

RHIF YMCHWIL CYMDEITHASOL:
60/2019
DYDDIAD CYHOEDDI:
17/12/2019

Gwerthu a defnyddio bagiau siopa yng Nghymru

Teitl: Gwerthu a defnyddio bagiau siopa yng Nghymru

Awdur(on): Winning Moves, Icaro Consulting

Adroddiad Ymchwil Llawn: Winning Moves, Icaro Consulting
(2019). *Gwerthu a defnyddio bagiau siopa yng Nghymru*. Caerdydd:
Llywodraeth Cymru, Adroddiad GSR rhif 60/2019.
Ar gael yn: <https://llyw.cymru/ymchwil-am-werthiant-defnydd-bagiau-siopa-yng-nghymru>

Barn yr ymchwilydd yw'r farn a fynegir yn yr adroddiad hwn ac nid yw o
angenrheidrwydd yn farn Llywodraeth Cymru

Am ragor o wybodaeth cysylltwch â:

Kathleen Mulready

Is-adran Ymchwil Gymdeithasol a Gwybodaeth

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

Ffôn: 0300 025 1481

E-bost: kathleen.mulready001@llyw.cymru

Tabl cynnwys

Rhestr o dablau.....	2
Rhestr o ffigurau	3
Geirfa.....	4
1. Cyflwyniad.....	6
2. Dull.....	10
3. Agweddau ac ymddygiad manwerthwyr (ymchwil meintiol).....	26
4. Agweddau ac ymddygiad defnyddwyr (ymchwil ansoddol)	48
5. Casgliadau a goblygiadau i Lywodraeth Cymru	74
6. Cyfeiriadau	79
Atodiad A: Nifer o gyfweiliadau wedi eu rhannu yn ôl cod SIC, a'r nifer yn cyflenwi bagiau siopa.....	80
Atodiad B: SME yn cyflenwi SUCB papur yn ôl cod SIC (heb ei bwysoli), a nifer nad ydynt yn codi tâl am fagiau o'r fath	82
Atodiad C: Proses amcangyfrif ar gyfer y nifer o fagiau a gyflenwyd yng Nghymru	83
Atodiad D: Pwysoliad	93
Atodiad E: Holiadur SME	94
Atodiad F: Llythyr Llywodraeth Cymru yn gwahodd busnesau mawr i gymryd rhan	110
Atodiad G: Tablau anfonwyd i fusnesau mawr i'w llenwi cyn eu cyfweld	111
Atodiad H: Canllaw trafodaeth ar gyfer bwrdd trafod ar-lein	113

Rhestr o dablau

Tabl 2.1 Poblogaeth safleoedd busnes yng nghod SIC 47 (Manwerthu) a busnesau cludfwyd yng Nghymru, data 2018	11
Tabl 2.2 Cwotâu sampl a dargedwyd ar gyfer arolwg meintiol o fanwerthwyr SME	17
Tabl 2.3 Dadansoddiad rhanbarthol o fanwerthwyr SME a gyfwelwyd yn ystod y casglu data meintiol	20
Tabl 3.1 Amcangyfrif o'r nifer o SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru gan fanwerthwyr mawr (y rhai â 250 neu fwy o weithwyr) 2015-2018	32
Tabl 3.2 Amcangyfrif o'r nifer o BfL plastig a gyflenwyd yng Nghymru gan fusnesau mawr (y rhai â 250 neu fwy o weithwyr) 2017-18.....	33
Tabl 3.3 Amcangyfrif o'r nifer a chanran y manwerthwyr yng Nghymru a gofnododd eu bod yn cyflenwi pob math o fag	35
Tabl 3.4 Nifer a chanran o SME a gofnododd eu bod yn codi tâl am fagiau a'r pris/tâl	36
Tabl 3.5 Nifer o fagiau a gyflenwyd gan fanwerthwyr SME a gwerthwyr cludfwyd yng Nghymru 2015-18, a'r flwyddyn galendr 2018	38
Tabl 3.6: Amcangyfrif o'r nifer o SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru 2011-14: 'Dull PIR'	40
Tabl 3.7: Amcangyfrif o'r nifer o SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru 2015-18: 'Dull PIR'	40
Tabl 3.8: Amcangyfrif o'r nifer o SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru 2011-14: 'Dull 2019'	41
Tabl 3.9: Cyfanswm gwariant blynyddol a gofnodwyd gan SME ar fagiau	43
Tabl 3.10: A oedd SME sy'n cyflenwi SUCB yn bwriadu eu dirwyn i ben.....	47

Rhestr o ffigurau

Ffigur 3.1 Y nifer o fagiau siopa plastig untro a gyflenwyd gan fanwerthwyr yng Nghymru, 2015-2018 (miliynau): 'Dull 2019'	28
Ffigur 3.2: Y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan yr holl fanwerthwyr yng Nghymru, 2011-18, 'dull PIR' a 'dull 2019' (miliynau)	42
Ffigur 3.3: Agweddau manwerthwyr SME at fagiau plastig untro a bagiau am oes (SME yn cyflenwi bagiau siopa)	46
Ffigur 4.1: Newid wrth ailddefnyddio bagiau	60
Ffigur 4.2: Cysondeb ailddefnyddio bagiau ar gyfer gwahanol fathau o siopa	65

Geirfa

Byrfodd / allweddair	Diffiniad
Bag aml dro	Bag aml dro (wedi ei wneud o ffabrig fel cynfas, ffibrau synthetig wedi ei wehyddu, neu blastig tew) sydd yn fwy gwydn na bagiau plastig untro, y gellir eu defnyddio lawer gwaith. Mae'r Rheoliadau yn nodi mai'r bagiau aml dro yw'r rhai sy'n fwy na 49 micron o drwch gyda'r uchder a'r lled dros 404 mm, ac un mesur yn fwy na 439 mm. Mae bagiau nad ydynt o fewn y mesuriadau yma yn agored i'r tâl. Mae Bagiau am Oes yn un math o fag aml dro.
Bagiau plastig ysgafn iawn	Bagiau plastig tenau, a ddefnyddir yn nodweddiadol ar gyfer bwyd heb ei lapio neu fwyd rhydd, fel ffrwythau a llysiau, hadau neu feddyginiaethau.
BfL	Bag am Oes plastig tew sy'n cael ei gyfnewid am ddim gan y manwerthwr ac, ar adeg ysgrifennu hwn, yn gwerthu fel arfer am rhwng 5c a 10c.
Defra	Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig
EIA	Asiantaeth Ymchwil Amgylcheddol
ONS	Y Swyddfa Ystadegau Gwladol
PIR	Adolygiad Ôl-weithredu. Defnyddir y byrfodd PIR trwy'r adroddiad i gyfeirio at yr Adolygiad Ôl-weithredu Codi Tâl am Fagiau Siopa Untro yng Nghymru, 2016.
SIC	Dosbarthiad Diwydiannol Safonol
SUCB	Bagiau Siopa Untro (plastig, papur, biobydradwy / startsh). Bag siopa untro yw unrhyw fag nad yw, er y gall gael ei ddefnyddio fwy nag unwaith, wedi ei ddylunio yn benodol ar gyfer ei aildefnyddio sawl gwaith ac nad yw'n cael ei gyfnewid am ddim gan y manwerthwr, pan fydd wedi treulio. Mae bagiau sydd wedi eu gwneud yn llwyr o bapur a'r mesuriadau mwyaf o 175 mm (lled) x 260 mm (uchder), ac nad oes ganddynt gwysed neu handlen, yn cael eu heithrio o'r tâl.
WRAP	Rhaglen Gweithredu'r Cynllun Gwastraff ac Adnoddau

Confensiynau adrodd

Seiliwyd yr holl amcangyfrifon am fapiau siopa yn yr adroddiad hwn, oni nodir yn wahanol, ar ddata wedi ei bwysoli, wedi ei allosod er mwyn llunio casgliadau am Gymru gyfan. Pan na fydd y ffigurau a roddir mewn tablau yn llunio'r cyfanswm cywir (amcangyfrifon bagiau a chanrannau bagiau siopa), oherwydd talgrynnu y mae hyn.

1. Cyflwyniad

Cefndir

- 1.1 Cymru oedd y wlad gyntaf yn y Deyrnas Unedig i gyflwyno tâl am fagiau siopa untro er mwyn lleihau'r defnydd a'r effeithiau amgylcheddol cysylltiedig wrth gynhyrchu, defnyddio a gwaredu bagiau o'r fath.
- 1.2 Mae Rheoliadau Codi Tâl am Fagiau Siopa Untro (Cymru) 2010,¹ yn ei gwneud yn ofynnol i bawb sy'n gwerthu nwyddau yng Nghymru neu i'w dosbarthu i unigolion yng Nghymru (gwerthwyr) godi isafswm o 5c yr un am bob SUCB a ddefnyddir. Codir y tâl ar y pwynt gwerthu ac mae'n berthnasol mewn siopau a thrwy ddulliau gwerthu o bell.
- 1.3 Mae gofyn i werthwyr gyda deg neu fwy o weithwyr gadw cofnodion am y nifer o SUCB y dylid codi tâl amdanynt a werthwyd, yr elw net o'r gwerthiannau (ar ôl tynnu TAW a chostau rhesymol) a gwybodaeth am yr hyn a wnaed gyda'r elw. Nid oes unrhyw ofyn, ar hyn o bryd, i werthwyr roi adroddiad i Lywodraeth Cymru am y nifer o fagiau siopa y maent yn eu dosbarthu yng Nghymru yn flynyddol, ond mae gofyn i fusnesau sydd wedi cofrestru ar gyfer TAW sy'n cyflenwi mwy na mil o SUCB y dylid codi tâl amdanynt mewn blwyddyn gyhoeddi manylion ar eu gwefannau neu yn y siop.
- 1.4 Cyhoeddwyd Adolygiad Ôl-weithredu² (PIR) yn 2016 fel asesiad cynnar o effaith y tâl ar SUCB. Roedd yr adolygiad yn archwilio tueddiadau yn y galw am SUCB ac am fathau amrywiol eraill o fagiau siopa (e.e. Bagiau am Oes (BfL), bagiau papur, jiwt, bagiau cotwm, ac ati) rhwng 2011 a 2015, yn ogystal ag archwilio'r costau a'r manteision amgylcheddol ac economaidd. Roedd yr adolygiad hefyd yn archwilio agweddau ac ymddygiad manwerthwyr a defnyddwyr wrth ymateb i'r tâl 5c am fagiau siopa untro.
- 1.5 Roedd canlyniadau'r PIR yn dynodi gostyngiad sylweddol (71%) yn y nifer o SUCB a gyflenwyd yng Nghymru rhwng 2011 a 2014, ynghyd ag effeithiau cadarnhgaol calonogol ar ddefnyddwyr (cynnydd yn y defnydd o'u bagiau eu hunain, a

¹ Am fanylion llawn, cyfeiriwch at [Reoliadau Codi Tâl am Fagiau Siopa Untro \(Cymru\) 2010](#).

² Am ragor o wybodaeth, cyfeiriwch at yr [Adolygiad Ôl-weithredu Codi Tâl am Fagiau Siopa Untro yng Nghymru](#) (2016), a gyhoeddwyd ar wefan Llywodraeth Cymru.

chefnogaeth eang i'r tâl barhau). Yn ychwanegol, roedd yr adolygiad yn amcangyfrif bod budd net y tâl am SUCB rhwng £27.9m a £32.3m, o ganlyniad i'r gostyngiad mewn costau amgylcheddol a'r manteision cymdeithasol cynyddol trwy gyfraniadau at elusennau am y cyfnod rhwng Hydref 2011 a Ionawr 2015.

- 1.6 Er bod y PIR yn dangos manteision clir y tâl SUCB, mae pryder cynyddol gan Lywodraeth Cymru, a rhanddeiliaid ehangach fel grwpiau amgylcheddol, bod BfL plastig rhad, sy'n cael eu marchnata fel dewis gwahanol aml dro, yn datblygu yn broblem. Pryder neilltuol yw'r risg bosibl bod llawer o ddefnyddwyr wedi dechrau trin y mathau hyn o fagiau plastig fel 'bag i'w daflu' ac yn cael gwared ohonynt yn rhy fuan. Mae'r "effaith cyfnewid" hwn yn debygol o gael effeithiau amgylcheddol niweidiol sylweddol os bydd y math yma o fagiau yn cael eu gwaredu mewn modd amhriodol, gan fod bagiau o'r fath yn nodweddiadol wedi eu gwneud o ddeunyddiau mwy trwchus ac yn cymryd mwy o amser i ddiraddio. Gan nad oes gofyn i fusnesau roi adroddiad am y nifer o fagiau aml dro a werthir mewn unrhyw ran o Brydain, nid yw'n glir ar hyn o bryd i ba raddau y mae bagiau aml dro yn cael eu defnyddio a'u gwaredu yn rhy gynnar gan ddefnyddwyr.
- 1.7 Mae Deddf Amgylchedd (Cymru) 2016 yn cynnwys dwy ddarpariaeth o ran y tâl SUCB. Yn gyntaf, mae'r Ddeddf yn rhoi dyletswydd newydd ar werthwyr i roi elw net y tâl SUCB i elusennau sy'n ymwneud â diogelu'r amgylchedd neu ei wella, ac o fudd uniongyrchol neu anuniongyrchol i unrhyw ran o Gymru. Fodd bynnag, mae eithriad i werthwyr sydd â threfniadau yn bodoli pan fyddant yn rhoi eu helw i achosion da nad ydynt yn ymwneud â'r amgylchedd, fel iechyd neu elusennau plant, os byddant yn rhoi rhybudd eu bod yn bwriadu parhau â'r trefniadau hyn. Yn ail, cynhwyswyd darpariaeth i ymestyn pwerau Gweinidogion Cymru i alluogi i isafswm pris gael ei osod am fathau eraill o fagiau, e.e. BfL. Ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, nid yw Llywodraeth Cymru wedi dechrau'r ddyletswydd newydd ac mae'n casglu tystiolaeth i bennu a oes angen camau pellach i leihau effeithiau amgylcheddol bagiau siopa.

Nodau ac amcanion yr ymchwil hwn

- 1.8 Nod trosfwaol yr ymchwil oedd rhoi data cyfredol i Lywodraeth Cymru am y defnydd o fagiau yng Nghymru, a dealltwriaeth o agweddau ac ymddygiad manwerthwyr a defnyddwyr yng Nghymru ar hyn o bryd wrth ymateb i'r tâl SUCB.
- 1.9 Amcanion a chwestiynau ymchwil penodol yr astudiaeth hon oedd:
- Archwilio effeithiau presennol y tâl am ddefnyddio bagiau siopa yng Nghymru, e.e. ar feysydd fel gwerthiant gwahanol fathau o fagiau a gyflenwir ar y 'pwynt gwerthu', ac archwilio effaith y tâl SUCB ar y cyflenwad o fathau o fagiau nad dydynt yn cael eu cynnwys dan y rheoliadau presennol, BfL plastig yn benodol;
 - Archwilio'r effaith y mae'r tâl SUCB wedi ei gael ar fanwerthwyr yng Nghymru a'u hagweddau a'u hymddygiad yng nghyswllt SUCB a BfL;
 - Mesur y tueddiadau tymor hwy yn y defnydd o SUCB a BfL, gan gynnwys amcangyfrifon am werthiant a'r defnydd o wahanol fathau o fagiau siopa ar draws sector manwerthu Cymru;
 - Ymchwilio i'r mathau o fagiau a ddefnyddir yn lle SUCB, hynny yw, unrhyw effeithiau cyfnewid rhwng SUCB a bagiau aml dro eraill, BfL yn neilltuo;
 - Casglu beth yw effeithiau presennol y tâl ar y modd y mae defnyddwyr yn ei dderbyn, ei ddeall a'u hymddygiad wrth ddefnyddio gwahanol fathau o fagiau siopa ac, yn benodol, BfL plastig.
- 1.10 Mae hefyd yn ofynnol i Lywodraeth Cymru roi adroddiad i'r Undeb Ewropeaidd am y nifer o fagiau ysgafn iawn sy'n cael eu cyflenwi yng Nghymru, felly cytunwyd y byddai'r ymchwil hwn yn ceisio mesur y nifer o fagiau ysgafn iawn a gyflenwyd rhwng 2015-18.
- 1.11 Bydd y canfyddiadau yn cael eu defnyddio i helpu i fonitro polisi cyfredol, ac i ddynodi a oes angen camau pellach gan y llywodraeth o ran bagiau siopa.

Strwythur yr adroddiad

1.12 Rhennir gweddill yr adroddiad yn bedair adran:

- **Yn Adran 2 rhoddir trosolwg fanwl o'r dull a ddefnyddiwyd yn yr ymchwil,** yn ymwneud â'r ymchwil meintiol a gynhaliwyd gyda manwerthwyr yn gweithredu yng Nghymru, ac ymchwil ansoddol a gynhaliwyd gyda defnyddwyr.
- **Yn Adran 3 rhoddir manylion y dealltwriaeth a gafwyd o'r ymchwil meintiol gyda manwerthwyr,** gan gynnwys amcangyfrifon o'r mathau o fagiau a roddwyd ers 2015-16 (pan orffenwyd y PIR) yn ogystal ag agweddau byd busnes ar hyn o bryd tuag at amrywiol agweddau o'r polisi a'r rheoliadau yn ymwneud â SUCB.
- **Yn Adran 4 rhoddir crynodeb o'r canfyddiadau o'r ymchwil ansoddol a gynhaliwyd gyda defnyddwyr,** gan gynnwys agweddau at y tâl, a sut y mae'r rhain wedi newid dros amser, dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth o'r tâl, ymddygiad wrth ddefnyddio bagiau a'u gwaredu, ac agweddau tuag at unrhyw newidiadau yn y tâl a all gael eu cyflwyno yn y dyfodol.
- **Yn Adran 5 cyflwynir casgliadau'r ymchwil** ac ystyrir oblygiadau'r rhain i Lywodraeth Cymru.

1.13 Dilynir prif gorff yr adroddiad gan set o atodiadau sy'n rhoi rhagor o fanylion am y dull, y cyfeirir ato yn Adrannau 2 a 3.

2. Dull

2.1 Rhannwyd yr ymchwil yn ddwy ffrwd waith:

- A. **Ymchwil meintiol gyda manwerthwyr a gwerthwyr cludfwyd**, i bennu faint o fagiau sydd wedi cael eu cyflenwi ers i'r PIR gael ei lunio yn 2015-16, a deall agweddau ac ymddygiad presennol yn ymwneud â bagiau siopa.
- B. **Ymchwil ansoddol gyda defnyddwyr**, er mwyn deall agweddau dinasyddion a'u hymddygiad o ran bagiau siopa.

2.2 Mae'r adran hon yn rhoi trosolwg o'r dull a fabwysiadwyd ym mhob llif gwaith, ynghyd â chyfeirio at fannau lle ceir rhagor o fanylion yn Atodiadau A i H.

A. Ymchwil meintiol gyda manwerthwyr yng Nghymru

(i) Trosolwg

- 2.3 Seiliwyd canfyddiadau meintiol yr adroddiad hwn ar arolwg o fanwerthwyr yng Nghymru, yn targedu busnesau bach a mawr. Cynhaliwyd gwaith maes yn gynnar yn 2019 er mwyn i ffigurau gael eu rhoi ar gyfer y flwyddyn galendr 2018, yn ogystal â'r blynyddoedd ariannol 2015-16, 2016-17, 2017-18 (1 Ebrill i 31 Mawrth) – y cyfeirir ato fel y 'cyfnod o ddiddordeb' trwy'r adroddiad.
- 2.4 Er mwyn sicrhau ei bod yn bosibl cymharu â'r PIR, roedd ffrâm y sampl yn cynnwys yr holl fusnesau yn Adran 47 (Manwerthu) o Ddosbarthiad Diwydiannol Safonol Gweithgareddau Economaidd y Deyrnas Unedig (SIC), 2007, a manwerthwyr cludfwyd yng Nghod SIC 2007 56.10/3.
- 2.5 Yn gyson â'r arolwg PIR, cafwyd ffrâm y sampl o Experian.³ Gan ddefnyddio'r wybodaeth a gyflenwyd gan Experian, rhannwyd y sampl ymhellach yn ôl y nifer o weithwyr (wedi ei rannu rhwng mentrau bach a chanolig (SME) a busnesau mawr) a rhanbarth, gan mai dyma oedd y sail y diffiniwyd y nifer o gyfweiliadau a dargedwyd arno yn yr arolwg PIR. Diffiniwyd SME fel busnesau gyda llai na 250 o weithwyr, a busnesau mawr fel y rhai â 250 neu fwy o weithwyr, gyda'r boblogaeth yn cael ei

³ Defnyddiwyd cronfa ddata Experian fel y ffrâm sampl ar gyfer yr arolwg o fusnesau a gynhaliwyd yn ystod yr adolygiad ôl-weithredu.

rhannu yn bedwar rhanbarth, ar sail y diffiniadau a ddefnyddiwyd yn y PIR (yn ôl y manylion isod).

- 2.6 Roedd mwyafrif y manwerthwyr a'r gwerthwyr cludfwyd yn SME, ac roedd gan y mwyafrif o'r rhain ddeg neu lai o weithwyr yn 2018, fel y dangosir yn Nhabl 2.1, isod. Fodd bynnag, roedd hefyd nifer fawr o safleoedd yng Nghymru (mwy na 3,000) yn cael eu gweithredu gan fusnesau mawr gyda 250+ o weithwyr.

Tabl 2.1 Poblogaeth safleoedd busnes yng nghod SIC 47 (Manwerthu) a busnesau cludfwyd yng Nghymru, data 2018

Rhanbarth ⁴	Poblogaeth safleoedd busnes yn ôl y nifer o weithwyr (Dosbarthiad Experian)			Cyfanswm
	1 i 10	11 i 249	250+	
Gogledd Cymru ⁵	1,997	540	644	3,181
Canolbarth a Gorllewin Cymru ⁶	1,795	367	495	2,657
De Orllewin Cymru ⁷	2,399	670	810	3,879
De Ddwyrain Cymru ⁸	2,749	752	1,100	4,601
CYFANSWM	8,940	2,329	3,049	14,318

Ffynhonnell: Cyfrif Experian ar gyfer Is-adran 47 a 56.10/3 SIC, wedi eu rhannu yn ôl y rhanbarthau a ddefnyddiwyd yn y PIR

- 2.7 Er nad oedd y PIR yn eithrio busnesau mawr o'r arolwg yn fwriadol, bu'n aflwyddiannus i raddau helaeth o ran cael cyfweiliadau gyda busnesau mawr. Nid yw hyn yn syndod, o ystyried bod busnesau mawr yn cyfrif am ganran fechan o'r boblogaeth o fusnesau ac yn gyffredinol y prif swyddfeydd oedd yn ymdrin â bagiau siopa. Wrth adeiladu ar y dull a ddefnyddiwyd yn y PIR, cytunwyd gyda Llywodraeth Cymru y dylai manwerthwyr mawr gyda 250 neu fwy o weithwyr gael eu trin fel grŵp ar wahân o ran samplo a'u trin yn wahanol yn yr Astudiaeth hon. Roedd hyn ar y sail bod:

⁴ Ailadroddwyd y diffiniadau rhanbarthol a ddefnyddiwyd yn y PIR er mwyn gallu cymharu.

⁵ Gogledd Cymru: Ynys Môn, Conwy, Sir Ddinbych, Sir y Fflint, Gwynedd, Wrecsam.

⁶ Canolbarth a Gorllewin Cymru: Sir Gaerfyrddin, Ceredigion, Sir Benfro, Powys.

⁷ De Orllewin Cymru: Abertawe, Castell-nedd Port Talbot, Pen-y-bont ar Ogwr, Bro Morgannwg, Rhondda Cynon Taf.

⁸ De Ddwyrain Cymru: Blaenau Gwent, Caerffili, Caerdydd, Merthyr Tudful, Sir Fynwy, Casnewydd, Torfaen.

- a) **Busnesau mawr yn dueddol o ymdrin â monitro bagiau siopa ar lefel y brif swyddfa.** Roedd hyn yn amlwg yn yr arolwg a gynhaliwyd yn ystod y PIR ac wrth dreialu i baratoi ar gyfer y prif waith maes yn yr ymchwil hwn.
- b) **Bydd busnesau mawr, archfarchnadoedd yn arbennig, wedi cyflenwi nifer fawr iawn o SUCB yn ystod y cyfnod dan sylw (2015-18),** yn ogystal â bod yn grŵp allweddol o ran ein diddordeb mewn mathau eraill o fagiau (e.e. BfL).
Byddai annog busnesau mawr i gymryd rhan felly yn arwain at fwy o hyder yn yr amcangyfrifon terfynol.

- 2.8 Adolygwyd y gronfa ddata a ddarparwyd gan Experian i wahanu'r holl safleoedd sy'n gysylltiedig â busnesau mawr. Proseswyd y gronfa ddata ymhellach i ddewis manwerthwyr un safle yn unig a phrif swyddfeydd, i osgoi cyfweld nifer o ganghennau lle'r oedd manwerthwyr llai yn gweithredu mewn cadwyn. Defnyddiwyd y gronfa ddata wedi ei phrosesu wedyn fel sail ar gyfer samplu.
- 2.9 Rhoddwyd costau i'r arolwg ar sail ailadrodd y dull un arolwg a fabwysiadwyd yn y PIR a chael 500 cyfweiliad i gyd. Fodd bynnag, yn dilyn cytundeb gyda Llywodraeth Cymru i drin busnesau mawr fel grŵp ar wahân o ran sampl, cytunwyd y dylai'r arolwg gynnwys 400-450 o gyfweiliadau gyda SME yn unig, gyda'r adnoddau sy'n weddill yn cael eu defnyddio i gysylltu â busnesau mawr a sicrhau ymatebion ganddynt.
- 2.10 Cadarnhaodd y cynlluniau treialu dilynol, fel y rhagwelwyd, bod sicrhau cyfweiliadau gyda busnesau mawr, heb wybodaeth gyswllt ymlaen llaw, yn heriol ac yn gofyn am lawer mwy o adnoddau i bob busnes mewn cymhariaeth â SME. Cytunwyd ar darged dros dro o 50 cyfweiliad gyda busnesau mawr gyda Llywodraeth Cymru, gyda'r cafeiat na ellid cyflawni hyn efallai ac y dylid ei fonitro a'i drafod yn ystod y broses gwaith maes.
- 2.11 Problem arall a ddynodwyd cyn i brif gam y gwaith maes ddechrau oedd nad oedd llawer o fusnesau yn Adran SIC 47 yn cyflenwi bagiau o gwbl, gyda rhai erioed wedi gwneud hynny oherwydd natur eu busnes (e.e. gwerthwyr carpedi). Cytunwyd gyda Llywodraeth Cymru y dylai'r 400-450 o gyfweiliadau gyda manwerthwyr SME gael eu cyflawni gyda'r rhai sydd yn cyflenwi bagiau siopa. Roedd hyn yn golygu bod y tîm ymchwil yn sgrinio busnesau nad oeddynt yn rhoi unrhyw fagiau siopa o gwbl yn y cyfnod o ddiddordeb allan o'r broses.

ii) Ymchwil meintiol gyda busnesau mawr (250 o weithwyr neu fwy)

a) Casglu'r nifer o fagiau a ddefnyddiwyd gan fusnesau mawr yng Nghymru

- 2.12 Ar gyfer busnesau mawr, datblygwyd taenlen i ofyn iddynt gasglu'r nifer o fagiau a ddefnyddiwyd, gan drafod y gwahanol fathau o fagiau oedd o ddiddordeb i Lywodraeth Cymru. Anfonwyd hyn trwy e-bost at fusnesau, gan ofyn am ymateb cyn eu galw i drafod gweddill cwestiynau'r arolwg. Gwelir y deunyddiau a ddefnyddiwyd i gysylltu â busnesau mawr yn Atodiad F ac Atodiad G.
- 2.13 Cysylltwyd â chyfanswm o 276 o fanwerthwyr mawr sy'n gweithredu yng Nghymru dros y ffôn a/neu trwy e-bost yn ystod cyfnod y gwaith maes. Cysylltwyd yn gyntaf â'r manwerthwyr mawr trwy eu switsfyrddau, gan nad oedd yr unigolyn perthnasol oedd yn ymdrin â monitro bagiau siopa ym mhob sefydliad yn hysbys i Lywodraeth Cymru. Yn anffodus, gyda switsfyrddau busnesau mawr yn gweithredu yn gynyddol ar sail polisïau dim enwau (h.y. yn gwrthod trosglwyddo rhywun oni bai bod ganddo enw cyswllt), ni wnaeth yr ymdrechion cyntaf ddwyn ffrwyth yn aml iawn. Roedd yr unigolyn ar y switsfwrdd yn aml yn amharod neu yn methu trosglwyddo galwad ac yn aml yn cynnig cyfeiriad e-bost generig yn unig. Pan oedd negeseuon e-bost a chyswllt dilynol yn cael eu hanfon i gyfeiriadau o'r fath, ychydig iawn o ymatebion a dderbyniwyd.
- 2.14 Wrth ddadansoddi data bagiau siopa a gyflwynwyd i Defra am fagiau a ddefnyddiwyd yn Lloegr⁹ gwelwyd mai'r deg archfarchnad amlycaf¹⁰ oedd yn gyfrifol am fwy na 70% o gyfanswm y nifer o SUCB plastig a ddefnyddiwyd gan yr holl fanwerthwyr mawr gyda 250 o weithwyr neu fwy (data 2016-17 a 2017-18). Yng ngoleuni hyn, a'r disgwyliad y byddai'r deng archfarchnad amlycaf yn debygol o gyfrif am ganran fwy wedyn o BfL plastig, penderfynwyd yng nghanol cyfnod y gwaith maes i ddefnyddio'r amser oedd yn weddill i sicrhau cymaint o ymatebion ag oedd yn bosibl gan y deg archfarchnad amlycaf.
- 2.15 Trwy gysylltu â phobl oedd yn hysbys i Winning Moves, a gyda chefnogaeth gan WRAP, llwyddodd Winning Moves i sicrhau ymatebion ar niferoedd SUCB plastig ar gyfer Cymru gan chwech o'r deg archfarchnad amlycaf. Roedd hyn yn cynnwys

⁹ Gweler [Single-use plastic carrier bags charge: data in England for 2017 to 2018](#).

¹⁰ Aldi, Tesco, Sainsbury, Asda, Iceland, Lidl, Waitrose, Morrisons, Co-op a Marks & Spencer.

ymatebion uniongyrchol gan bedair archfarchnad fawr, gyda data ar gyfer dwy archfarchnad arall yn cael ei gasglu o adroddiadau oedd ar gael i'r cyhoedd.

- 2.16 Rhoddodd un arall o'r deg archfarchnad amlycaf awgrym i ddechrau y byddai yn barod i rannu data â ni ond ni wnaeth gyflenwi data.
- 2.17 Derbyniwyd ymatebion i'r arolwg gan 11 o fusnesau mawr i gyd yn ystod y cyfnod gwaith maes, gan gynnwys y pedair archfarchnad fawr a roddodd ymatebion uniongyrchol.

b) Amcangyfrif o'r nifer o SUCB plastig a ddefnyddiwyd gan fusnesau mawr yng Nghymru

Dull cyffredinol

- 2.18 Amcangyfrifwyd y nifer o SUCB plastig a ddefnyddiwyd am y cyfnod 2015-18 ar gyfer y pedair archfarchnad na wnaethom dderbyn data ar eu cyfer. Gwnaed yr amcangyfrifon ar y dybiaeth y byddai cyfran gyffredinol y pedair archfarchnad o'r SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru yn fras yr un fath a'u cyfran o SUCB plastig a gyflenwyd yn Lloegr yn yr un flwyddyn. Er gwaethaf cyfyngiadau posibl y dull hwn, ystyriwyd mai dyma'r dewis mwyaf cadarn oedd ar gael i roi amcangyfrif cyffredinol.¹¹
- 2.19 Disgrifir y dull a ddefnyddiwyd i amcangyfrif y nifer o SUCB plastig a ddefnyddiwyd gan fusnesau mawr yn fwy manwl yn Atodiad C, ynghyd â manylion ar gyfer BfL a bagiau ysgafn iawn.

Llunio cyfres amser ar gyfer 2011-18

- 2.20 Un o amcanion allweddol yr Astudiaeth hon oedd mesur tueddiadau tymor hwy yn y nifer o SUCB plastig a ddefnyddiwyd, gan gynnwys archwilio unrhyw newid ers y PIR. Oherwydd hyn, fe wnaethom ymdrechu i sicrhau bod y dull a ddefnyddid yn yr astudiaeth bresennol mor gyson â phosibl â'r dull a ddefnyddiwyd yn y PIR ('dull y

¹¹ Ar ôl sefydlu diffyg cyfatebiaeth rhwng y gyfran o SUCB plastig a'r gyfran o'r farchnad yn Lloegr ac o ystyried y diffyg data am yr amrywiaeth ym maint siopau i gynhyrchu amcangyfrifon ar sail y nifer o safleoedd a weithredir gan y deg archfarchnad amlycaf. Gweler Atodiad C am ragor o fanylion.

PIR'). Roedd hyn yn cynnwys defnyddio'r un diffiniad o boblogaeth, ffrâm y sampl, categorïau samplo a dull casglu data.

- 2.21 Roedd y dull a ddefnyddiwyd yn yr Astudiaeth hon ('dull 2019) yn wahanol, fodd bynnag, o ran y dull o amcangyfrif y nifer o SUCB plastig a ddefnyddiwyd gan fusnesau mawr.
- 2.22 Yr unig wybodaeth oedd ar gael ar adeg y PIR er mwyn gallu amcangyfrif y nifer o SUCB plastig a ddefnyddiwyd mewn archfarchnadoedd mawr yng Nghymru oedd y wybodaeth y rhoddwyd adroddiad gwirfoddol amdanynt i WRAP. Roedd saith o'r deg cadwyn o archfarchnadoedd mwyaf yn gweithredu yng Nghymru yn rhoi adroddiad i WRAP ar y pryd (Asda, Marks & Spencer's, Sainsbury, Tesco, The Co-operative Group, Waitrose a Morrisons). Fodd bynnag, nid oedd data ar gael ar gyfer Aldi, Iceland a Lidl. Gan nad oedd digon o wybodaeth ar gael ar y pryd i amcangyfrif y nifer o SUCB plastig a ddefnyddiwyd gan y tair archfarchnad oedd ar goll, nododd awduron y PIR yr eithriad hwn fel cyfyngiad ac esbonio y byddai hyn yn arwain at danamcangyfrif cyfanswm y bagiau o ychydig.¹²
- 2.23 Ymdriniwyd â chyfyngiadau'r 'dull PIR' yn yr Astudiaeth hon trwy gael data yn uniongyrchol gan archfarchnadoedd mawr a defnyddio data Defra yn Lloegr, nad oedd ar gael ar amser y PIR, i fod yn sail i'r broses amcangyfrif. Fodd bynnag, roedd gwneud hynny yn cyflwyno gwahaniaethau o ran dull mewn cymhariaeth â'r PIR yr oedd angen ymdrin â nhw cyn cynhyrchu cyfres amser ar gyfer 2011-18.
- 2.24 Er mwyn ymdrin â'r gwahaniaethau o ran dull, cytunwyd gyda Llywodraeth Cymru y byddid yn cynhyrchu dwy gyfres amser ar gyfer SUCB plastig a ddefnyddiwyd yng Nghymru yn 2011-18. Yn gyntaf, trwy ddefnyddio 'dull PIR' i amcangyfrif y nifer o SUCB plastig a ddefnyddiwyd yn flynyddol am y cyfnod llawn 2011-18; ac yn ail, trwy ddefnyddio 'dull 2019' i wneud yr un peth, gan ddiweddarau amcangyfrifon ar gyfer y cyfnod yr oedd y PIR yn ei drafod (2011-14) i gynnwys amcangyfrifon ar gyfer Aldi, Iceland a Lidl.
- 2.25 Disgrifir y dadansoddiadau a gynhaliwyd i gynhyrchu amcangyfrifon cyfres amser ar wahân ar gyfer SUCB plastig a ddefnyddiwyd yn 2011-18 gan ddefnyddio 'dull PIR' a 'dull 2019' yn Atodiad C.

¹² Cydnabyddir y tan-amcangyfrif ym [mharagraff 4.32 adroddiad llawn y PIR](#).

c) Amcangyfrif y nifer o BfL a ddefnyddiwyd gan fusnesau mawr yng Nghymru

- 2.26 Er bod archfarchnadoedd mawr yn barod i roi gwybodaeth am SUCB, roedd yn anodd cael ffigurau am BfL. Nid oedd hyn yn syndod, o ystyried nad yw casglu a rhoi adroddiad ar ddata am BfL yn ofyn cyfreithiol ar hyn o bryd, ond mae'n ei gwneud yn anos rhoi amcangyfrifon cadarn o'r nifer o BfL a ddefnyddiwyd yng Nghymru. Dim ond gan ddwy o'r archfarchnadoedd mawr y derbyniwyd data gwirioneddol am BfL am y cyfnod dan ystyriaeth yn llawn.
- 2.27 Mae'n bosibl bod amharodrwydd i roi data am BfL wedi cyfrannu at beidio â chymryd rhan yn yr ymchwil mewn rhai achosion, er na allwn fod yn sicr na wnaeth yr archfarchnadoedd dan sylw yn gyffredinol roi unrhyw sylw yn dilyn y ceisiadau cychwynnol.
- 2.28 Er mwyn rhoi amcangyfrifon o'r nifer o BfL a gyflenwyd yng Nghymru, defnyddiodd y tîm ymchwil ddata a gasglwyd gan yr Asiantaeth Ymchwil Amgylcheddol (EIA) a Greenpeace yn 2018, yn ymdrin â'r nifer o BfL a ddefnyddiwyd ar draws y Deyrnas Unedig.¹³ Rhannol yw'r data EIA ar gyfer y Deyrnas Unedig, gan na wnaeth pob archfarchnad ymateb i'r EIA am y nifer o BfL yr oeddynt wedi eu cyflenwi. Yn ychwanegol, dim ond am un set o ffigurau blynyddol y gofynnodd EIA (am y flwyddyn ariannol 2017-18) ac felly dim ond amcangyfrif oedd yn bosibl ar gyfer 2017-2018. Fodd bynnag, hyn, ar y cyd â'r ymatebion a gafwyd yn ystod gwaith maes oedd y data gorau oedd ar gael ar gyfer cynhyrchu amcangyfrif cyffredinol ar gyfer Cymru.
- 2.29 Gwnaed amcangyfrifon ar gyfer archfarchnadoedd na wnaeth ymateb i'r arolwg trwy dybio bod eu cyfraniad at y nifer o BfL a ddefnyddiwyd yng Nghymru yn cyfateb i'w cyfran o'r BfL a ddefnyddiwyd ar draws y Deyrnas Unedig, ar sail data EIA. Gwelir rhagor o fanylion am y dull cyfrif yn Atodiad C.
- 2.30 Yn anffodus, mae'r prinder data ar gyfer BfL plastig a mathau eraill o fagiau aml dro yn atal dadansoddiad cadarn o'r effeithiau cyfnewid rhwng SUCB a bagiau aml dro (h.y. y nifer a'r math o fagiau aml dro a ddefnyddiwyd yn lle SUCB a'r effaith amgylcheddol net).

¹³ [Checking out on plastics](#) (2018). Asiantaeth Ymchwil Amgylcheddol (EIA) a Greenpeace.

2.31 Nid yw'r adroddiad hwn chwaith yn rhoi amcangyfrifon ar gyfer y nifer o fagiau a ddefnyddiwyd gan fusnesau mawr o ran mathau eraill o fagiau, fel yr oedd wedi bwriadu gwneud i gychwyn, oherwydd prinder data sydd ar gael yn gyhoeddus. Mae'r rhain yn cynnwys SUCB papur, SUCB pydradwy, a bagiau ffabrig amlldro. Yr eithriad yw bagiau ysgafn iawn, a ddefnyddir ar gyfer ffrwythau a llysiau, lle gwnaed amcangyfrif bras ar sail ymatebion i'r arolwg a gynhaliwyd yn yr Astudiaeth hon, ar y cyd â data EIA ar gyfer y Deyrnas Unedig a'r ganran oedd wedi ei hamcangyfrif o ran defnydd yng Nghymru. Rhoddir rhagor o fanylion am y broses amcangyfrif yn Atodiad C.

ii) Ymchwiliad meintiol gyda SME (llai na 250 o weithwyr)

2.32 Er mwyn gallu cymharu â'r PIR, pennwyd y cwota ar gyfer y sampl darged o SME ar sail rhanbarth a'r nifer o weithwyr, fel y dangosir yn Nhabl 2.2. Roedd y dosbarthiad a dargedwyd wedi ei ddylunio i adlewyrchu proffil cyffredinol y boblogaeth yn ôl data Experian.

Tabl 2.2 Cwotâu sampl a dargedwyd ar gyfer arolwg meintiol o fanwerthwyr SME¹⁴

Rhanbarth ¹⁵	Gweithwyr		Cyfanswm	Cyfanswm (%)
	1-10	11-249		
Gogledd Cymru	69	19	88	22%
Canolbarth a Gorllewin Cymru	64	12	76	19%
De Orllewin Cymru	83	25	108	27%
De Ddwyrain Cymru	96	32	128	32%
Cyfanswm	312	88	400	100%

2.33 Ar gyfer SME roedd y casglu data yn cynnwys cyfweiliadau ffôn gyda pherchnogion busnes neu bobl yn y busnes oedd fwyaf addas i roi'r wybodaeth am y bagiau a ddefnyddiwyd. Ar gyfer busnesau gyda nifer o safleoedd, targedwyd y brif swyddfa i roi gwybodaeth am eu holl safleoedd yng Nghymru.

2.34 Cynhaliwyd dau gynllun treialu gwaith maes i brofi'r dull ymchwilio a'r offer ymchwilio. Rhoddir copi o'r holiadur yn Atodiad E.

¹⁴ Yr holl SME dan god SIC 47 (tynnu codau SIC 47.91 a 47.53) a SIC 56.10/3

¹⁵ Dosbarthiad rhanbarthol yn seiliedig ar ddosbarthiad PIR ac wedi ei ddiffinio fel uchod yn Nhabl 2.1

- 2.35 Yn seiliedig ar ganfyddiadau o'r cyfnod treialu, tynnwyd yr is-sectorau cod SIC 47.91 'Manwerthu trwy gwmnïau archebu trwy'r post neu trwy'r Rhynggrwyd' a SIC 47.53 'Manwerthu carpedi, matiau, gorchuddion wal a llawr mewn siopau arbenigol' o'r sampl ar gyfer prif gyfnod y gwaith maes gan nad oedd unrhyw ymatebwyr yn y categorïau hyn yn dweud eu bod yn cyflenwi bagiau.
- 2.36 Dangosodd y cynlluniau treialu nad oedd tua 50% o'r SME yn y codau SIC a ddewiswyd yn cyflenwi bagiau o gwbl ac nad oeddynt erioed wedi gwneud hynny.¹⁶ Felly, ailddiffiniwyd y targed o ran nifer o gyfweiliadau fel y nifer o fusnesau oedd yn cyflenwi bagiau, gydag elfen sgrinio yn cael ei chyflwyno i'r cyfweiliad i ddynodi a oedd bagiau yn cael eu cyflenwi gan y manwerthwr neu beidio. Ystyriwyd canlyniad yr ymarfer sgrinio (h.y. y ffaith nad oedd rhai SME yn cyflenwi bagiau yn y cyfnod o ddiddordeb) wrth ddadansoddi ar gyfer amcangyfrifon o'r cyfanswm o fagiau a gyflenwyd.
- 2.37 Ar gyfer yr holl fusnesau, gofynnwyd i ymatebwyr roi gwybodaeth am y nifer gwirioneddol o fagiau a ddefnyddiwyd ar gyfer y dyddiadau canlynol:
- Ebrill 2015 i Fawrth 2016;
 - Ebrill 2016 i Fawrth 2017;
 - Ebrill 2017 i Fawrth 2018; a
 - Ionawr 2018 i Ragfyr 2018.
- 2.38 Defnyddiwyd dau ddull i gael data am y nifer o fagiau a ddefnyddiwyd gan fanwerthwyr SME i gryfhau cywirdeb casglu'r data:
- Gofynnwyd i'r ymatebwyr roi amcangyfrifon blynyddol ar gyfer pob math o fag a ddefnyddiwyd yn cyfateb i'r blynyddoedd/cyfnod perthnasol pan oeddynt wedi bod yn weithredol. Rhoddodd tua 80% o'r busnesau oedd yn cyflenwi bagiau amcangyfrifon yn seiliedig ar y dull hwn.
 - Gofynnwyd i'r tua 15% o fusnesau oedd yn methu rhoi amcangyfrifon blynyddol roi amcangyfrif o faint o fagiau yr oeddent yn eu cyflenwi naill ai mewn wythnos neu fis mewn blwyddyn nodweddiadol.

¹⁶ Fel arfer, oherwydd natur eu busnes, e.e. gwerthu nwyddau mawr na fyddai'n ffitio mewn bag siopa.

- 2.39 Rhoddwyd y dewis i'r ymatebwyr ateb yr arolwg yn y Gymraeg neu'r Saesneg. Cynhaliwyd un cyfweiliad yn Gymraeg.
- 2.40 Cyfwelwyd cyfanswm o 890 o fanwerthwyr yn yr arolwg SME. Allan o'r 890 o fanwerthwyr, dywedodd 440 (49%) nad oeddent wedi cyflenwi bagiau yn y cyfnod o ddiddordeb. Roedd hyn yn debyg i'r canfyddiadau a gafwyd o'r blaen yn y cyfnod treialu. Gofynnwyd i fusnesau nad oedd yn cyflenwi bagiau (440) pam nad oeddynt yn gwneud hynny, a oeddent wedi cyflenwi bagiau yn y gorffennol, ac os felly, pryd yr oeddynt wedi stopio cyflenwi bagiau.
- 2.41 Gofynnwyd i'r SME hynny oedd wedi cyflenwi bagiau yn y cyfnod o ddiddordeb (450) ateb yr holiadur llawn a roddir yn Atodiad E. O'r 450 o fanwerthwyr a ddywedodd eu bod yn cyflenwi bagiau yn y cyfnod o ddiddordeb, dim ond dau SME nad oedd yn cyflenwi bagiau bellach, gyda'r ddau yn dweud eu bod wedi stopio yn 2016.
- 2.42 O'r sampl cyfan o 890 o fanwerthwyr SME a gyfwelwyd, roedd 24% yn rhanbarth y 'Gogledd', 23% yn rhanbarth y 'Canolbarth a'r Gorllewin', 28% yn rhanbarth y 'De Orllewin' a 25% yn rhanbarth y 'De Ddwyrain', gan ddefnyddio'r diffiniadau a ddefnyddiwyd yn y PIR.
- 2.43 Fel y gwelir yn Nhabl 2.3, roedd y sampl o 450 SME oedd yn cyflenwi bagiau yn y cyfnod o ddiddordeb (ac felly wedi cael eu cyfweld yn llawn) yn eithaf cynrychioliadol o ranbarthau'r 'Gogledd' a'r 'De Orllewin'. Fodd bynnag roedd y rhanbarth 'Canolbarth a Gorllewin' wedi ei orgynrychiolid, a rhanbarth y 'De Ddwyrain' wedi ei dangynrychioli, yn deillio o'r sialensiau ymarferol o reoli nifer fawr o gyfwelwyr ar alwadau ar yr un pryd, pan nad oedd y parodrwydd i ymateb a'r cymhwyster (a oeddent yn cyflenwi bagiau) yn anhysbys cyn y sgrinio.

Tabl 2.3 Dadansoddiad rhanbarthol o fanwerthwyr SME a gyfwelwyd yn ystod y casglu data meintiol

Rhanbarth	Cyfanswm y nifer SME a gyfwelwyd	Nifer o SME ddim yn cyflenwi bagiau	Nifer o SME yn cyflenwi bagiau	Y sampl a gyflawnwyd o SME yn cyflenwi bagiau (%)	Y cwotas a gynigiwyd ar gyfer SME yn cyflenwi bagiau (%)
Gogledd	213	108	105	23%	22%
Canolbarth a'r Gorllewin	208	103	105	23%	19%
De Orllewin	249	125	124	28%	27%
De Ddwyrain:	220	104	116	26%	32%
Cyfanswm	890	440	450	100%	100%

- 2.44 Rhoddir manylion yr SME yn ymateb i'r arolwg yn ôl Cod SIC yn Atodiad A.
- 2.45 Defnyddiwyd pwysoli wrth ddadansoddi i addasu ar gyfer y duedd ranbarthol a chod SIC yn y sampl a gafwyd i sicrhau bod yr amcangyfrifon yn adlewyrchu proffil poblogaeth manwerthwyr SME yng Nghymru. Cyfrifwyd y pwysoliad ar sail y nifer o fusnesau yn y boblogaeth (N) wedi ei rannu â'r nifer o fusnesau a gyfwelwyd (n) gyda'r data poblogaeth yn tarddu o Experian.
- 2.46 Croesgyfeiriwyd amcangyfrifon poblogaeth busnes¹⁷ a gyhoeddwyd gan yr ONS i gadarnhau bod Experian yn cynnwys y boblogaeth yn gyffredinol yn dda. Fodd bynnag, ni ellid defnyddio data'r ONS ar gyfer pwysoli gan nad oedd y wybodaeth a gyhoeddwyd yn rhoi digon o fanylder o ran cod SIC. Rhoddir manylion am y cyfrif pwysoli ar gyfer yr arolwg SME yn Atodiad C, gyda'r pwysoliad a ddefnyddiwyd yn y dadansoddiad yn cael eu cynnwys yn Atodiad D.

B. Ymchwil ansoddol gyda defnyddwyr: bwrdd trafod ar-lein

i) Dull cyffredinol

- 2.47 Cynhaliwyd yr ymchwil ansoddol gyda defnyddwyr gan ddefnyddio bwrdd trafod ar-lein, yn cynnwys nifer o dasgau a wnaed dros gyfnod o saith diwrnod. Seiliwyd y dewis hwn ar farn bod gan ddefnyddwyr ddull unigol ac unigolyddol iawn o ran eu

¹⁷ [Amcangyfrifon Poblogaeth Busnes](#) 2018.

defnydd o fagiau siopa – o'r mathau o fagiau sydd ganddynt i sut a phryd y maent yn eu defnyddio ac, yn olaf, sut y maent yn eu gwaredu.

2.48 Felly, yn hytrach na chynnal y drafodaeth mewn grŵp (lle mae'n anos canfod arferion a phatrymau unigol), teimlwyd bod dull ar-lein yn well i edrych ar ymddygiad unigol ac agweddau at y tâl. Roedd y pynciau ymchwil fel a ganlyn:

- i. Agweddau at y tâl, a sut y mae'r rhain wedi newid dros amser;
- ii. Deall y tâl ac ymwybyddiaeth ohono, gan gynnwys:
 - diben y tâl;
 - manteision amgylcheddol y tâl;
 - y cysyniad o fagiau aml dro a bagiau am oes;
 - y ffaith y gallwch gyfnewid BfL am ddim;
 - am ba fagiau y codir tâl;
 - a yw SUCB yn dal ar gael yng Nghymru;
 - sut y mae'r arian a gynhyrchir gan y tâl yn cael ei ddosbarthu, a'r ffaith nad yw'r tâl am BfL yn mynd i elusen; ac
 - ymwybyddiaeth o beidio â gorfod talu am SUCB.
- iii. Defnydd o fagiau ac ymddygiad wrth waredu; ac
- iv. Agweddau tuag at unrhyw newidiadau i'r tâl y gellir eu cyflwyno yn y dyfodol – gan gynnwys:
 - A fyddai defnyddwyr yn cefnogi estyniad i'r tâl o SUCB i BfL; ac
 - A fyddai defnyddwyr yn cefnogi cynnydd yn y tâl (e.e. a ydyn nhw wedi dod i arfer talu 5c, gan ei droi yn aneffeithiol fel dull o atal; pa lefel o gynnydd yr oedden nhw'n feddwl y bydden nhw'n ei annog i ail-ddefnyddio bagiau yn hytrach na phrynu rhai newydd?).

2.49 Datblygwyd canllaw trafod i ymdrin â'r pynciau ymchwil (a roddir yn llawn yn Atodiad H), yn cynnwys cyfres o gwestiynau a thasgau. Dyluniwyd y mwyafrif o'r rhain (tua thri chwarter), ac yn benodol y gyfres gyntaf o dasgau, i efelychu trafodaethau un i un manwl (e.e. i archwilio arferion unigol yr ymatebwyr a'u

dealltwriaeth o'r tâl, heb i sylwadau pobl eraill effeithio arnynt). Gofynnwyd cwestiynau pellach (oedd yn chwarter y cwestiynau i gyd) i'r grŵp cyfan ac roeddynt wedi eu dylunio i archwilio ymwybyddiaeth a dealltwriaeth y rhai a gymerodd ran o bolisi cyfredol ac yn y dyfodol; er enghraifft, i drafod a fyddai defnyddwyr yn cefnogi ymestyn y tâl i blastigau defnydd untro eraill neu gynnydd yn y tâl.

2.50 Mantis ychwanegol y bwrdd trafod ar-lein oedd hyblygrwydd i'r ymatebwyr – roeddent yn gallu mewngofnodi ac ateb cwestiynau pan oedd yn gyfleus iddynt ar draws y cyfnod astudio saith diwrnod. Roedd hyn hefyd yn caniatáu i gwestiynau ymchwil gael eu gwasgaru ar draws yr wythnos mewn pedair set. Bwriad y dull hwn, i raddau, oedd rheoli'r ymatebion ar draws yr wythnos (e.e. i sicrhau bod yr ymatebwyr i gyd wedi cyrraedd yr un man, a'u bod yn ateb y cwestiynau dilynol i adrannau blaenorol cyn symud ymlaen i gwestiynau newydd). Roedd hefyd er mwyn deall patrymau ac ymddygiad o ran siopa/defnyddio bagiau yn gynnar, cyn sôn yn benodol am fagiau siopa untro neu'r tâl.

2.51 Cynhaliwyd y bwrdd trafod ar-lein rhwng 22 a 29 Hydref 2018. Cymerodd y tasgau 2-2.5 awr i gyd i'r ymatebwyr, a thalwyd £60 i'r ymatebwyr am eu hamser.

ii) Samplu a recriwtio

2.52 Cynhaliwyd y gwaith recriwtio wyneb yn wyneb gan recriwtwyr yn gweithio ar draws wyth lleoliad yng Nghymru, a ddewiswyd i roi: (a) cynrychiolaeth i Gymru gyfan; (b) amrywiaeth o ddinasoedd a threfi llai, a (c) y tebygolrwydd o ddod o hyd i siaradwyr Saesneg a Chymraeg. Recriwtwyd pum ymatebwr i gyd (h.y. 40 i gyd) o bob un o'r lleoliadau canlynol:

- Dinbych
- Abertawe
- Llanelli
- Caernarfon
- Ynys Môn
- Aberystwyth
- Caerdydd
- Caerffili

- 2.53 Aeth y recriwtwyr at unigolion mewn lleoliadau poblog (e.e. tu allan i ganolfannau siopa neu'r stryd fawr) ac ar draws amrywiaeth o amseroedd (e.e. oriau swyddfa yn ogystal ag amser cinio, min nos a phenwythnosau) i sicrhau bod amrywiaeth o bobl yn cael eu holi. Roedd y recriwtio yn digwydd yn ôl holiadur safonol oedd yn cynnwys nifer o gwestiynau sgrinio a chwota, fel a ganlyn:
- Dyluniwyd y cwestiynau sgrinio i eithrio unrhyw un oedd wedi bod mewn grŵp ffocws o fewn chwe mis i'r dyddiad recriwtio, a phobl yn gweithio mewn meysydd penodol (e.e. newyddiaduraeth, cysylltiadau cyhoeddus, cynghorwyr). Yn ychwanegol, roedd yn rhaid i'r holl ymatebwyr fod â rhywfaint o gyfrifoldeb am siopa am fwyd neu eitemau heblaw bwyd yn y cartref
 - Dyluniwyd y cwestiynau cwota i sicrhau bod y sampl yn rhannu ar draws y tair ffactor allweddol: oedran (18-34 oed; 35-54 oed a 55+ oed), daearyddiaeth (yr wyth lleoliad a nodir uchod), a'r math o siopwr bwyd (h.y. y rhai sy'n dueddol o brynu ychydig yn aml (a elwir weithiau yn siopwyr "top up") a'r rhai sy'n fwy tueddol o siopa unwaith yr wythnos).
- 2.54 Ar sail y dybiaeth y byddai rhywfaint o leihad rhwng y recriwtio wyneb yn wyneb a chymryd rhan ar-lein, recriwtwyd cyfanswm o 40 o ymatebwyr ar draws Cymru gan ddisgwyl y byddai tua 10% ddim yn cymryd rhan. Yn ymarferol, fe wnaeth 34 o ymatebwyr gwblhau'r holl dasgau yn llwyddiannus.

iii) Dyluniad a chyfyngiadau'r bwrdd trafod

- 2.55 Rhoddwyd cynnig cyfartal i'r cyfranogwyr gymryd rhan yn Gymraeg a Saesneg, gan ddefnyddio recriwtwyr oedd yn gallu sgwrsio yn y ddwy iaith. Dewisodd wyth o'r 34 o ymatebwyr i lenwi'r bwrdd trafod yn Gymraeg.
- 2.56 Roedd dau gymedrolwr yn gweithio ar y prosiect – cymedrolwr Saesneg ei iaith a chymedrolwr dwyieithog, yn gweithio gyda'r siaradwyr Cymraeg. Yn ymarferol roedd hyn yn golygu bod dwy drafodaeth ar-lein yn digwydd yn gyfochrog – y ddwy yn cael eu harwain gan yr un set o dasgau. Er nad oedd rhyngweithio uniongyrchol o gwbl rhwng yr ymatebwyr Cymraeg a'r ymatebwyr Saesneg, roedd gwybodaeth yn trosglwyddo trwy'r cymedrolwyr oedd yn cyfarfod yn ddyddiol i adolygu'r cynnydd a thrafod y pwyntiau allweddol oedd yn cael eu codi. Roedd unrhyw gwestiynau

allweddol a godai yn y fforwm Saesneg wedyn yn cael eu gofyn yn y fforwm Cymraeg (ac i'r gwrthwyneb).

- 2.57 Fel rhan o'r penderfyniad i ddefnyddio'r dull llai traddodiadol o fwrdd trafod ar-lein, trefnwyd monitro i adolygu sut yr oedd yn effeithio ar allu defnyddwyr i ymwneud â'r ymchwil. Wrth recriwtio, roedd y monitro yn canolbwyntio ar y nifer a'r math o bobl a gytunodd i gychwyn, mewn egwyddor, i gymryd rhan, ond a wrthododd ar ôl deall y byddai'r astudiaeth yn defnyddio dull ar-lein. Yn benodol, defnyddiwyd y monitro i asesu a oedd y dewis o ran dull yn allgau ymatebwyr ar sail eu statws cymdeithasol-economaidd a/neu lefel y cynhwysiant digidol / hyder digidol. Gwrthododd saith o unigolion gymryd rhan o ganlyniad i'r dull ar-lein, y cyfan ohonynt â statws cymdeithasol-economaidd is (tri wedi eu dosbarthu yn nosbarth cymdeithasol C2 a phedwar yn nosbarth cymdeithasol DE) a llai o hyder digidol. Fodd bynnag, yn gyffredinol, roedd hyn yn cyfri am gyfran fechan iawn (5%) o gyfanswm y nifer wnaeth wrthod cymryd rhan yn yr ymchwil. Mae hyn yn dynodi bod y dull yn creu tuedd yn erbyn y rhai â llai o hyder digidol, er nad oedd defnyddio bwrdd trafod ar-lein yn rhwystr sylweddol i gymryd rhan.
- 2.58 Roedd mwyafrif y cwestiynau a'r tasgau wedi eu diffinio a'u cysoni ymlaen llaw yn y canllaw trafodaeth. Yr eithriad oedd y cwestiynau dilynol, oedd yn gymysgedd o rai oedd wedi eu diffinio ymlaen llaw ac eraill oedd wedi datblygu yn naturiol yn ystod y rhyngweithio rhwng y cymedrolwr a'r ymatebwr/ymatebwyr (yn yr un ffordd i raddau helaeth ag y byddai sgwrs wyneb yn wyneb yn datblygu yn naturiol). Roedd rhai o'r cwestiynau ad hoc yma yn rhai i gael mwy o fanylion (e.e. 'mae hynny'n ddiddorol iawn – allwch chi ddweud ychydig mwy pam eich bod yn meddwl hynny?'), ond ar achlysuron eraill roeddent yn cael eu defnyddio i brofi ymatebion i safbwyntiau eraill gan ymatebwyr eraill (e.e. 'cododd un o'r ymatebwyr fater – beth ydych chi'n ei feddwl am hyn?').
- 2.59 Roedd y cymedrolwyr yn gwirio'r ymatebion sawl gwaith y dydd bob dydd yr oedd y bwrdd yn fyw, i ofyn cwestiynau dilynol am feysydd o ddiddordeb a holi'r ymatebwyr am atebion mwy manwl. Roedd y cymedrolwyr hefyd yn cyfarfod yn ddyddiol i drafod y pwyntiau allweddol oedd wedi eu codi a chytuno ar unrhyw gwestiynau dilynol safonol y gellid eu gofyn i'r holl ymatebwyr.
- 2.60 Defnyddiwyd tri math o ddull ymchwilio:

- a) cwestiynau agored yn gofyn am ymatebion wedi eu teipio;
- b) tasgau i ymatebwyr, fel tynnu llun o'r bagiau siopa a ddefnyddiwyd ganddynt i siopa ddiwethaf (a gofyn iddynt eu disgrifio h.y. rhoi label arnynt e.e. 'bag am oes'); a
- c) cyfres o 'Bolau Piniwn Cyflym', yn gofyn i'r ymatebwyr ddewis o set o ymatebion 'blwch ticio' wedi eu diffinio yn barod. Dim ond dyfais i gael yr ymatebion cyffredinol oedd y 'Polau Piniwn Cyflym', ac roedd cwestiynau penagored, ychwanegol, yn eu dilyn bob tro i ddeall yr ymatebion yn fwy manwl.

- 2.61 Pa bynnag ddull o blith yr uchod a ddefnyddiwyd yn y trafodaethau, ym mhob achos mae'r data a gynhyrchwyd yn **ansoddol** ac felly nid yw'n addas rhoi adroddiad am ganrannau fel y gellid gwneud wrth roi adroddiad ar ganfyddiadau arolwg meintiol. Wrth roi adroddiad am y Polau Piniwn Cyflym, rhoddir y nifer o ymatebwyr a roddodd bob ateb, ond dim ond fel dull o ddynodi'r gwahaniaeth barn yn y sampl - mae'n bwysig nodi na ddylid defnyddio'r rhifau yma mewn ystyr ystadegol h.y. i gyffredinoli neu i lunio casgliadau ystadegol am farn neu ymddygiad tebygol y boblogaeth ehangach yng Nghymru.
- 2.62 Ansoddol yw'r dull, ac felly mae'n seiliedig ar sampl cymharol fach. Mae hyn yn golygu nad yw'n bosibl cofnodi tueddiadau pendant, er enghraifft, o ran grŵp oedran neu ryw. Dylai unrhyw sylwadau sy'n dilyn am unrhyw amrywiadau a ganfyddir o ran grŵp oedran gael eu trin fel awgrym yn unig. Diben, a chryfder, ymchwil ansoddol yw'r dyfnder o ddealltwriaeth y mae'n ei roi – mae wedi ei ddylunio i ateb cwestiynau fel 'pam' a 'sut' yn hytrach na 'sawl un'.

3. Agweddau ac ymddygiad manwerthwyr (ymchwil meintiol)

Cyflwyniad

3.1 Mae'r adran hon yn rhoi crynodeb o'r canfyddiadau o'r arolwg o fanwerthwyr sy'n gweithredu yng Nghymru, gan gynnwys amcangyfrifon o'r nifer o fagiau siopa a gyflenwyd yng Nghymru yn 2015-18 a gynhyrchwyd gan ddefnyddio'r dulliau amcangyfrif a ddisgrifir yn Adran 2 ac Atodiad C.

3.2 Mae wedi ei rhannu yn bum is-adran:

**i) Y nifer a'r math o fagiau a gyflenwyd yng Nghymru (2015-18):
amcangyfrifon cyffredinol**

Mae'r is-adran gyntaf yn cyflwyno'r amcangyfrifon cyffredinol ar gyfer Cymru, cyn belled ag sy'n bosibl o ystyried y data sydd ar gael, gan gyfuno'r canlyniadau i fusnesau mawr a SME. Mae hyn yn cynnwys y niferoedd a amcangyfrifir o SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru yn 2015-18, a BfL plastig a gyflenwyd yng Nghymru yn 2017-18.¹⁸

**ii) Y nifer a'r math o fagiau a gyflenwyd yng Nghymru (2015-18):
canlyniadau manwl i fusnesau mawr gyda 250 neu fwy o weithwyr**

Mae'r ail is-adran yn rhoi disgrifiad mwy manwl o'r data a dadansoddiad o'r nifer o SUCB plastig a BfL i fusnesau mawr. Mae hefyd yn cyflwyno amcangyfrifon ar gyfer y nifer o fagiau plastig ysgafn iawn a gyflenwyd gan y deg archfarchnad amlycaf.

**iii) Y nifer a'r math o fagiau a gyflenwyd yng Nghymru (2015-18):
canlyniadau manwl i SME (llai na 250 o weithwyr)**

Mae'r trydydd is-adran yn rhoi canlyniadau llawn ac amcangyfrifon o'r nifer o fagiau siopa a gyflenwyd yng Nghymru gan SME ar gyfer pob math o fag sy'n cael ei gynnwys yn yr holiadur arolwg SME (a gyflwynir yn Atodiad E), gan gynnwys SUCB, BfL a bagiau plastig ysgafn iawn.

iv) Cyfres amser SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru, 2011-18

¹⁸ 2017-18 yw'r unig flwyddyn y gellir amcangyfrif BfL ar ei chyfer, oherwydd prinder y data sydd ar gael i fusnesau mawr.

Er mwyn bod yn gyson â'r PIR, mae'r bedwaredd is-adran yn cyflwyno canlyniadau'r dadansoddiad ychwanegol a wnaed i roi adroddiad ar gyfres amser y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru 2011-18. Rydym yn cyflwyno dau amcangyfrif cyfres amser; un yn defnyddio'r dull a ddefnyddiwyd yn y PIR ('dull PIR') a'r llall yn defnyddio'r dull amcangyfrif a ddiweddarwyd a ddatblygwyd yn yr Astudiaeth hon ('dull 2019'). Am ragor o wybodaeth am y ddau ddull a ddefnyddiwyd, ewch i Adran 2 ac Atodiad C.

v) Arferion SME a busnesau mawr yng nghyswllt y tâl 5c am SUCB

Mae'r pumed is-adran yn rhoi adroddiad ar y canfyddiadau ansoddol am arferion busnes yng nghyswllt y tâl 5c am SUCB. Mae'n trafod manwerthwyr mawr ac SME, er bod y canfyddiadau i raddau helaeth wedi eu seilio ar gyfweiliadau gyda SME, oherwydd y cyfraddau ymateb isel gan fusnesau mawr (fel y trafodwyd yn Adran 2).

3.3 Trwy gydol Adran 3, mae'r holl ganlyniadau a chyfeiriadau at fusnesau neu fanwerthwyr yng Nghymru yn cyfeirio at sefydliadau yn:

- Aran 47 (Manwerthu) o Ddodbarthiad Diwydiannol Safonol Gweithgareddau Economaidd y Deyrnas Unedig (SIC), 2007, ac eithrio 47.91 (manwerthwyr carpedi) a 47.53 (cwmnïau archebu trwy'r post)¹⁹; a
- Manwerthwyr cludfwyd yn SIC 2007 Cod 56.10/3.

i) Y nifer o fagiâu a gyflenwyd yn 2015-18: amcangyfrifon cyffredinol (pob busnes)

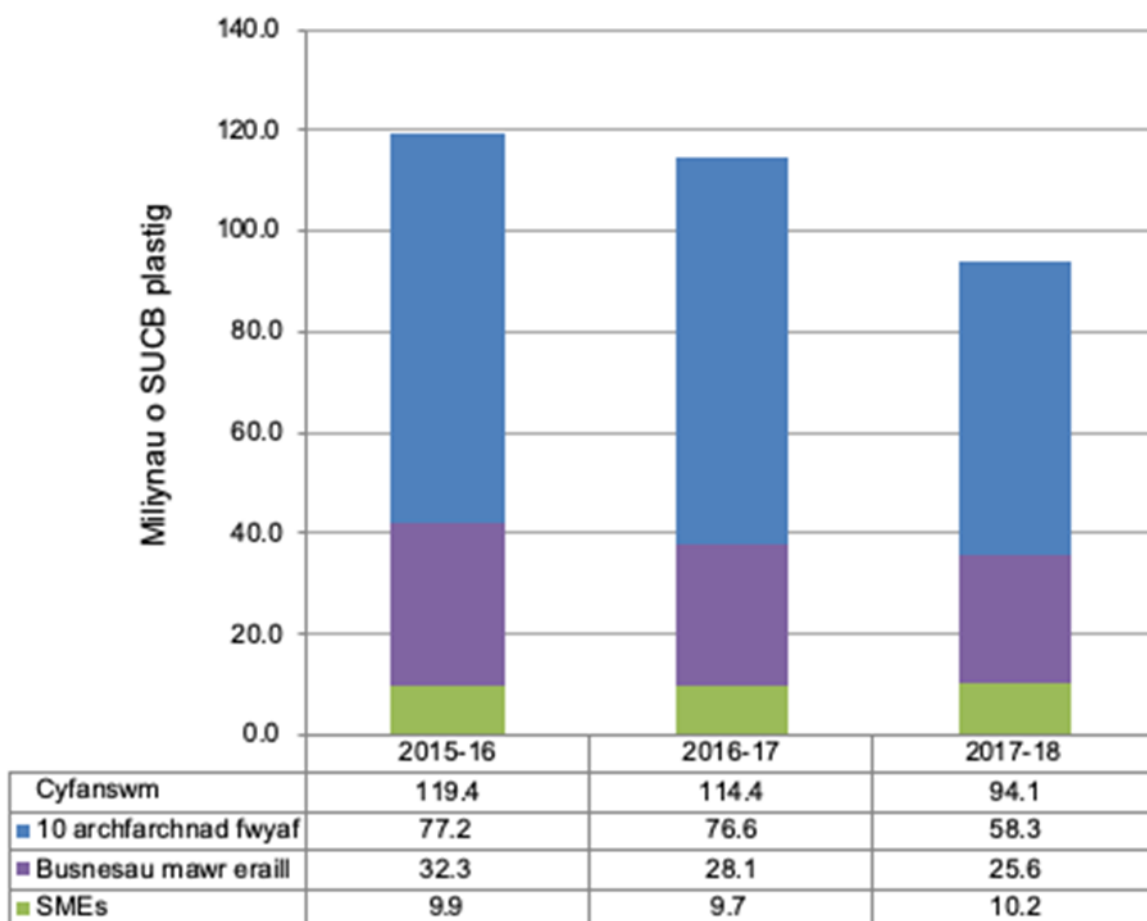
3.4 Amcangyfrifon ar gyfer Cymru gyfan yw'r ffigurau yn yr is-adran hon, gan gyfuno a chrynhof'r amcangyfrifon ar gyfer busnesau mawr a SME. Cynhyrchwyd yr holl ffigurau yn yr is-adran hon gan ddefnyddio 'dull 2019', oni nodir yn wahanol. Rhoddir rhagor o fanylion am y ffigurau sy'n sail i'r canlyniadau cyffredinol i Gymru yn is-adrannau ii) a iii).

¹⁹ Eithriwyd manwerthwyr carpedi a chwmnïau gwerthu trwy'r post gan i ni ddod i'r casgliad yn ystod y gwaith pwyso a mesur a'r treialon cynnar bod busnesau o'r fath yn annhebygol o fod yn cyflenwi bagiau siopa.

Bagiau siopa plastig untro (SUCB)

- 3.5 Mae ffigur 3.1 isod yn crynhoi'r niferoedd a amcangyfrifir o SUCB plastig a gyflenwyd gan fanwerthwyr a gwerthwyr cludfwyd yng Nghymru yn 2015-16, 2016-17 a 2017-18. Ar sail yr ymatebion i'r arolwg, a thriongli gyda data a roddwyd i Defra am Loegr, rydym yn amcangyfrif bod y manwerthwyr sy'n gweithredu yng Nghymru wedi cyflenwi 94.1 miliwn o SUCB plastig yn 2017-18, gostyngiad o 18% mewn cymhariaeth â'r 114.4 miliwn o SUCB plastig a gyflenwyd yn 2016-17. Mae hyn yn ostyngiad pellach o 4% yn y flwyddyn flaenorol, gydag amcangyfrif o 119.4 miliwn o SUCB plastig wedi eu cyflenwi yn 2015-16.²⁰

Ffigur 3.1 Y nifer o fagiau siopa plastig untro a gyflenwyd gan fanwerthwyr yng Nghymru, 2015-2018 (miliynau): 'Dull 2019'

Ffynhonnell: Arolwg manwerthwyr: SME a busnesau mawr, wedi ei ymestyn gan ddefnyddio 'dull 2019' a ddisgrifir yn Adran 2 ac Atodiad C.

²⁰ Ceir rhagor o fanylion am y dull a ddefnyddiwyd i gynhyrchu'r amcangyfrif hwn yn y drafodaeth fwy manwl ar y canlyniadau i fusnesau mawr a SME.

- 3.6 Mae'r gostyngiadau sylweddol yn ystod 2017-18 o ganlyniad, yn bennaf, i gamau gan archfarchnadoedd mawr a benderfynodd eu bod am gael gwared ar SUCB plastig yn llwyr o'u siopau yn ystod 2017 a 2018. Rydym yn amcangyfrif bod y deg archfarchnad fwyaf wedi cyflenwi tua 18 miliwn yn llai o SUCB plastig yn 2017-18 mewn cymhariaeth â 2016-17.
- 3.7 Sainsbury's oedd yr archfarchnad fawr gyntaf i gyfnewid SUCB plastig yn ei siopau ar draws y Deyrnas Unedig yn 2015.²¹ Tesco a ddilynodd, gan gael gwared ar SUCB plastig o'i siopau yn 2017. Cafodd Aldi, Asda, Lidl, Iceland, M&S, Morrisons a'r Co-op wared o SUCB plastig o'u siopau naill ai yn ystod y flwyddyn galendr 2018 neu tua'i diwedd, ac fe wnaeth Waitrose hynny ym Mawrth 2019.
- 3.8 Roedd SUCB plastig yn dal i gael eu defnyddio ar gyfer dosbarthu i gartrefi yn ystod 2015-18. Fodd bynnag, disgwylir i ddefnydd o'r fath ostwng yn 2019-20 gydag Asda a Tesco yn cyhoeddi eu penderfyniadau, yng Ngorffennaf 2019, i stopio defnyddio SUCB plastig ar gyfer dosbarthu gwerthiannau ar-lein.
- 3.9 Nid yw'r data sydd ar gael yn ddigonol i asesu union effaith y newidiadau polisi diweddar gan archfarchnadoedd yn 2018 a 2019 ar gyfanswm y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru (mewn siopau ac ar-lein). Byddai gwneud hynny yn gofyn am wybodaeth fwy manwl gan archfarchnadoedd mawr am y nifer o SUCB plastig a gyflenwir yn y siopau mewn cymhariaeth â dosbarthu nwyddau a werthir ar-lein.

Bagiau am Oes Plastig

- 3.10 Fel y nodwyd yn Adran 2, nid oedd yn bosibl casglu digon o ddata i amcangyfrif ffigurau blynyddol am y nifer o BfL plastig a gyflenwyd gan fusnesau yng Nghymru am y cyfnod cyfan rhwng 2015 a 2018. Felly, ni allwn amcangyfrif tuedd flynyddol am y cyfnod hwnnw. Roedd y data sydd ar gael yn caniatáu i ni gynhyrchu amcangyfrif cyffredinol o'r nifer o BfL plastig a gyflenwyd yng Nghymru yn 2017-18;

²¹ Fe wnaeth Sainsbury's gyfnewid eu SUCB plastig am BfL plastig amlro ychydig yn fwy trwchus.

fodd bynnag, dylid trin hyn yn ofalus oherwydd cyfyngiadau'r dull (gweler Adran 2 am ragor o fanylion).

- 3.11 Yr unig ddata dibynadwy oedd ar gael ar gyfer BfL plastig, ar adeg y dadansoddi, oedd o astudiaeth EIA-Greenpeace 'Checking Out on Plastics' a gynhaliwyd yn 2018²², gyda'r ffigurau yn cyfeirio at y cyfnod o ddeuddeng mis hyd ddiwedd Mehefin 2018. Ar sail data EIA, amcangyfrifir bod cyfanswm y BfL plastig a gyflenwyd yng Nghymru gan y deg prif archfarchnad yn 65.2 miliwn yn 2017-18 (56.3 miliwn wrth eithrio Aldi, Lidl ac Iceland).
- 3.12 Er bod y dystiolaeth sydd ar gael, a drafodir ymhellach yn is-adran ii), yn rhoi awgrym yn hytrach na bod yn gadarn, mae'n amlwg bod y nifer o BfL plastig wedi cynyddu'n sylweddol o'r 40 miliwn o BfL plastig a amcangyfrifwyd, yn y PIR, eu bod wedi eu cyflenwi yn 2015. Mae tystiolaeth ddiweddar a gyhoeddwyd gan yr EIA yn awgrymu bod y duedd gynyddol yn y nifer o BfL plastig a gyflenwyd gan yr archfarchnadoedd mwyaf wedi parhau rhwng y blynyddoedd calendr 2018 a 2019.²³
- 3.13 O ystyried y newidiadau sylweddol a wnaed gan yr archfarchnadoedd mwyaf yn 2018 a'r gwaredu SUCB plastig pellach, mae'n debyg mai 2018-19 oedd y flwyddyn pan nad oedd SUCB plastig y math o fag a ddefnyddid yn fwyaf cyffredin yng Nghymru.

SUCB eraill a bagiau aml dro

- 3.14 Mae'r mathau eraill o fagiau yn cynnwys SUCB eraill (SUCB papur a SUCB pydradwy / startsh), yn ogystal â bagiau aml dro eraill, fel bagiau ffabrig.
- 3.15 Roedd yr arolygon o SME a busnesau mawr yn cynnwys cwestiynau am y nifer o'r bagiau hyn a gyflenwyd. Yn anffodus, oherwydd prinder y data gan fusnesau mawr nid yw'n bosibl rhoi amcangyfrifon cadarn ar gyfer yr holl fathau o fanwerthwyr yng Nghymru am y mathau eraill yma o fagiau. Fodd bynnag, mae'r ffigurau am yr holl fathau o fagiau siopa, fodd bynnag, ar gyfer manwerthwyr SME. Mae amcangyfrifon

²² [Checking out on Plastics](#), EIA a Greenpeace, 2018.

²³ Yn ôl astudiaeth ddiweddaraf EIA, Checking Out on Plastics 2, cofnododd yr wyth archfarchnad fwyaf a roddodd ddata yn 2018 eu bod wedi cyflenwi 960 miliwn o BfL plastig yn y Deyrnas Unedig; yn 2019, cofnododd yr un wyth cwmni eu bod wedi cyflenwi 1.24 biliwn, gyda 271 miliwn ychwanegol wedi eu gwerthu gan ddwy archfarchnad arall.

ar gyfer y mathau o fagiau nad ydynt yn cael eu trin yn yr is-adran hon, pan fyddant ar gael, yn cael eu cynnwys yn y drafodaeth fanwl ar ganlyniadau'r SME a busnesau mawr (is-adrannau ii) a iii), isod).

Bagiau ysgafn iawn

- 3.16 Nid oes digon o dystiolaeth chwaith i amcangyfrif y cyfanswm o fagiau plastig ysgafn iawn (fel y rhai a roddir mewn archfarchnadoedd i brynu ffrwythau a llysiau) a gyflenwyd gan yr holl fathau o fanwerthwyr yng Nghymru yn 2015-18. Fodd bynnag, fe wnaed amcangyfrif, ar gyfer 2017-18, o'r nifer a gyflenwyd yng Nghymru gan y deg archfarchnad amlycaf, ar sail data a gafwyd gan yr EIA a Greenpeace ar gyfer y Deyrnas Unedig i gyd yn 2017-18.²⁴ Trafodir hyn ar ddiwedd is-adran ii). Wrth gyfuno hyn â'r amcangyfrifon cyfatebol ar gyfer SME, a drafodwyd yn is-adran iii), amcangyfrifir bod o leiaf 60 miliwn o fagiau plastig ysgafn iawn wedi eu cyflenwi yng Nghymru yn 2017-18.

ii) Y nifer a'r math o fagiau a gyflenwyd: busnesau mawr gyda 250 neu fwy o weithwyr

- 3.17 Fel y disgrifiwyd yn fwy manwl yn Adran 2, seiliwyd yr amcangyfrifon ar gyfer y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan fusnesau mawr ar ddata arolwg manwerthwyr a gasglwyd ar gyfer sampl o fusnesau mewn codau SIC y gwyddys eu bod yn cyflenwi SUCB, wedi ei driongli gyda ffigurau a roddwyd i Defra ar gyfer Lloegr a'u cyfrifo ar gyfer y boblogaeth gyfan o fusnesau mawr (y rhai â 250 o weithwyr neu fwy) yng Nghymru. Cynhyrchwyd yr holl ffigurau yn yr is-adran hon gan ddefnyddio 'dull 2019', oni nodir yn wahanol (am ragor o fanylion am 'ddull 2019', gweler Adran 2).
- 3.18 Amcangyfrifir bod busnesau mawr yng Nghymru wedi cyflenwi tua 83.9 miliwn o SUCB plastig yn 2017-18, gostyngiad o 20% mewn cymhariaeth â'r nifer a amcangyfrifir iddynt gael eu cyflenwi yn 2016-17 (104.8 miliwn). Mae hyn yn ychwanegol at ostyngiad o 4% yn 2016-17 mewn cymhariaeth â 2015-16, pan gyflenwyd amcangyfrif o 109.5 miliwn o SUCB plastig gan fusnesau mawr. Mae

²⁴ 2017-18 yw'r unig flwyddyn a gynhwysir yn astudiaeth cyntaf EIA Greenpeace 'Checking Out on Plastic', ac y mae digon o ddata ar gael i fod yn sail i amcangyfrif.

Tabl 3.1 isod, yn rhoi amcangyfrifon ar gyfer y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan y deg archfarchnad fwyaf yng Nghymru am y blynyddoedd ariannol 2015-2018. Yna mae'r tabl yn cyflwyno'r amcangyfrifon cyffredinol ar gyfer y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan fusnesau mawr eraill (heblaw'r deg archfarchnad fwyaf).

Tabl 3.1 Amcangyfrif o'r nifer o SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru gan fanwerthwyr mawr (y rhai â 250 neu fwy o weithwyr) 2015-2018

Nifer o SUCB plastig a gyflenwyd	2015-16 (Miliynau)	2016-17 (Miliynau)	2017-18 (Miliynau)
a) Y chwech o'r deg archfarchnad amlycaf lle rhoddwyd data gwirioneddol neu yr oedd ar gael yn gyhoeddus	35.3	29.1	27.0
b) Y pedair archfarchnad arall lle'r oedd y nifer o fagiau wedi ei amcangyfrif*	41.8	47.5	31.3
c) Y deg archfarchnad amlycaf (amcangyfrif) [a+b]	77.2	76.6	58.3
d) Busnesau mawr eraill (h.y. yr holl fusnesau â 250 neu fwy o weithwyr ac eithrio'r deg archfarchnad amlycaf) (amcangyfrif)**	32.3	28.1	25.6
e) Yr holl fusnesau mawr gyda 250 neu fwy o weithwyr yng Nghymru (amcangyfrif) [c+d]	109.5	104.8	83.9

* Mae'r ffigur ar gyfer y pedair archfarchnad sy'n weddill yn tybio bod eu cyfran o'r bagiau a gyflenwyd yng Nghymru'r un fath â'u cyfran o fagiau a gyflenwyd yn Lloegr am yr un flwyddyn, fel y rhoddwyd manylion i Defra. Gweler Atodiad C am ragor o fanylion.

** Mae amcangyfrifon ar gyfer 'busnesau mawr eraill' yn tybio bod yr archfarchnadoedd mwyaf yn cyfrif am gyfran debyg o'r cyfanswm o fagiau plastig untro a gyflenwyd yng Nghymru, fel sy'n wir yn Lloegr (tua 70% yn 2017-18, ar sail ffigurau a roddwyd i Defra).

Ffynhonnell: Ymchwil desg ac arolwg manwerthwyr: busnesau mawr, wedi ei ymestyn

- 3.19 Mae'r ymateb cyfyngedig gan fusnesau mawr ar y nifer o BfL plastig a mathau eraill o fagiau a gyflenwyd yn atal dadansoddiad manwl o'r effeithiau cyfnewid, ond mae'n bosibl archwilio'r nifer o BfL plastig a gyflenwyd yn 2017-18 mewn cymhariaeth â'r ffigur a roddwyd ar gyfer 2015 yn y PIR.
- 3.20 Oherwydd y cyfyngiadau a esbonnir yn Adran 2, ystyrir bod y ffigurau a roddir am BfL plastig yn rhoi awgrym yn hytrach na bod yn gadarn, felly nid ydym wedi ceisio amcangyfrif y niferoedd o BfL plastig a gyflenwyd yn 2015-16 neu 2016-17.
- 3.21 Mae Tabl 3.2 isod yn cyflwyno'r amcangyfrif o'r nifer o BfL plastig a gyflenwyd gan fusnesau mawr. O ganlyniad i'r data cyfyngedig a roddwyd yn yr ymatebion i'r arolwg, mae'r ffigurau a gyflwynir yma ar gyfer BfL plastig (Tabl 3.2) yn seiliedig yn

bennaf ar amcangyfrifon gan ddefnyddio data a gafwyd gan EIA,²⁵ gyda'r manylion am y dull amcangyfrif yn Adran 2 ac Atodiad C.

Tabl 3.2 Amcangyfrif o'r nifer o BfL plastig a gyflenwyd yng Nghymru gan fusnesau mawr (y rhai â 250 neu fwy o weithwyr) 2017-18

Nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan:	2017-18 (Miliynau)
Y tair o'r deg archfarchnad amlycaf a ymatebodd gyda data	26.6
Y saith sy'n weddill o'r deg archfarchnad amlycaf (amcangyfrif)	38.5
Y deg archfarchnad amlycaf i gyd (amcangyfrif)	65.1

* Gan dybio bod tair o'r deg archfarchnad amlycaf y mae data ar gael ar eu cyfer yn cyfrif am % debyg o BfL plastig yng Nghymru ag y maent yn y Deyrnas Unedig.

Ffynhonnell: Ymchwiliad desg ac arolwg manwerthwyr: busnesau mawr, wedi ei ymestyn

- 3.22 Er nad ydym yn gallu cynhyrchu amcangyfrifon cadarn ar gyfer BfL plastig, mae'r dystiolaeth sydd ar gael wrth ysgrifennu yn dynodi bod y nifer a gyflenwyd yng Nghymru wedi cynyddu'n sylweddol yn y cyfnod 2015-18. Amcangyfrifir bod y deg archfarchnad amlycaf wedi cyflenwi mwy na 65 miliwn o BfL plastig yng Nghymru yn 2017-18, cynnydd o 62.5% mewn cymhariaeth â'r 40 miliwn o BfL plastig a amcangyfrifwyd gan y PIR eu bod wedi eu cyflenwi yng Nghymru yn 2015.²⁶
- 3.23 Gall gwahaniaethau o ran dull²⁷ fod i gyfrif am rywfaint o'r cynnydd a amcangyfrifwyd; fodd bynnag, hyd yn oed petaem yn edrych ar y saith archfarchnad oedd yn rhoi adroddiadau i WRAP hyd at 2015 (h.y. y deg archfarchnad amlycaf heb gynnwys Aldi, Iceland a Lidl), byddai'r nifer a amcangyfrifwyd o BfL plastig a gyflenwyd yn 2017-18 o leiaf 40% yn uwch na'r amcangyfrif PIR ar gyfer 2015.

Bagiau plastig ysgafn iawn

- 3.24 Oherwydd yr ymateb cyfyngedig iawn a dderbyniwyd gan fusnesau mawr am fagiau plastig ysgafn iawn, nid oeddem yn gallu defnyddio'r ymatebion i'r arolwg i gynhyrchu amcangyfrif o ddata'r arolwg. Fodd bynnag, mae'r data a gasglwyd gan

²⁵ Yn garedig iawn gadawodd EIA i ni gael y data craidd ar fagiau siopa sy'n sail i'r ffigurau a roddir yn eu hadroddiad [Checking out on Plastics](#), EIA and Greenpeace, 2018.

²⁶ Gweler Ffigurau 4.16c a 4.16d o adroddiad yr adolygiad ôl-weithredu.

²⁷ Yn benodol, cynnwys amcangyfrifon yn ffigurau 2017-18 ar gyfer archfarchnadoedd mawr nad oeddynt wedi eu cynnwys o gwbl yn ffigurau'r Adolygiad Ôl-weithredu (h.y. Aldi, Iceland a Lidl).

yr EIA gan y deg archfarchnad fwyaf yn dynodi bod ychydig dan 1.3 biliwn o fagiau plastig ysgafn iawn wedi cael eu cyflenwi ar draws y Deyrnas Unedig yn 2017-18. Gan y tybir bod y 10 prif archfarchnad yn cyfrif am fwyafrif llethol y bagiau plastig ysgafn iawn, amcangyfrifir bod tua 53.8 miliwn o fagiau plastig ysgafn iawn wedi eu cyflenwi yng Nghymru yn 2017-18 gan fusnesau mawr.²⁸

SUCB eraill a bagiau aml dro

- 3.25 Ac eithrio bagiau plastig ysgafn iawn, nid oedd amcangyfrifon ar gyfer SUCB eraill a mathau eraill o fagiau aml dro gan fusnesau mawr yn bosibl oherwydd yr ymateb cyfyngedig gan fusnesau mawr a'r prinder data sydd ar gael yn gyhoeddus er mwyn i ni allu amcangyfrif y nifer o fagiau a werthwyd/gyflenwyd.

iii) Y nifer a'r math o fagiau a gyflenwyd: Mentrau Bach a Chanolig (SME), (llai na 250 o weithwyr)

Nifer o SME yn cyflenwi bagiau

- 3.26 Fel y nodwyd uchod, dywedodd tua 50% o ymatebwyr SME i'r arolwg manwerthwyr nad oeddynt yn cyflenwi bagiau siopa o gwbl. Nid oedd mwyafrif y rhai nad oedd yn cyflenwi bagiau wedi gwneud hynny erioed oherwydd natur eu gweithgareddau busnes a'r nwyddau yr oeddynt yn eu gwerthu. Mae gweddill yr adran hon yn rhoi adroddiad am yr agweddau ac ymddygiad yr oedd yr SME oedd yn cyflenwi bagiau yn ei gofnodi amdanynt eu hunain.
- 3.27 Y math o fag oedd yn cael ei gyflenwi gan y gyfran fwyaf o SME yng Nghymru oedd y SUCB plastig, gyda thua dwy ran o dair (65.8%) o SME yn dynodi eu bod yn cyflenwi'r math hwn o fag yn 2015-18, pan oedd bagiau yn cael eu cyflenwi o gwbl. Roedd y ffigur hwnnw yn cael ei ddilyn yn glos gan SUCB papur, gyda mwy na hanner (53.3%) yn cyflenwi SUCB papur yn 2015-18. Ychydig iawn o fanwerthwyr SME (3.6%) oedd yn cyflenwi bagiau plastig trwchus aml dro (gan gynnwys BfL).²⁹

²⁸ Gan dybio bod y ganran o fagiau plastig ysgafn iawn a gyflenwyd yng Nghymru yn debyg i'r ganran o SUCB plastig ar draws y Deyrnas Unedig a gyflenwyd yng Nghymru. Gweler Atodiad C am ragor o fanylion am y broses amcangyfrif.

²⁹ Gofynnodd yr arolwg i'r SME roi'r nifer o fagiau plastig trwchus aml dro a gyflenwyd, ond nid yw'n glir a fyddai SME yn rhoi bag cyfnewid am ddim ar bob achlysur. Felly, cofnodir y categori hwn fel bagiau plastig trwchus aml dro, gan gynnwys BfL.

Mae Tabl 3.3 yn dangos yr amcangyfrif a'r canran o fanwerthwyr sy'n cyflenwi pob math o fag.

Tabl 3.3 Amcangyfrif o'r nifer a chanran y manwerthwyr yng Nghymru a gofnododd eu bod yn cyflenwi pob math o fag

Math o fag	SME yn cyflenwi pob math o fag	
	N	Canran*
Defnydd untro plastig	2,768	65.8
Defnydd untro papur	2,240	53.3
Defnydd untro pydradwy / startsh	386	9.2
Plastig trwchus y gellir ei aildddefnyddio (gan gynnwys BfL)	153	3.6
Bag ffabrig i'w aildddefnyddio	447	10.6
Bagiau plastig ysgafn iawn	105	2.5

* Nid yw'r canrannau gyda'i gilydd yn 100% gan fod rhai SME yn cyflenwi mwy nag un math o fag. Ffigurau wedi eu hystrebu i boblogaeth y manwerthwyr SME yng Nghymru, 2018.

Ffynhonnell: Arolwg manwerthwyr: SME, wedi eu pwysoli

Swm a godwyd am bob bag

- 3.28 Yn ôl y disgwyl, roedd y pris a godwyd gan SME am y rhan fwyaf o fathau o fagiau yn amrywio rhwng 5-10c gydag amrywiaeth llawer mwy o ran faint yr oedd busnesau yn ei godi am fagiau ffabrig amlbro. Dengys Tabl 3.4 y nifer o SME oedd yn codi tâl am fagiau a'r ystod o brisiau a godir am bob bag. Ni ddefnyddir y cymedr gan fod tuedd fawr yn y data ar gyfer rhai mathau o fagiau.
- 3.29 Cofnododd y mwyafrif o SME oedd yn cyflenwi SUCB plastig (tua 97%) eu bod yn codi tâl am y math hwn o fag.
- 3.30 Ni fyddai disgwyl i'r holl fanwerthwyr oedd yn cyflenwi SUCB papur gofnodi yn yr arolwg eu bod yn codi tâl amdanynt. Mae'r rheoliadau codi tâl SUCB yn nodi nad oes gofyn i fanwerthwyr godi tâl am fagiau sydd:
- a) wedi eu gwneud yn llwyr o bapur a'r mesuriadau mwyaf o 175 mm (lled) x 260 mm (uchder), ac nad oes ganddynt gwysed neu handlen; neu
 - b) wedi eu gwneud yn llwyr o bapur a'r mesuriadau mwyaf o 80 mm (lled) x 50 mm (lled y gwysed) x 155mm (uchder), ac nad oes ganddynt gwysed neu handlen.

- 3.31 Cofnododd tua 24% o'r rhai oedd yn cyflenwi SUCB papur eu bod yn codi tâl amdanynt. Mae Atodiad B yn rhoi manylion y busnesau a gofnododd eu bod yn defnyddio SUCB papur, yn ôl cod SIC, ynghyd â'r nifer o fapiau yr oeddent yn nodi eu bod yn eu cyflenwi. Ar sail y dadansoddiad hwn, y ddamcaniaeth yw bod hyd at 136 manwerthwr allan o 186 ddim yn codi tâl am SUCB papur pan ddylent fod wedi gwneud hynny, gan gyfrif am tua 5 miliwn o SUCB papur wedi eu cyflenwi yn 2018.

Tabl 3.4 Nifer a chanran o SME a gofnododd eu bod yn codi tâl am fapiau a'r pris/tâl

Math o fag	Nifer oedd yn codi tâl am fapiau		Nifer nad oedd yn codi tâl		Pris Tâl (ystod)
	N	%	N	%	
Defnydd untro plastig	2,511	96.8	257	3.2	5-10c
Defnydd untro papur	533	23.8	1,707	76.2	5-10c
Defnydd untro pydradwy / startsh	283	73.3	103	26.6	5-10c
Plastig trwchus y gellir ei aildefnyddio (gan gynnwys BfL)	147	96.1	6	3.9	5-15c
Bag ffabrig aml dro	347	77.6	100	22.4	5c-£5
Bagiau plastig ysgafn iawn	6	5.7	99	94.3	5c*

* Pris gwirioneddol ar sail un sylw

Ffynhonnell: Arolwg manwerthwyr: SME, wedi eu pwysoli

Nifer o fapiau siopa a gyflenwyd gan SME

- 3.32 Ar sail yr ymatebion i'r arolwg, rydym yn amcangyfrif bod SME yng Nghymru³⁰ wedi cyflenwi tua 10 miliwn o SUCB yn 2017-18, bron i 17 miliwn o fapiau papur defnydd untro, a dros 1 miliwn o fapiau plastig ysgafn iawn. Mae Tabl 3.5 yn dangos yr amcangyfrifon am bob math o fag, gan gynnwys ffigurau ar gyfer y lleiafrif o SME oedd yn cofnodi eu bod yn cynnig bagiau aml dro (bagiau plastig a/neu ffabrig). Yn gyffredinol, rydym yn amcangyfrif bod y nifer o fapiau a gyflenwyd gan SME wedi cynyddu ychydig ar draws y cyfnod o ddiddordeb.
- 3.33 Mae'r cynnydd yn amlwg hefyd yn y data heb ei bwysoli, gan roi tystiolaeth o gynnydd 'gwirioneddol' yn y nifer o fapiau a gyflenwyd gan SME yn ystod y cyfnod yn hytrach na bod hyn yn nodwedd ystadegol, a allai fod wedi digwydd oherwydd

³⁰ Manwerthwyr a gwerthwyr cludfwd yn y codau SIC a nodir yn Adran 2.

pwysoli i adlewyrchu'r cynnydd yn y nifer o SME yng Nghymru rhwng 2015 a 2018. Mae'r cynnydd yn y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd oherwydd cynnydd yn y nifer o fusnesau yng Nghymru a hefyd bod y rhai sydd yn cyflenwi bagiau yn cyflenwi nifer uwch yn 2017-18, ar gyfartaledd, mewn cymhariaeth â 2015-16.

Tabl 3.5 Nifer o fagiau a gyflenwyd gan fanwerthwyr SME a gwerthwyr cludfwyd yng Nghymru³¹ 2015-18, a'r flwyddyn galendr 2018

Math o fag	2015-16		2016-17		2017-18		2018	
	Cyfanswm y bagiau (Miliynau)	Nifer o SME yn cyflenwi'r math hwn o fag	Cyfanswm y bagiau (Miliynau)	Nifer o SME yn cyflenwi'r math hwn o fag	Cyfanswm y bagiau (Miliynau)	Nifer o SME yn cyflenwi'r math hwn o fag	Cyfanswm y bagiau (Miliynau)	Nifer o SME yn cyflenwi'r math hwn o fag
Defnydd untro plastig	9.9	2,494	9.7	2,567	10.2	2,594	10.6	2,756
Defnydd untro papur	16.8	2,143	16.5	2,152	16.9	2,215	16.6	2,240
Defnydd untro pydradwy / startsh	0.7	378	0.9	391	0.8	386	0.8	386
Plastig trwchus y gellir ei aildddefnyddio (gan gynnwys BfL)	0.2	110	0.3	134	0.3	153	0.3	153
Bag ffabrig i'w aildddefnyddio	0.4	335	0.4	347	0.4	358	0.4	410
Bagiau plastig ysgafn iawn	1.1	104	1.1	104	1.1	105	1.1	105

Ffynhonnell: Arolwg manwerthwyr: SME, wedi eu pwysoli

³¹ SIC 47 (manwerthu) a SIC 56.10/3 (cludfwyd)) yn unig.

- 3.34 Bagiau papur SUCB oedd y bagiau oedd yn cael eu defnyddio amlaf, gyda mwy o SUCB papur yn cael eu cyflenwi na SUCB plastig. Roedd yr amcangyfrif o SUCB papur a gyflenwyd yn 2018 yn debyg i'r nifer a gyflenwyd yn 2015-16.
- 3.35 Mae'n ymddangos bod y cynnydd yn y nifer o fagiau aml dro a gyflenwyd gan SME trwy'r cyfnod 2015-18 wedi cael ei yrru gan gynnydd yn y nifer o fanwerthwyr sy'n cyflenwi bagiau yn hytrach na chynnydd yn y nifer o fagiau aml dro sy'n cael eu cyflenwi gan bob manwerthwr. Fodd bynnag, i SME, bagiau aml dro oedd yn parhau yn fath lleiaf cyffredin o fag. Nid oedd yn syndod nad oedd bagiau aml dro yn cael eu cynnig o gwbl gan SME cludfwyd a ymatebodd i'n harolwg.

iv) Cyfres amser SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru, 2011-18

Cyflwyniad

- 3.36 Fel y tanlinellwyd yn Adran 2, y prif wahaniaeth rhwng y dulliau a fabwysiadwyd yn y PIR a 'dull 2019' a ddatblygwyd ar gyfer yr Adroddiad hwn yw absenoldeb data ar gyfer Aldi, Iceland a Lidl ar adeg yr amcangyfrif PIR. Mae'r adran hon yn rhoi manylion dadansoddiad pellach a gynhaliwyd i roi adroddiad ar gyfres amser llawn ar gyfer SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru yn y cyfnod 2011-18.
- 3.37 Rydym yn cofnodi dwy gyfres amser; y gyntaf yn seiliedig ar y 'dull PIR', a'r ail ar sail 'dull 2019'. Yr unig wahaniaeth yw bod yr olaf ('dull 2019') yn cynnwys amcangyfrifon ar gyfer Aldi, Iceland a Lidl, nad oedd wedi eu cynnwys yn y PIR.
- 3.38 Er mwyn cyflwyno'r gyfres amser 'dull PIR' roedd angen diwygio'r amcangyfrifon SUCB plastig 2015-18 ac eithrio Aldi, Iceland a Lidl. Roedd 'dull 2019' yn gofyn am gynhyrchu amcangyfrifon ar gyfer Aldi, Iceland a Lidl ar gyfer 2011-14, felly gellid ychwanegu'r rhain at yr amcangyfrifon PIR. Rhoddir manylion y dadansoddiad isod, cyn cyflwyno'r gyfres amser sy'n deillio o hynny ar gyfer 2011-18.
- 3.39 Er mwyn ei gwneud yn haws cyfeirio, mae'r ffigurau o Ffigur 4.17 y PIR yn cael eu hatgynhyrchu yn Nhabl 3.6 am y cyfnod 2011-14.

Tabl 3.6: Yr amcangyfrif o SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru 2011-14: 'Dull PIR'

Y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan:	2011 (Miliynau)	2012 (Miliynau)	2013 (Miliynau)	2014 (Miliynau)
Cludfwyd	13.0	7.0	7.3	7.4
Manwerthu Heblaw Bwyd a Diod	16.8	6.3	6.8	6.9
Manwerthu Bwyd a Diod	294.1	70.9	81.5	84.7
Cyfanswm*	323.8	84.1	95.5	99.0

*yn amodol ar wallau talgrynnu

Ffynhonnell: Amcangyfrifon PIR – gweler Adroddiad PIR Ffigur 4.17

Cam Un: Amcangyfrif y SUCB plastig a gyflenwyd yn 2015-18 gan ddefnyddio 'dull PIR'

- 3.40 Roedd cynhyrchu cyfres amser ar gyfer 2011-18 ar sail 'dull PIR' yn gofyn am adolygu amcangyfrifon 2015-18 ('dull 2019'), fel y'i cyflwynir yn is-adran i), i eithrio Aldi, Iceland a Lidl. Yn syml tynnwyd yr amcangyfrifon oedd ar gael ar gyfer yr archfarchnadoedd hyn o ffigurau 2015-18 ('dull 2019') i gael ffigurau cyfatebol ar gyfer 2015-18 ('dull PIR').
- 3.41 Yn Nhabl 3.7, atgynhyrchir yr amcangyfrifon o Ffigur 3.1 ar ôl tynnu'r tair archfarchnad fawr nad oedd wedi eu cynnwys yn y PIR (Iceland, Lidl ac Aldi).

Tabl 3.7: Yr amcangyfrif o SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru 2015-18: 'Dull PIR'

Y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan:	2015-16 (Miliynau)	2016-17 (Miliynau)	2017-18 (Miliynau)
Saith o'r archfarchnadoedd mwyaf*	64.5	62.3	47.6
Yr holl fusnesau mawr eraill*	32.3	28.1	25.6
SME	9.9	9.7	10.2
Cyfanswm*	106.7	100.1	83.4

*ac eithrio Aldi, Iceland a Lidl

Ffynhonnell: Arolwg manwerthwyr: busnesau mawr a SME, 'Dull PIR' (gweler Adran 2 ac Atodiad C)

Cam Dau: Amcangyfrif y SUCB plastig yn 2011-14 gan ddefnyddio 'dull 2019'

- 3.42 Er mwyn cynnig cyfres amser wedi ei diweddarau ar gyfer 2011-14 ('dull 2019'), graddiwyd y ffigurau a amcangyfrifwyd yn defnyddio'r 'dull PIR' i fyny trwy ychwanegu ffigurau wedi eu hamcangyfrif ar gyfer Aldi, Iceland a Lidl (gweler Adran 2 am sut yr amcangyfrifwyd y ffigurau ar gyfer Aldi, Iceland a Lidl). Cyflwynir y canlyniadau yn Nhabl 3.8.

Tabl 3.8: Amcangyfrif o'r nifer o SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru 2011-14: 'Dull 2019'

	2011 (Miliynau)	2012 (Miliynau)	2013 (Miliynau)	2014 (Miliynau)
Cyfanswm wedi ei amcangyfrif ar gyfer Aldi, Lidl ac Iceland ^a	29.3	6.6	8.5	10.4
Cyfanswm o'r amcangyfrifon PIR gwreiddiol	323.8	84.1	95.5	99.0
Cyfanswm cyffredinol	353.1	90.8	104.1	109.4

a yn seiliedig ar eu cyfraniad yn 2015-16 at y nifer o fagiau a gyflenwyd yng Nghymru, wedi ei leihau ar sail y gyfran hanesyddol o'r farchnad

Ffynhonnell: 'Dull 2019' (gweler Adran 2 ac Atodiad C)

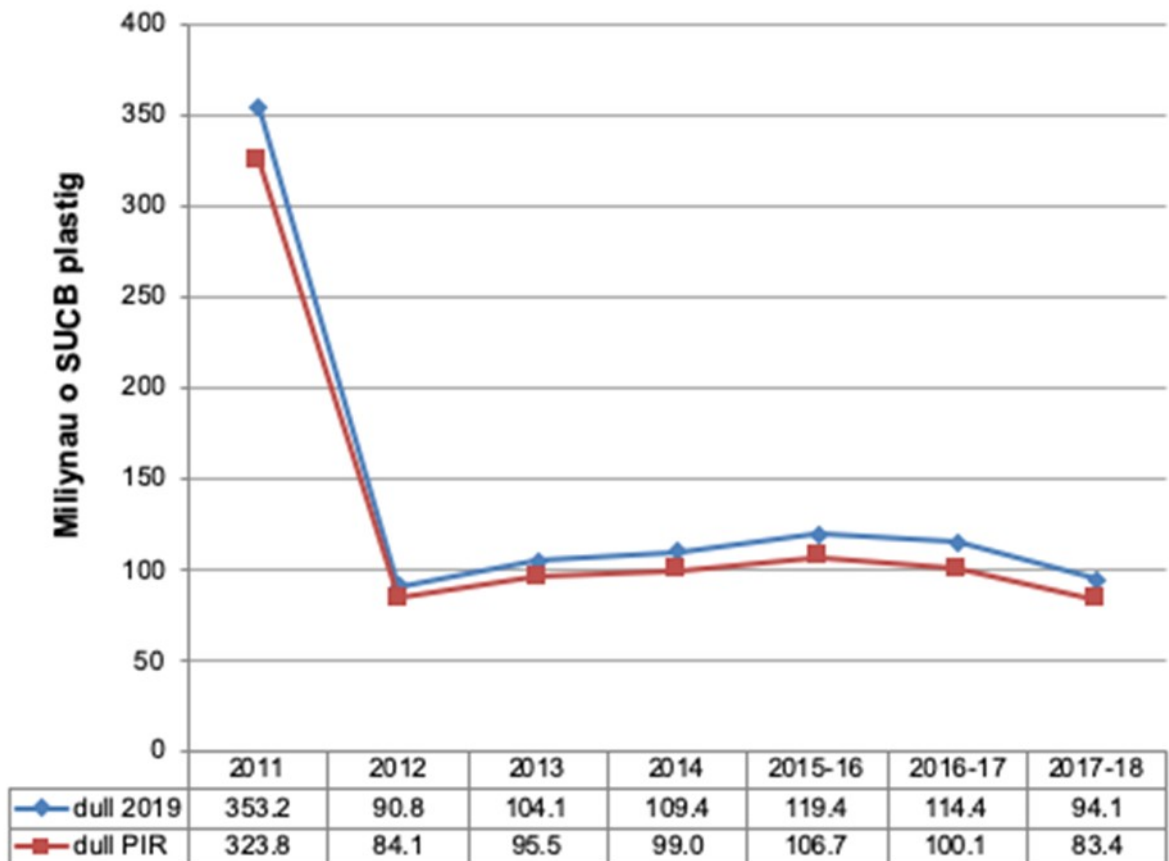
Cam Tri: Cyfres amser lawn 2011-18: SCUB plastig 'dull PIR' mewn cymhariaeth â 'dull 2019'

- 3.43 Yn Ffigur 3.2 rhoddir amcangyfrifon o'r SUCB plastig ar sail 'dull PIR' ac amcangyfrifon ar sail y 'dull 2019' diwygiedig ar gyfer y cyfnod 2011-18.³² Mae'n dangos bod y ffigurau yn debyg o ran maint pa bynnag ddull amcangyfrif a ddefnyddir, ac maent yn dilyn yr un patrwm cyffredinol, gyda thuedd gynyddol yn y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd hyd 2015-16 pan wnaeth y nifer o SUCB ostwng. Credir mai cyfuniad o dwf yn y sector manwerthu a phobl yn dod i arfer â thalu am SUCB plastig a gyfrannodd tuag at y twf a welir rhwng 2012 a 2015-16.
- 3.44 Mae'r nifer o SUCB plastig a gyflenwyd yn 2017-18 yn ymddangos yn debyg i'r un yn 2012, gan awgrymu bod gweithredoedd yn 2015-18, yn arbennig y camau a gymerwyd gan yr archfarchnadoedd mwyaf i gael gwared ar SUCB o'u siopau, wedi brwydro yn erbyn y duedd gynyddol a welwyd yn y PIR.

³² Mae 'Dull 2019' yn cynnwys amcangyfrifon ar gyfer Aldi, Iceland a Lidl, nad oedd wedi eu cynnwys yn y PIR. Am ragor o fanylion, dylai'r darllenydd gyfeirio at Adran 2.

3.45 Fel y trafodwyd ym mharagraffau 3.6-3.9, mae'n hysbys bod y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan yr archfarchnadoedd mwyaf – ac felly, yng Nghymru gyfan – wedi parhau i ostwng yn 2018-19; ond, nid oedd y data oedd ar gael ar adeg y dadansoddi yn ddigonol i gynhyrchu amcangyfrifon cadarn ar gyfer 2018-19.

Ffigur 3.2: Amcangyfrif o'r nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan yr holl fanwerthwyr yng Nghymru, 2011-18, 'dull PIR' a 'dull 2019' (miliynau)

Ffynhonnell: Amcangyfrifon yn weithredol yn 'null PIR' a 'dull 2019'

v) **Arferion SME a busnesau mawr yng nghyswllt y tâl 5c am SUCB**

Gwariant ar fagiau gan SME

3.46 Er mwyn darparu data tebyg i'r hyn a gafwyd yn y PIR, gofynnwyd i'r ymatebwyr faint yr oeddent yn ei wario yn flynyddol ar ddarparu bagiau i'w cwsmeriaid. Crynhoir y canlyniadau yn Nhabl 3.9, isod. Rhoddodd rhai busnesau amcangyfrifon misol a rhai amcangyfrifon wythnosol. Lluosogwyd hwy â 12 a 52 yn eu tro i roi amcangyfrifon blynyddol.

- 3.47 Estynnwyd y data oedd ar gael i gynhyrchu amcangyfrif cyffredinol o gyfanswm gwariant yr holl SME am bob math o fag. Fodd bynnag dylid nodi bod tua 40% o SME yn methu ateb y cwestiwn hwn, er iddynt gael eu procio am y mater. Felly, ystyrir mai rhoi awgrym yn unig y mae'r canlyniadau o'r swm a wariwyd ar fagiau siopa (am bob math o fag).

Tabl 3.9: Cyfanswm gwariant blynyddol a gofnodwyd gan SME ar fagiau

Math o fag	Nifer o SME	Cyfanswm y gwariant gan yr SME yma (£)*
Defnydd untro plastig	2,768	628,521
Defnydd untro papur	2,240	821,608
Defnydd untro pydradwy / startsh	386	46,418
Plastig trwchus y gellir ei aildddefnyddio/Bag am oes	153	20,143
Bagiau ffabrig aml dro	447	364,882
Bagiau plastig ysgafn iawn	105	51,550

* Wedi ei ymestyn i'r holl SME oedd yn cyflenwi'r math o fag ar sail y gwariant a roddwyd gan y 40% oedd yn gallu rhoi ffigurau.

Ffynhonnell: Arolwg meintiol SME, wedi ei bwysoli

Arferion busnes, cadw at reoliadau SUCB

- 3.48 Mae'r rheoliadau SUCB yn gofyn i fusnesau sy'n cyflogi mwy na deg o bobl gadw cofnod o'r nifer o fagiau siopa a werthir. Yn ychwanegol mae'n ofynnol i fusnesau sydd wedi cofrestru ar gyfer TAW sy'n cyflenwi dros fil o SUCB y flwyddyn y mae'r tâl yn berthnasol iddynt gyhoeddi eu niferoedd bagiau siopa yn y siop neu ar-lein.
- 3.49 Mae'r canfyddiadau o'r arolwg manwerthwyr yn awgrymu nad yw llawer o SME yn cydymffurfio yn llawn â'r gofynion rheoleiddiol am roi adroddiad am y nifer o fagiau siopa y maent yn eu cyflenwi. Nid oedd tri chwarter (75%) o'r SME oedd yn cyrraedd y meini prawf o ran gorfod rhoi adroddiad (h.y. nifer staff yn fwy na deg o bobl yn cyflenwi SUCB yn ôl y rheoliadau) yn cyhoeddi gwybodaeth am y niferoedd o fagiau yn eu siopau nac ar eu gwefan - 32 ymatebwr heb ei bwysoli, o'r 32 ymatebwr yma, dylai 26 (81%) fod wedi gwneud hynny ar y sail eu bod wedi cyflenwi 1,000 neu fwy o SUCB y flwyddyn yn 2017-18.
- 3.50 Mae'r sylwadau a wnaed yn ystod cyfweiliadau a'r adborth gan y tîm ymchwil yn awgrymu bod diffyg ymwybyddiaeth o'r gofyn i arddangos neu gyhoeddi ffigurau SUCB ymhlith y rhai y mae'r gofyn yn berthnasol iddynt.

Agweddau tuag at ddefnyddio SUCB a BfL

- 3.51 Gofynnwyd i SME i ba raddau yr oeddent yn cytuno â'r ystod o ddatganiadau yn ymwneud â'r tâl (gweler Ffigur 3.3, isod).
- 3.52 Roedd SME yn parhau i ddangos agweddau cadarnhaol at y tâl 5c am SUCB, gyda 68% yn dynodi y byddent yn hapus i weld y tâl yn parhau fel y mae a 7% yn ymateb y byddent yn hoffi ei weld yn cael ei ddileu.
- 3.53 Pan holwyd nhw, roedd tua hanner (51%) yr SME yn cytuno neu yn cytuno'n gryf y dylai'r tâl am SUCB gael ei gynyddu i gymell defnyddio BfL, tra roedd 37% yn anghytuno neu yn anghytuno'n gryf.
- 3.54 Roedd cyfran lai o ymatebwyr (41%) yn cytuno neu yn cytuno'n gryf y dylai SUCB gael eu gwahardd yn llwyr. Roedd mwyafrif mawr (72%) yn cytuno bod 'BfL yn helpu'r amgylchedd', a chefnogaeth yr un mor gryf i'w gwneud yn ofynnol i fanwerthwyr roi'r elw oddi wrth BfL plastig i elusen, fel y mae'n ofynnol am SUCB, gyda 68% yn cytuno neu yn cytuno'n gryf gyda'r datganiad hwn.³³
- 3.55 Roedd yr ymatebion yn gymysg hefyd o ran a ddylai BfL gael eu dwyn dan yr un rheoliadau â SUCB a bod yn agored i'r un taliadau, cwestiwn oedd wedi ei eirio mewn dwy ffordd i liniaru'r risg y byddai geiriad y cwestiwn yn cael effaith ar ddibynadwyedd yr ymatebion. Cynhwyswyd y ddau gwestiwn tebyg i liniaru'r duedd o ran cyflyru; ond:
- awgrymodd y dadansoddiad archwiliol o'r ymatebion pen agored a'r dadfriffio gydag ymchwylwyr bod yr ymatebwyr yn cael eu drysu gan y datganiad yn cynnwys y gair DDIM, gan ymateb fel petai yn cyfateb i'r datganiad datganiad cadarnhaol; a
 - nid oedd yn ymddangos bod tuedd o ran cyflyru yn broblem, gan mai dim ond wyth o'r ymatebwyr a gytunodd â'r chwe datganiad ac nid oedd yr un yn anghytuno yn gyson.
- 3.56 Er mwyn ymdrin â gwrthddweud, cofnodwyd yr ymatebion pan oedd yn glir o'r testun ansoddol ychwanegol bod yr ymatebwyr yn meddwl yn wahanol. Ar y sail honno, cofnodwyd 58 o'r 131 achos lle'r oedd gwrthddweud. Mae Ffigur 3.3. yn

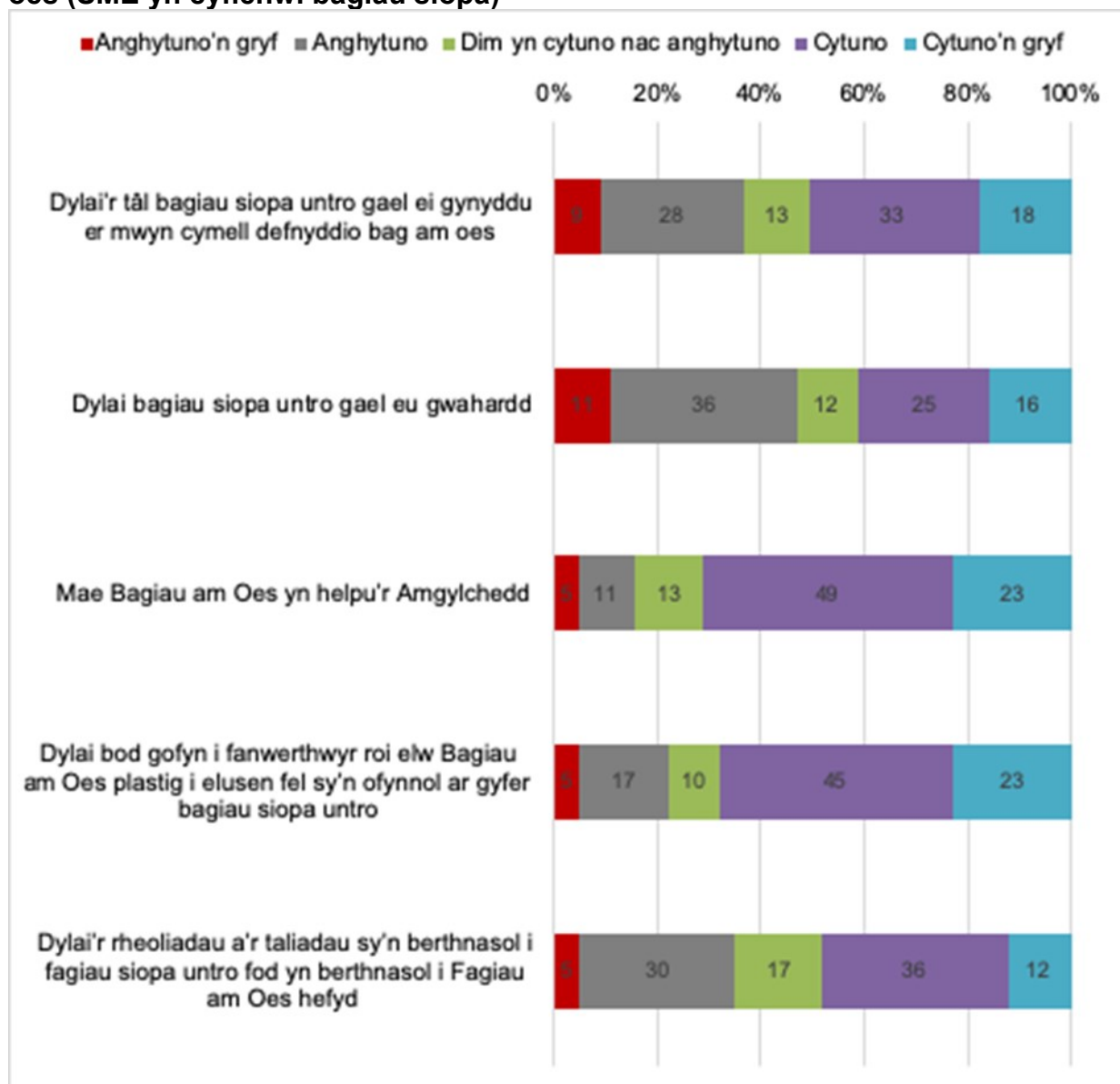
³³ Dylid nodi, wrth ddehongli'r ymateb hwn, nad yw llawer o SME yn cynnig BfL aml dro ar hyn o bryd.

cyflwyno'r canlyniad ar ôl eu hadolygu. Mae'n dangos, ar ôl adolygiadau i gywiro gwrthddweud pan oedd hynny'n bosibl:

- Roedd 52% yn cytuno NA DDYLAI BfL gael eu dwyn dan yr un rheoliadau â SUCB neu ddod yn agored i'r un tâl;
- Cytunodd 48% y dylai'r rheoliadau a thaliadau sy'n berthnasol i SUCB hefyd fod yn weithredol i BfL.
- Nid oedd tua 16% yn cytuno nac anghytuno â'r datganiadau yn y ddau achos.

3.57 Gan fod rhai achosion sy'n gwrthddweud ei gilydd yn parhau, rydym wedi eithrio ac wedi argymhell bod Llywodraeth Cymru yn anwybyddu canlyniadau ar gyfer y datganiad oedd yn cynnwys y gair DDIM.

Ffigur 3.3: Agweddau manwerthwyr SME at fagiau plastig untro a bagiau am oes (SME yn cyflenwi bagiau siopa)

Ffynhonnell: Arolwg manwerthwyr: Nifer o SME yn cyflenwi bagiau, n=450, wedi ei bwysoli

A yw busnesau yn bwriadu dod â chyflenwi bagiau plastig untro i ben

- 3.58 Dywedodd y mwyafrif o fusnesau SME a roddodd adroddiad eu bod yn cyflenwi SUCB nad oedd ganddynt unrhyw gynlluniau i'w dirwyn i ben (73.5%). Fodd bynnag, roedd tua un o bob wyth o SME oedd yn cyflenwi SUCB (15.4%) yn ystyried eu dirwyn i ben ar adeg yr arolwg. Mae hyn yn wahanol i archfarchnadoedd mawr, lle'r oedd y mwyafrif yn dweud eu bod yn gweithio i ddiddymu SUCB o'u

siopau os nad oeddynt wedi gwneud hynny yn barod. Un esboniad posibl am y gwahaniaeth hwn rhwng SME a busnesau mawr, efallai, yw bod mwy o graffu gan y cyhoedd ar fusnesau mawr, gan eu bod yn gyfrifol am fwyafrif llethol y SUCB sy'n cael eu cyflenwi. O ganlyniad, mae'r archfarchnadoedd mwyaf wedi bod dan bwysau mawr i weithredu. Mae llawer o'r archfarchnadoedd mwyaf wedi bod yn ymwneud â WRAP ac wedi llofnodi'r Cytundeb Plastig.³⁴

Tabl 3.10: A oedd SME sy'n cyflenwi SUCB yn bwriadu eu dirwyn i ben

A yw eich busnes yn bwriadu dirwyn cyflenwi SUCB i ben?	Canran
Dydyn ni erioed wedi cynnig bagiau siopa untro	7.4
Rydym ni eisoes wedi dirwyn bagiau siopa untro i ben	3.8
Rydym yn cynnig bagiau siopa untro ar hyn o bryd, ond rydym yn ystyried eu dirwyn i ben	15.4
Rydym yn cynnig bagiau siopa untro ar hyn o bryd ac nid oes gennym gynlluniau i'w dirwyn i ben	73.5

Ffynhonnell: Arolwg meintiol SME, wedi ei bwysoli

³⁴ Gwelir rhagor o fanylion am y Cytundeb Plastig ar [wefan WRAP](#).

4. Agweddau ac ymddygiad defnyddwyr (ymchwil ansoddol)

4.1 Trefnir y canfyddiadau yn y bennod hon yn bedair rhan.

- i) agweddau at y tâl, a sut y mae'r rhain wedi newid dros amser;
- ii) dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth o'r tâl;
- iii) defnydd o fagiau ac ymddygiad wrth waredu; ac
- iv) agweddau tuag at unrhyw newidiadau i'r tâl y gellir eu cyflwyno yn y dyfodol.

4.2 Er mwyn helpu i roi tystiolaeth o ganfyddiadau'r ymchwil a'i ddarlunio, cynhwysir dyfyniadau air am air i ddangos y safbwyntiau fel y cawsant eu mynegi gan yr ymatebwyr. Er mwyn ei gwneud yn haws i ddarllenwyr adolygu mae'r rhain wedi eu cywiro o ran gwallau teipio, ond nid ydynt wedi eu haddasu mewn unrhyw fodd arall. Rhoddir y dyfyniad fel y'i cafwyd a chyfieithwyd y dyfyniadau Saesneg..

i) Agweddau at y tâl, a sut y mae'r rhain wedi newid dros amser

4.3 Trafodwyd y pwnc hwn mewn cymysgedd o drafodaethau un i un rhwng ymatebwyr a'r cymedrolwr i archwilio eu hagweddau at y tâl, a hefyd drafodaethau ar ffurf grŵp agored i archwilio'r manteision oedd yn cael eu hamgyffred i'r tâl.

4.4 Roedd barn gyffredinol yr ymatebwyr am y tâl (a gafwyd mewn trafodaethau un i un) yn gadarnhaol iawn. Gyda'r canfyddiad cyffredinol hwn, daeth tri is-grŵp allweddol o ymatebwyr i'r golwg:

a) Y rhai oedd yn gadarnhaol iawn tuag at y tâl gan gyfeirio at fanteision

penodol – fel y gostyngiad yn y defnydd o fagiau plastig untro a llai o ysbwriel.

Y peth gorau y mae Llywodraeth Cymru wedi ei wneud. Er nad oes gennyf fi yn bersonol ffigurau diffiniol, rwy'n deall bod defnyddio bagiau plastig wedi gostwng o ganran fawr. Dim ond peth da all hyn fod i'r amgylchedd. (Menyw, 35-54 oed)

Mae'r tâl am fagiau siopa yn syniad da, mae'n annog pobl i stopio eu prynu yn ddiangen. Rwyf fi yn bersonol wedi sylwi ar lawer llai o fagiau o gwmpas y wlad ers iddo gael ei gyflwyno. (Menyw, 55+ oed)

Cyfeiriodd tri ymatebydd yn uniongyrchol ac yn ddigymell at y ffaith bod Cymru, yn eu barn nhw, wedi 'arwain y ffordd', fel y dangosir yn y sylwadau canlynol:

Rwy'n meddwl ei fod wedi bod yn llwyddiannus iawn ac mae'r rhan fwyaf o bobl yn ailddefnyddio yn hytrach na phrynu rhai untro. Da iawn Cymru am arwain y ffordd! (Gwryw, 55+ oed)

Mae Lloegr wedi dilyn siwt drwy godi tâl am fagiau plastig felly ma'n rhaid bod y polisi wedi llwyddo. (Menyw, 55+ oed)

- b) Y rhai oedd yn gadarnhaol ond a oedd â rhai cwestiynau;** yn bennaf am effaith y tâl ar y defnydd o fagiau plastig a sut y mae'r arian a godwyd o'r tâl wedi bod o fantais i achosion da:

Rwy'n meddwl bod y tâl yn beth da i helpu i leihau'r nifer o fagiau plastig sy'n cael eu defnyddio. Fodd bynnag, fe hoffwn weld i ble mae'r arian yn mynd. Mae archfarchnadoedd yn bod yn dawel iawn am ba elusennau sy'n cael budd tra bod siopau llai yn ymddangos yn falch o hysbysebu faint y maent wedi ei gasglu a pha elusen y maent yn ei chefnogi. (Menyw, 35-54 oed)

- c) Lleiafrif (tri ymatebwr) a fynegodd amheuon.** Nid oedd dau yn amau nod y tâl ond credent bod y tâl yn rhy fachan o ran gwerth y siopa i atal prynu'r bagiau newydd; tra roedd un yn disgrifio'r tâl fel treth ac yn credu mai gwaith y farchnad yw lleihau'r defnydd o fagiau, nid y Llywodraeth.

Nid wy'n meddwl bod y tâl wedi gwneud llawer o wahaniaeth i'r ffordd y mae pobl yn siopa. Tâl o 5-10 ceiniog ar ben eich siopa? Fe fyddan nhw'n eu prynu os oes arnyn nhw eu hangen. Y peth gorau i'w peidio â'u cael ar werth. Fe fyddai hynny yn gwneud i siopwyr fynd â'u rhai eu hunain. (Gwryw, 18-34 oed)

Mae gennym ddigon o drethi yn y wlad hon - gadewch i'r defnyddwyr a'r farchnad benderfynu. Os byddaf yn teimlo bod y bagiau yn broblem a bod archfarchnad yn dewis peidio â gwneud dim byd am y peth, yna, fel defnyddiwr, mae gennyf ddewis i benderfynu ble y byddaf yn siopa.

Fe all yr archfarchnadoedd a'r siopau wneud newid sylweddol fel y gall defnyddwyr a all bleidleisio gyda'u traed. Mae gosod treth ar fagiau plastig yn llym iawn. (Gwryw, 55+ oed)

- 4.5 Wrth edrych i ba raddau y mae'r agweddau tuag at y tâl wedi newid ers ei gyflwyno (a drafodwyd mewn fforwm grŵp agored) roedd yr ymatebwyr yn cynnwys dau brif grŵp: (a) y rhai oedd yn gadarnhaol am y tâl o'r dechrau ac wedi parhau felly; a (b) y rhai oedd yn amheus i ddechrau ond a ddaeth yn gadarnhaol ar ôl i'r tâl gael ei gyflwyno. Nid oedd tri ymatebwr yn disgyn i unrhyw un o'r grwpiau hyn: roedd un ymatebwr yn negyddol i gychwyn ac wedi parhau felly; tra, fel y nodir uchod, roedd dau yn dweud eu bod yn cefnogi'r syniad tu ôl i'r tâl ond nid y lefel y mae wedi cael ei osod arno. Nid oedd unrhyw enghraifft o ymatebwr oedd yn gadarnhaol i gychwyn ond a aeth yn fwy negyddol ers i'r tâl gael ei gyflwyno.

Roeddwn i o blaid y cynllun o'r diwrnod cyntaf. Mae unrhyw gynllun sy'n cael ei roi yn ei le i leihau gwastraff, llygredd plastig neu yn wir unrhyw lygredd yn beth da yn fy marn i. Mae wedi codi ymwybyddiaeth ymhlith y cyhoedd o'r angen i leihau ein gwastraff. (Gwryw, 35-54 oed)

I gychwyn, roedd yn boen ac roeddwn yn cael fy nal o hyd ac fe fyddwn yn anghofio mynd â nhw oedd yn arwain at fy ngweld yn cartrefu nifer sylweddol o fagiau. Erbyn hyn rwy'n llawer mwy ystyriol ac nid yw fy mhlant yn cofio amser pan oedd bagiau am ddim. (Menyw, 35-54 oed)

I gychwyn, fe wnes i geisio gwrthsefyll ac roeddwn yn erbyn y tâl, ond erbyn hyn rwy'n ei dderbyn yn llawn ac yn deall y rhesymau pam ei fod wedi ei gyflwyno. [Cymedrolwr: Pam wnaethoch chi wrthsefyll?] Mae'n debyg mai'r hen safiad o beidio â hoffi newid oedd o, ond yna fe wnes i feddalu ar ôl dod i arfer hefo fo! (Gwryw, 55+ oed)

- 4.6 Gofynnwyd i'r ymatebwyr a oedd y tâl wedi cael effaith ar eu hagweddau tuag at blastig yn gyffredinol. Yma, fe wnaeth yr ymchwil roi tystiolaeth bod tua hanner yr ymatebwyr yn ystyried bod gan y tâl rôl addysgol o ran codi ymwybyddiaeth am lygredd plastig yn fwy eang. Adroddodd eraill eu bod wedi bod yn ymwybodol bob amser o'r broblem a'u bod yn ofalus eu bod yn cadw eu gwastraff plastig cyn lleied

â phosibl, tra dywedodd rhai bod y tâl yn rhywbeth y maent yn talu amdano heb feddwl mwy.

Mae yn bendant wedi fy ngwneud yn fwy ymwybodol o faint o blastig yr ydym yn ei ddefnyddio mewn gwirionedd. Cyn i'r tâl gael ei gyflwyno, roedd pobl yn cymryd plastig yn ganiataol heb wybod am yr effaith amgylcheddol. Fe wnaeth cyflwyno'r tâl gychwyn trafodaethau anferth a wnaeth, yn eu tro, godi ymwybyddiaeth o'r niwed yr ydym yn ei wneud trwy ddefnyddio plastig.
(Menyw, 35-54 oed)

Mae wedi fy ngwneud yn fwy ymwybodol, ond dwi'n dal ddim yn gwneud dim byd am y peth. (Gwryw, 18-34 oed)

Dim y tâl ei hun yn gymaint. Roeddwn yn ddigon ymwybodol o effaith amgylcheddol plastig cyn i'r tâl gael ei gyflwyno. (Gwryw, 18-34 oed)

ii) Dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth o'r tâl

4.7 Mae'r adran hon yn archwilio dealltwriaeth defnyddwyr o wyth elfen o'r tâl am fagiau:

- i) diben y tâl;
- ii) manteision amgylcheddol y tâl;
- iii) y cysyniad o fag aml dro (a BfL);
- iv) y ffaith y gallwch gyfnewid BfL am ddim;
- v) am ba fagiau y codir tâl;
- vi) a yw SUCB yn dal ar gael yng Nghymru;
- vii) sut y mae'r arian a gynhyrchir gan y tâl yn cael ei ddosbarthu; ac
- viii) ymwybyddiaeth o beidio â gorfod talu am SUCB.

4.8 Trafodwyd yr holl bynciau hyn mewn trafodaethau un i un rhwng ymatebwyr a'r cymedrolwr.

Deall diben y tâl

4.9 Roedd gan ymatebwyr ddealltwriaeth dda iawn o ddiben creiddiol y tâl, h.y. ei fod wedi ei ddylunio i atal pobl rhag prynu bagiau newydd ac annog eu hailddefnyddio. Ni wnaeth unrhyw un holi na chamddehongli beth y mae'r tâl yn ceisio ei wneud; ac

roeddent i gyd yn deall mai cynyddu ailddefnyddio bagiau oedd y canlyniad a fwriadwyd.

Mae mwy o bobl yn ailddefnyddio bagiau ac felly mae llai yn cael eu prynu a'u defnyddio. Roedd yn rhy hawdd pan oedden nhw am ddim i'w defnyddio yn helaeth. Mae llai o fagiau yn golygu amgylchedd glanach a llai o blastig.
(Menyw, 35-54 oed)

Dealltwriaeth o fanteision amgylcheddol y tâl

- 4.10 Yn unol â lefel dealltwriaeth ymatebwyr o ddiben y tâl, roedd hefyd lawer iawn o ddealltwriaeth am y manteision amgylcheddol a fwriadwyd, fel llai o ddefnydd adnoddau, llai o wastraff, ysbwriel a llygredd morol. Yn y rhan fwyaf o achosion, credai ymatebwyr bod y manteision a fwriadwyd yma yn cael eu gwireddu.

Mae torri yn ôl ar y bagiau y maent yn eu defnyddio yn cyfrannu at arbed adnoddau a lleihau gwastraff. Bydd hyn o help i'r amgylchedd. (Gwryw, 18-34 oed)

Mae angen lleihau ein defnydd o blastig yn sylweddol ac ar frys. Rydym yn poeni am ei effaith ar anifeiliaid gwyllt ac yr amgylchedd. (Menyw, 35-54 oed)

Rhaid i'r manteision fod yn fawr. Mae llai o blastig yng nghartrefi pobl ac mewn biniau ac yn ein hamgylchedd. Rhaid i draethau yng Nghymru fod yn lanach. Mae pobl sydd yn dal i orfod eu defnyddio yn ymwybodol o'r problemau sy'n cael eu hachosi ganddynt ac yn eu gwaredu yn y modd cywir.
(Menyw, 18-34 oed)

Y manteision yw lleihau faint o blastig sy'n cael ei roi mewn safleoedd tirlenwi a chael eu gadael o gwmpas y wlad. Diogelu'r amgylchedd. Gwneud pobl yn fwy ymwybodol o blastig untro. (Menyw, 35-54 oed)

Torri i lawr ar wastraff plastig y blaned gobeithio a gwneud i ni i gyd feddwl mwy. (Gwryw, 18-34 oed)

- 4.11 Fodd bynnag, roedd rhai yn amau a oedd y tâl mor effeithiol ac y gallai fod, tra roedd eraill yn amau a yw'r tâl yn ddigon i ymdrin â graddfa'r broblem o ran plastigau a'r defnydd o adnoddau yn fwy eang.

Y manteision, mae'n amlwg yw gwneud pobl yn ymwybodol o ganlyniadau eu gweithredoedd. Ar ôl dweud hynny fe allai fod wedi bod yn gymaint mwy. Cyflwynwyd y syniad o dalu am fagiau untro yng Nghymru, nid yn unig fel rhwystr ond hefyd i ariannu cost gwaredu ac ailgylchu. Fodd bynnag, rhyw saith mlynedd yn ddiweddarach, rydym yn dal i beidio ailgylchu bagiau plastig. (Gwryw, 55+ oed)

Rwy'n meddwl mai rhyw dolc bach iawn iawn mewn pentwr ar y tir yw hyn. Yn anffodus. (Menyw, 35-54 oed)

Fel syrffiwr, fy mhrif broblem yw plastigau yn y môr. Rwyf wedi gweld dros fy hun yr effeithiau difrifol y mae yn ei gael ar fywyd morol. Fe fyddaf yn mynd allan yn un swydd i lanhau traethau i glirio plastig sydd wedi ei olchi ar yr arfordir lle rwy'n byw. (Gwryw, 18-34 oed)

Deall y cysyniad o 'fag amlro' a 'bag am oes'

- 4.12 Un o amcanion yr ymchwil oedd deall sut yr oedd ymatebwyr yn meddwl am, ac yn diffinio, gwahanol fathau o fagiau. Gofynnwyd cwestiynau i sefydlu sut yr oedd ymatebwyr yn disgrifio eu bagiau siopa yn eu geiriau eu hunain, ac, yn benodol, a oeddent yn gwahaniaethu rhwng bagiau untro a bagiau amlro (gan gynnwys BfL).
- 4.13 Roedd yr ymatebwyr yn amlwg yn deall y gwahaniaeth rhwng bagiau untro a bagiau amlro. Roedd tua un o bob tri yn defnyddio'r term 'defnydd untro' heb ei gymell ac roedd tua eu hanner yn defnyddio'r term 'bagiau am oes' (cyn i'r termau hyn gael eu crybwyll yn ffurfiol yn y tasgau dilynol). Fodd bynnag, er bod y cysyniad cyffredinol o fag amlro yn cael ei ddeall yn dda, pan oedd ymatebwyr yn ceisio mynegi'r gwahaniaeth rhwng y gwahanol fathau o fagiau, roedd eu disgrifiadau yn amrywio. Er enghraifft, soniodd rhai am nodweddion ffisegol bagiau (e.e. cryf, cadarn, mwy trwchus); rhai am y deunydd (plastig, cotwm, hesian); eraill am y pris. Roedd nifer o'r ymatebwyr yn nodweddu BfL fel y math gwannaf a hawsaf ei waredu o'r bagiau amlro (a'r agosaf at yr hyn y maent yn ei ddisgrifio, yn amrywiol, fel bagiau 'defnydd untro', 'teneuach' neu 'normal').

Cwestiwn: Yn gyntaf oll, gan ddilyn ymlaen o'r lle gadawyd pethau ddoe o ran y bagiau y gwnaethoch eu defnyddio wrth siopa ddiwethaf (neu yn ddiweddar), sut y byddech yn disgrifio'r bagiau hyn yn eich geiriau eich hun?

Rwy'n prynu "Bagiau am Oes" - dwi'n eu gweld yn gryf ond ychydig bach yn gyfyng o ran yr hyn y gallaf ei roi ynddynt, oherwydd eu cryfder a'u strwythur. (Gwryw, 18-34 oed)

Rwy'n ystyried bod y bagiau yma yn eithaf cryf ar gyfer eu diben. Mae'r handlenni wedi eu pwytho yn gryf i ffabrig y bag. Mae'n ymddangos bod y bag wedi ei atgyfnerthu, defnydd hesian yng nghorff y bag efallai. Rwy'n hoffi galw'r rhain yn fagiau am oes. Maent yn fwy nac addas ar gyfer y diben a fwriadwyd. (Menyw, 35-54 oed)

Rwy'n defnyddio bagiau plastig i siopa. Maen nhw'n gryf a gellid eu defnyddio am flynyddoedd lawer. Hawdd eu cario. [Cymedrolwr: Dywedwch bod rhywun yn gofyn i chi 'pa fath o fagiau ydyn nhw', beth fydddech chi'n eu galw?] *Fy magiau siopa fyddwn i'n eu galw.* [Cymedrolwr: Yr hyn yr oeddwn i'n ei feddwl oedd a fydddech yn eu galw yn fag am oes? Neu yn fag aml dro? Neu a fydddech chi yn meddwl amdanynt/yn eu disgrifio yn syml fel bagiau siopa?] *Fy mag am oes fyddwn i'n eu galw.* (Gwryw, 55+ oed)

Rwy'n cadw amrywiaeth o fagiau yng nghist fy nghar. Rydym yn gafael mewn 5 neu 6 pan fyddwn yn mynd i'r archfarchnad. Maen nhw i gyd yn fagiau aml dro, rhai hesian, rhai defnydd, rhai plastig trwchus. Fyddwn ni ddim yn defnyddio bagiau siopa arferol. (Gwryw, 35-54 oed)

Bagiau am oes cadarn. (Gwryw, 55+ oed)

Roedd un yn fag 10c y gallwch chi ei ailddefnyddio sawl gwaith; mae'r llall yn fag drutach y gellir ei ddefnyddio am fisoedd lawer, os nad blynyddoedd. (Gwryw, 18-34 oed)

Ymwybyddiaeth y gellir cyfnewid 'Bagiau am Oes' am ddim

- 4.14 Pan ofynnwyd a oeddent yn ymwybodol y gellir cyfnewid y bagiau am oes am ddim, dywedodd y mwyafrif o'r ymatebwyr (tua dwy ran o dair) nad oeddynt yn ymwybodol o hyn. Ond nid ymwybyddiaeth oedd yr unig rwystr, ymhlith yr ymatebwyr a

ddywedodd eu bod yn ymwybodol, ychydig iawn (pump) oedd erioed wedi cyfnewid BfL. Mae'r rhwystrau allweddol yn cynnwys:

- y drafferth o fynd â'r bag yn ôl, mewn cymhariaeth â'r pris isel am y bag;
- y ffaith mai dim ond yn yr un manwerthwr ag y prynwyd y bagiau y gellir eu cyfnewid (gan wneud hyn yn anos yn logistaidd); a
- ffactor o embaras, sy'n cael ei waethygu gan bryder na fydd y staff yn y siop yn gwybod am hyn, gan ei gwneud yn broses fwy cymhleth.

Gall y bagiau yma [bagiau am oes] gael eu dychwelyd i'r siop i gael rhai newydd. [Cymedrolwr: A ydych chi erioed wedi gwneud hyn?] Dim mewn gwirionedd. Dim gwerth y drafferth o fynd â hen bagiau yn ôl. (Menyw, 18-34 oed)

Gan nad wyf erioed wedi ei wneud o'r blaen, mae'n creu ychydig o embaras! Rhag ofn y byddent yn gwrthod! (Gwryw, 18-34 oed)

Rwyf yn gwybod, ydw - ond dwi byth â'r bag sydd wedi torri cywir yn y siop gywir! Nid wyf erioed wedi cyfnewid bag am oes am ddim am y rhesymau a grybwyllwyd nawr. (Menyw, 35-54 oed)

Hmm, cwestiwn da. Mae'n debyg ei fod yn gwneud synnwyr oherwydd mae'n arbed i mi dalu am un arall, ond mae'n swm mor fach o arian nid yw'n ymddangos ei fod yn werth y drafferth. Felly, yr ateb yw na mae'n debyg. (Menyw, 35-54 oed)

- 4.15 Serch hynny, roedd profiadau'r rhai oedd wedi cyfnewid bag yn gyffredinol yn gadarnhaol ac yn awgrymu proses gyflym a di-boen. Roedd un eithriad, pan ddywedodd ymatebwr nad oedd yr aelod o staff yr oedd wedi mynd ato yn gwybod am y polisi cyfnewid.

Do, rwyf wedi gwneud. Mae'n rhwydd iawn, dim ond mynd at y cownter a chyfnewid. (Menyw, 35-54 oed)

Do, mi es â fo at gwasanaethau cwsmeriaid. Fe wnaethon nhw ei gyfnewid, heb ofyn unrhyw gwestiynau. (Gwryw, 18-34 oed)

Roeddwn yn gwybod am hyn ac wedi ei wneud yn y gorffennol. Fodd bynnag pan es i gyfnewid y bag nid oedd y cynorthwyydd yn gwybod bod y bag cyfnewid am ddim ac roedd yn mynd i godi tâl arnaf am fag newydd nes gwnes i ddweud nad oedd tâl ac fe wnaeth alw'r goruchwyliwr draws a gadarnhaodd nad oes tâl am gyfnewid. (Gwryw, 55+ oed)

Ymwybyddiaeth ar ba fagiau y codir tâl

- 4.16 Gofynnwyd i'r ymatebwyr a oeddent yn meddwl bod y tâl yn cynnwys pob math o fag siopa, neu dim ond bagiau untro. Dangosodd yr ymchwil bod yr ymwybyddiaeth o ba fagiau oedd yn cael eu cynnwys yn y tâl yn isel iawn ymhlith yr ymatebwyr. Credent i gyd bod y tâl am fagiau yn berthnasol i bob bag a werthir yng Nghymru, gan gynnwys BfL. Yn ychwanegol, roedd rhai ymatebwyr yn ymddangos fel petaent yn ystyried bod y gost a godir arnynt yn y pwynt gwerthu yn cyfateb i'r tâl ei hun, gan arwain at ddryswch am lefel y tâl.

Mae'n cynnwys pob bag, dwi'n meddwl. Rwy wedi gweld pobl yn prynu gwahanol fathau o fagiau yn y man talu a thalu amdanynt. Mae rhai yn ddrutach na'i gilydd gan ddibynnu ar eu hansawdd. (Menyw, 35-54 oed)

Roeddwn dan yr argraff bod Llywodraeth Cymru yn codi tâl am bob bag siopa. Ac eithrio bagiau papur y mae busnesau bach yn eu defnyddio. (Gwryw, 55+ oed)

Mae'n 5c am fag untro a 10c am fag am oes. (Menyw, 35-54 oed)

Mae tâl am fagiau yng Nghymru, mae hyn yn dibynnu ar ba fath o fag yr ydych yn ei brynu yn amrywio o 5c i 50c neu fwy. (Menyw, 18-34 oed)

Ymwybyddiaeth a yw archfarchnadoedd yn dal i gynnig bagiau untro 5c

- 4.17 Amlygodd yr ymchwil farn amrywiol ymhlith yr ymatebwyr a oes bagiau untro 5c yn dal ar gael i'w prynu yng Nghymru. Roedd rhai ymatebwyr yn meddwl eu bod, er eu bod yn dweud nad ydynt yn eu prynu bellach. Dywedodd eraill nad yw'r siopau y maent yn siopa ynddynt bellach yn eu darparu, gyda'r bagiau eraill yn cychwyn ar 10 ceiniog.

Yr unig beth nad wyf yn ei hoffi yn awr yw eu bod wedi dod â'r bagiau 5c i ben, maen nhw'n awr yn 10c y bag. (Menyw, 35-54)

Rwy'n ceisio peidio â phrynu'r rhain, ond mae llawer o siopau yn stopio eu gwerthu. Dy'n nhw ddim yn gryf iawn fel yr oedden nhw'n arfer bod ac maen nhw'n fach. (Gwryw, 35-54 oed)

Fyddai ddim yn eu prynu yn y siop bellach oherwydd maen nhw'n rhy denau a dda i ddim. Maen nhw yn dod, fodd bynnag, os byddaf yn archebu cludfwyd ac maen nhw'n cael eu defnyddio i roi'r ysbwriel ynddyn nhw wedyn. (Gwryw, 18-34 oed)

Allwch chi ddim eu cael yn yr Aldi na'r Morrisons yr ydw i yn siopa ynddyn nhw. Y bagiau am oes neu fagiau cryfach sydd yno. (Menyw, 35-54 oed)

Ymwybyddiaeth o sut y mae'r arian sy'n cael ei gynhyrchu gan y tâl yn cael ei wario

- 4.18 Gofynnwyd i'r ymatebwyr beth sy'n digwydd i'r arian sy'n cael ei gynhyrchu gan y tâl, a dangosodd yr ymchwiler bod yr ymwybyddiaeth yn brin yn y cyswllt hwn. Mewn rhai achosion, fe wnaethant ddweud nad oeddent yn gwybod; ond yn y mwyafrif o achosion roeddent yn deall yr egwyddor bod yr arian yn mynd i elusennau lleol ond nid oeddent yn siŵr a oedd hyn yn digwydd, a oedd yn cael ei ailddosbarthu yng Nghymru, a beth oedd y manteision a welwyd.

Nid oes gennyf unrhyw syniad. Roedd yn cael ei werthu i ni ar y dechrau bod yr holl arian yn mynd i elusen. Allai ddim dweud os yw hyn yn digwydd. A oes unrhyw un yn monitro hyn neu a yw'n cael ei adael i ewyllys da y siopau? (Menyw, 35-54 oed)

Byddwn yn hoffi meddwl bod y cwmnïau mawr yn ei roi i elusen yn y gymuned leol, ond nid wyf yn siŵr a yw hyn yn wir. Pan ddaeth y tâl i fodolaeth gyntaf roedd yn cael ei hysbysebu bob hyn a hyn bod arian wedi cael ei roi ond fyddwch chi ddim yn gweld hynny'n awr. (Menyw, 55+ oed)

Dyma'r broblem. Does gan y bobl yr wyf wedi siarad â nhw am y tâl ddim syniad i ble mae'r arian sy'n cael ei godi yn mynd. Mae llawer o bobl yn meddwl bod yr arian yn mynd i gyfrif y cwmni. Dylai prosiectau sy'n cael eu gweithredu trwy'r arian a godir fod yn fwy cyhoeddus. (Gwryw, 55+ oed)

Does gen i ddim syniad i ble mae'r arian yn mynd. (Gwryw, 18-34 oed)

- 4.19 Gofynnwyd i'r ymatebwyr sut y byddent yn hoffi gweld arian y tâl yn cael ei ddosbarthu, a dangosodd yr ymchwiler bod ffafraeth glir i elusennau lleol, yng Nghymru. Gofynnwyd iddynt hefyd a oeddent yn meddwl y dylai'r tâl gael ei gadw yn benodol ar gyfer prosiectau amgylcheddol (yn hytrach nag i unrhyw elusen). Roedd mwyafrif yr ymatebwyr yn ffafrio ei wario ar brosiectau amgylcheddol, yn arbennig o ystyried pwyslais amgylcheddol y tâl. Yn wahanol i hynny, nid oedd gan rai ymatebwyr farn gref ar ba achos y dylid gwario'r arian arno, cyn belled â bod yr arian yn cael ei ddosbarthu yng Nghymru.

Fe fyddwn yn hoffi ei weld yn mynd i elusennau amgylcheddol, ond fe fyddai'n well gennyf iddo aros yn yr ardal leol lle mae wedi cael ei godi, yn hytrach na diflannu i ryw bot mawr i'w ddefnyddio mewn ardaloedd eraill a pheidio â dod yn ôl i'r ardal leol fyth. (Menyw, 35-54 oed)

Yn bersonol fe fyddwn yn hoffi gweld yr arian a godir yn cael ei wario ar brosiectau amgylcheddol lleol, glanhau glannau afonydd, cymorth i lanhau traethau, mwy o finiau ailgylchu a biniau cyhoeddus ac ati. (Gwryw, 55+ oed)

Nawr eich bod yn sôn am y peth, mae'n gwneud synnwyr iddo fynd i elusennau amgylcheddol, o ystyried bod y tâl wedi cael ei drefnu i leihau plastig defnydd untro. (Menyw, 55+ oed)

Rwy'n meddwl y byddai'n well petai'n mynd i elusennau amgylcheddol fel Surfers Against Sewage, WWF ac yn y blaen. Mae hyn oherwydd rwy'n credu mai'r prif reswm dros dorri i lawr ar y defnydd o blastig yw i helpu'r amgylchedd ac atal newid hinsawdd, felly fe fyddai'n deg i'r elusennau yma sy'n ymchwilio ac yn gweithio tuag at well amgylchedd gael eu had-dalu. (Menyw, 18-34 oed)

Yn wahanol i'r prif bwyslais ar gynlluniau lleol yn y trafodaethau, teimlai dau ymatebwr y gallai'r tâl gael ei ddefnyddio i ariannu prosiectau seilwaith ar raddfa fwy neu wasanaethau ailgylchu.

Rwy'n gobeithio bod yr arian sy'n cael ei godi yn mynd at brosiectau amgylcheddol, boed yn grantiau i brosiectau lleol neu tuag at faterion amgylcheddol ar raddfa fawr h.y. amddiffynfeydd morol. (Gwryw, 55+ oed)

Ymwybyddiaeth o eithriadau

- 4.20 Roedd yr ymatebwyr yn ymwybodol y gallai eithriadau fod i'r tâl, ond ym mron y cyfan o'r achosion roedd hyn yn seiliedig ar glytwaith o'u profiadau eu hunain dros gyfnod o amser, yn hytrach na gwybodaeth ffurfiol neu glir. Er enghraifft, dywedodd rhai nad oeddent yn gorfod talu am fagiau bach mewn fferyllfeydd, a nododd eraill yr un fath mewn siopau cludfwyd (a'u harweiniodd at y casgliad eu bod wedi eu heithrio). Mewn enghreifftiau eraill, nodwyd amrywiaeth o sefyllfaoedd pan na chodwyd tâl am fagiau:

Rwyf yn cael bag plastig tenau iawn am ddim pan fyddaf yn prynu bwyd byw i fy ymlusgiaid, yn gyffredinol rwy'n mynd â thybiau rhydd ond os bydd y plant am fynd i siopau eraill pan fyddwn ni'n eu prynu rwy'n gofyn am fag, sydd am ddim. Hefyd, pan fyddaf yn prynu bwyd i'r ci (bwyd heb ei goginio wedi rhewi) mae bag yn cael ei roi am ddim fel arfer. (Menyw, 35-54 oed)

Mae wedi digwydd ar un achlysur dwi'n ei gofio. Fe ddywedodd y person wrth y man talu, "o dyma i chi ychydig o fagiau, peidiwch â phoeni am dalu amdanynt". Rwy'n meddwl ei fod yn meddwl ei fod yn gwneud ffafr i mi, chwarae teg iddo. (Gwryw, 55+ oed)

Do, dwi wedi bod mewn digonedd o siopau a pheidio â gorfod talu amdanynt, wn i ddim a oedd perchennog y siop wedi anghofio codi tâl neu beidio.

[Cymedrolwr: Ble?] Siopau pentref bach yn agos at lle rwy'n byw. (Menyw, 55+ oed)

Dim ond unwaith - yr wythnos ddiwethaf a dweud y gwir. (Gwryw, 18-34 oed)

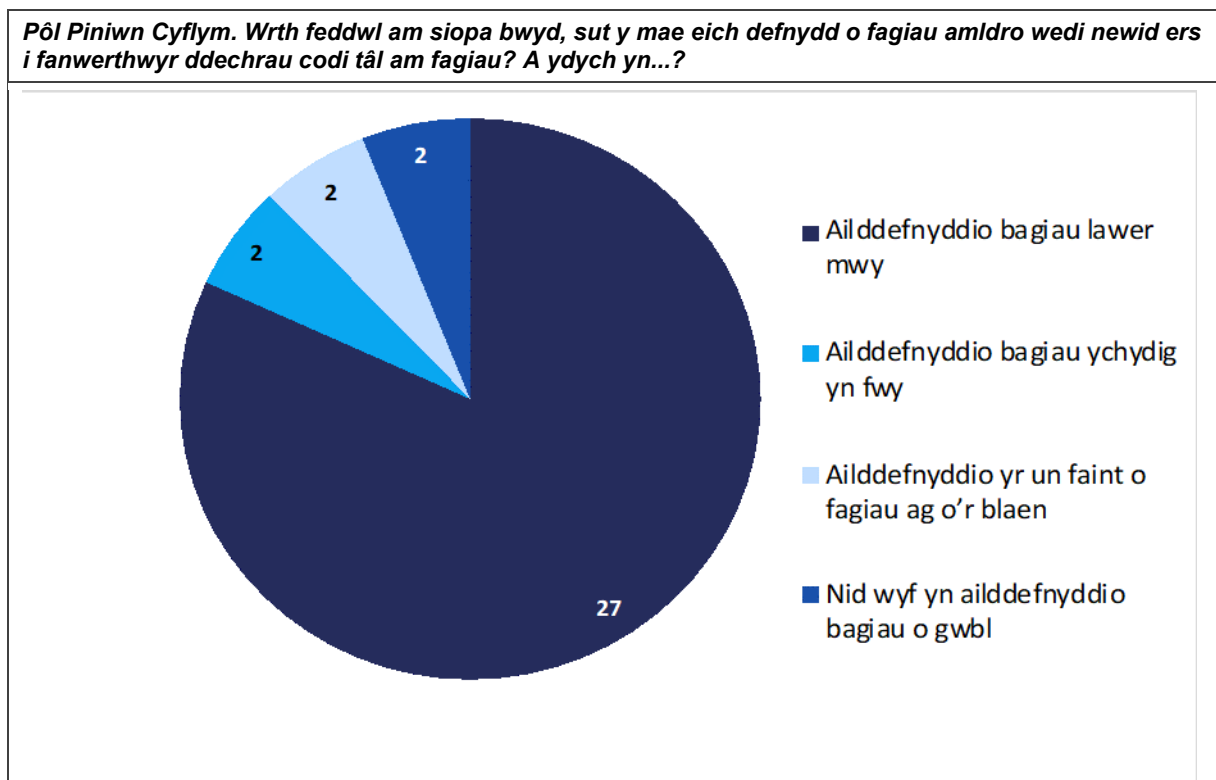
iii) Defnydd o fagiau ac ymddygiad wrth waredu

4.21 Mae'r adran hon yn archwilio ymddygiad defnyddwyr ac mae'n cael ei rhannu yn dair thema: i) defnyddio bagiau aml dro; ii) y nifer o weithiau y mae bagiau yn cael eu defnyddio yn nodweddiadol; a iii) ymddygiad wrth waredu. Trafodwyd y pynciau hyn mewn trafodaethau un i un rhwng ymatebwyr a'r cymedrolwr.

Defnyddio bagiau aml dro

4.22 Soniodd yr ymatebwyr am gynnydd sylweddol wrth aildefnyddio bagiau ers i'r tâl gael ei gyflwyno. Yn un o'r tasgau Pôl Piniwn Cyflym, dywedodd 27 eu bod yn aildefnyddio bagiau 'lawer mwy' a dywedodd dau 'ychydig mwy', mewn cymhariaeth â nad ydynt 'fyth' yn aildefnyddio bagiau (Ffigur 4.1).

Ffigur 4.1: Newid wrth aildefnyddio bagiau

Ffynhonnell: 33 o Ymatebwyr yn llenwi'r bwrdd trafod ar-lein, Hydref 2018

4.23 Mae'r ymchwili yn awgrymu gwahaniaeth pwysig yn yr ymddygiad a gofnododd yr ymatebwyr wrth ddefnyddio bagiau rhwng gwahanol fathau o siopau; yn benodol, rhwng siopa llawer o fwyd, siopa ychydig i lenwi bwlch a siopa heblaw bwyd.

- 4.24 Ar gyfer **siopa llawer o fwyd**, roedd yr aildddefnydd ymhlith ymatebwyr yn gymharol gyson ac arferol. Pan oedden nhw'n disgrifio'r tro diwethaf y buont yn siopa bwyd (yn ystod y penwythnos cyn y bwrdd trafod ar-lein), roedd y mwyafrif yn nodi eu bod yn defnyddio bagiau aml dro. Dywedodd rhai o'r ymatebwyr yma eu bod yn prynu mwy ohonynt weithiau – er enghraifft os na fydd ganddynt ddigon o fagiau mewn cymhariaeth â chyfanswm yr hyn a brynwyd, neu os byddant wedi anghofio am eu bod wedi cychwyn ar frys. Cyfeiriodd eraill at strategaethau penodol, fel cadw bagiau yng nghist y car neu eu plygu yn eu bag llaw.

Rwyf wedi prynu fy magiau fy hun yr wyf yn eu defnyddio bob wythnos. Dim ond ar yr achlysuron prin pan fyddaf wedi anghofio am fy magiau fy hun y byddaf yn prynu yn y siop. (Gwryw, 55+ oed)

Rwy'n siopa bwyd fy hun ac rwyf wastad yn mynd â fy magiau fy hun. Ers dechrau talu am fagiau (flynyddoedd yn ôl yng Nghymru) nid wyf erioed wedi prynu bag plastig. Mae gen i wastad ddigonedd o fagiau yn y car. (Menyw, 35-54 oed)

Rwyf wastad yn cludo 2 fag siopa wedi eu plygu yn fy mag llaw. Rwy'n ceisio peidio â gwario arian diangen ar fagiau yn y siop. Mae'n ddigon i mi gan fy mod yn byw ar fy mhen fy hun ac yn prynu ychydig ar y tro yn hytrach na un pryniant mawr. Rwy'n eu defnyddio ar gyfer pethau heblaw bwyd hefyd. (Menyw, 55+ oed)

Fe wnaeth fy ngwraig brynu bagiau gwell ac rydym ein dau wedi mynd i'r arfer o'u gadael yn y car fel bod gennym fagiau bob amser wrth siopa am fwyd neu ddillad. Rydym wedi gwneud hyn ers rhai blynyddoedd erbyn hyn a chyn gynted ag y byddwn yn dadbacio'r nwyddau, mae'r bagiau yn cael eu rhoi yn ôl yn y car. Cyn y tâl, roeddwn yn defnyddio'r bagiau yn y siopau, felly mae hyn yn bendant wedi gwneud i mi ddefnyddio llai o blastig. (Gwryw, 55+ oed)

Fel arfer byddaf yn anghofio mynd â'r bagiau (er bod gennyf gwpwrdd yn llawn ohonyn nhw) ac yn gorfod eu prynu yn y siop. Fodd bynnag, wrth siopa y tro diwethaf, roedd yr eitemau yn ddigon bach i'w cario ac felly nid oedd arnaf angen bag. (Gwryw, 35-54 oed)

- 4.25 Cofnododd llawer o ymatebwyr hefyd eu bod yn ailddefnyddio bagiau yn gyson ar gyfer **pryniannau bach** – er bod nifer uwch o ymatebwyr yn nodi eu bod yn llai cyson o ran ailddefnyddio bagiau nag wrth fynd i brynu mwy. Er enghraifft, nododd amryw eu bod yn gorfod prynu bagiau oherwydd nad oeddent wedi bwriadu siopa ac, felly, heb fynd â bagiau gyda nhw.

Yn [archfarchnad x] roedd yn rhaid i ni brynu'r bagiau yn y siop. Ond yn [archfarchnadoedd y a z] fe aethon ni â'n bagiau am oes ein hunain. [Cymedrolwr: beth oedd y gwahaniaeth?] Doedden ni ddim yn bwriadu mynd i [archfarchnad x] y diwrnod hwnnw, fe wnaethon ni bicio i mewn, felly wnaethon ni ddim mynd â bagiau. Ond pan fyddwn ni'n gwybod ein bod yn mynd i siopa rydym yn mynd â bagiau. (Gwryw, 55+ oed)

Fel arfer, os byddaf wedi bwriadu mynd i brynu llawer - archfarchnad neu ddiwrnod yn siopa - fe fyddwn yn drefnus ac yn mynd â bagiau hefo fi. Os byddaf yn picio i'r siop ar ôl gwaith, ni fydd gennyf fagiau bob tro felly rwy'n naill ai cludo'r stwff i'r car neu, os bydd yna ormod, dwi'n cael bag siopa. (Menyw, 18-34 oed)

- 4.26 Mewn cyferbyniad i'r ddau fath o siopa bwyd, roedd yr ailddefnyddio ar fagiau ymhlith yr ymatebwyr wrth brynu **pethau heblaw bwyd** yn llai systematig a bwriadol, gan adlewyrchu'r math o siopau eu hunain (h.y. lle mae'n llai sicr y bydd nwyddau yn cael eu prynu). Nododd rhai ymatebwyr eu bod yn ailddefnyddio bagiau i'r un graddau wrth siopa bwyd a nwyddau heblaw bwyd, ond lleiafrif yw'r rhain ac yn nodweddiadol maent yn adlewyrchu'r rhai sydd wedi datblygu strategaethau i gael mynediad clos at fagiau mewn amrywiaeth o sefyllfaoedd (yng nghist y car neu wedi ei blygu mewn bag llaw).

Pan fyddaf yn mynd i siopa bwyd, rwy'n mynd â fy magiau fy hun bob tro oni bai fy mod yn anghofio yn llwyr (ac anaml y byddaf yn gwneud). Ond o ran mathau eraill o siopa dwi prin byth yn mynd â bagiau hefo fi. Nid yw'r math o fag yn fy mhoeni o gwbl, dim ond nid wyf yn meddwl mynd â bag hefo fi i siopa am ddillad. (Menyw, 35-54 oed)

Rwy'n cadw bag sy'n plygu ac yn ffitio mewn cynhwysydd bach yn fy mag llaw fel bod gennyf un glân ar gyfer unrhyw ddillad y gallaf eu prynu. Mae fy mag

llaw yn un tebyg i fag cefn sy'n dal cryn dipyn e.e. colur ac ati. Os byddaf yn prynu unrhyw eitemau, dillad neu fel arall, sydd yn rhy fawr i fy mag rwy'n eu cario ar fy mraich yn ôl i'r car. Yng Nghymru rydym wedi gorfod talu am fagiau ers rhai blynyddoedd erbyn hyn felly gan fy mod yn "Gardi" rwy'n gwneud yn siŵr fy mod yn barod am unrhyw siopa gwyllt y gallaf gael fy nhemtio i'w wneud! (Menyw, 35-54 oed)

4.27 Yn ychwanegol at ansicrwydd o ran pryniant yn atal aildddefnyddio bagiau yn gyson, roedd y ffactorau eraill a ddynodwyd gan ymatebwyr yn cynnwys:

- Roedd rhai o'r ymatebwyr yn ystyried bod **ffasiwn ac ymddangosiad** yn bwysig wrth siopa am nwyddau heblaw bwyd. Roedd rhai am gael eu barnu yn gadarnhaol ar sail bag ag enw arno i adlewyrchu eu pryniant; roedd eraill am osgoi cael eu beirniadu am ddefnyddio bag siopa bwyd. Roedd y farn hon yn fwy amlwg ymhlith ymatebwyr iau, 18-34 oed.

Ydy, mae'n amrywio achos dim ond ar achlysuron prin y byddwn yn mynd â nhw i siopa dillad gan nad ydym am gario bagiau o gwmpas o siop i siop, hefyd mae siopau dillad fel arfer yn rhoi bagiau mwy dymunol i chi. Os byddwch yn prynu modrwy, er enghraifft, o siop gemydd neis a'ch bod wedi gwario llawer o arian fe fydddech yn disgwyl cael bag papur/blwch dymunol yr olwg y gallech ei gyflwyno i rywun. Hefyd, mewn ffordd, mae'n gwneud datganiad ffasiwn, er mor ddisylwedd yw hynny. (Gwryw, 18-34)

Mae pobol weithiau yn edrych yn hurt arnai am ddod allan o NEXT hefo bag TESCO, a dyna yw y broblem fwyaf dwi'n credu, newid meddylfryd pobol am pa fath o fagiau sydd yn dod o pa siop. (Menyw, 18-34 oed)

- Dymuniad i 'amddiffyn' cynnyrch newydd a phryder y bydd bagiau bwyd yn 'llygru'r' dillad newydd:

Dim ond i siopa bwyd y byddaf yn mynd â bagiau aml dro. Fyddai ddim hyd yn oed yn meddwl mynd â nhw i siopa dillad, fyddwn i ddim eisiau a dweud y gwir. Rwy'n barod iawn i dalu am fag wrth brynu dillad. Rwy'n meddwl bod hynny am fod siopa dillad yn beth moethus heb fod yn angenrheidiol, nid yw'r syniad o roi dillad newydd mewn hen fagiau wedi crebachu yn teimlo'n iawn. (Menyw, 18-34 oed)

Rwyf yn hoffi cael bag newydd i ddillad, ond fyddwn i ddim yn cael bag ym mhob siop, fe fyddwn yn gofyn am un mawr petawn i'n siopa trwy'r dydd. Rwy'n meddwl ei fod yn beth seicolegol. Achos does yna ddim gwahaniaeth mewn gwirionedd. Bagiau ydyn nhw i gyd a nwyddau, felly mater o'r ffordd yr ydyn ni'n meddwl ydio. Mae'n teimlo yn brafiach cael eich dillad mewn bag newydd yn hytrach nag un rydych chi wedi dod o hyd iddo wedi ei wasgu yng ngwaelod eich bag llaw. (Menyw, 35-54 oed)

Fel arfer byddaf yn mynd â fy magiau aml dro ond weithiau byddaf yn prynu un yn benodol ar gyfer dillad os byddai'r eitemau yn fy mag aml dro yn amharu ar y dillad mewn rhyw ffordd. (Menyw, 18-34 oed)

- Y ffactor o drafferth o gario bagiau hefo chi ond heb siopa (eto pan na fydd prynu yn sicr beth bynnag):

Yn aml, byddaf yn mynd i edrych heb brynu bob tro, ond pan fyddaf yn siopa bwyd, fe fyddaf yn prynu rhywbeth bob un tro! (Gwryw, 18-34 oed)

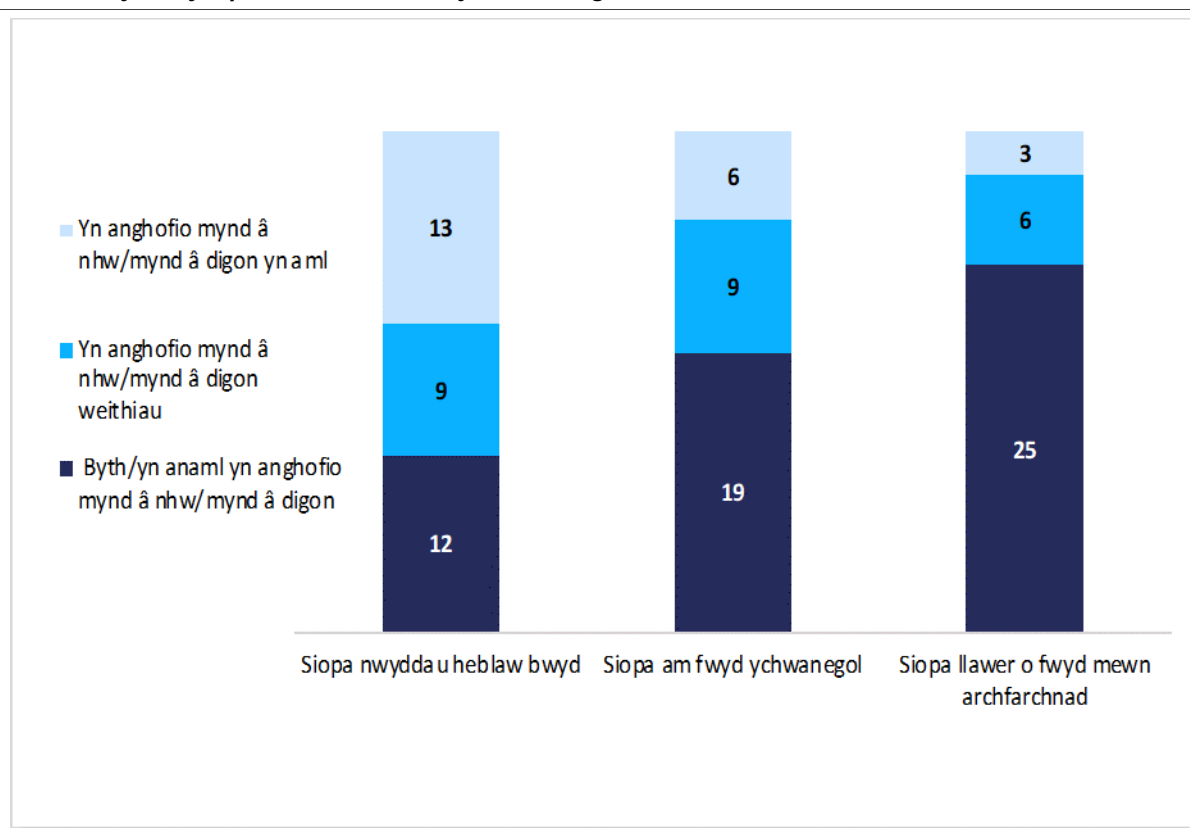
Fyddai byth yn mynd a bagiau aml dro pan yn siopa dillad. Y rheswm am hyn ydi os nad ydwyf yn gweld eitemau fyddai yn hoffi ei prynu mi fyddaf yn teimlo bod hi yn wastraff amser mynd a bagiau efo fi. (Menyw, 35-54 oed)

4.28 Atgyfnerthwyd y casgliad bod amrywiaeth o ran ailddefnyddio bagiau wrth siopa am nwyddau gwahanol gan gyfres o dasgau Pôl Piniwn Cyflym (Ffigur 4.2):

- **Siopa am lawer o fwyd:** Cofnododd 25 o'r ymatebwyr nad ydynt 'fyth' neu mai yn 'anaml' y byddant yn anghofio ailddefnyddio bagiau (mewn cymhariaeth â chwech oedd 'weithiau' yn anghofio a thri oedd yn anghofio yn 'aml').
- **Siopa bwyd ychwanegol:** Cofnododd 19 o'r ymatebwyr nad ydynt 'fyth' neu mai yn 'anaml' y byddant yn anghofio ailddefnyddio bagiau (mewn cymhariaeth â naw oedd 'weithiau' yn anghofio a chwech oedd yn anghofio yn 'aml').
- **Nwyddau heblaw bwyd:** Cofnododd 12 o'r ymatebwyr nad ydynt 'fyth' neu mai yn 'anaml' y byddant yn anghofio ailddefnyddio bagiau (mewn cymhariaeth â naw oedd 'weithiau' yn anghofio ac 13 oedd yn anghofio yn 'aml').

Ffigur 4.2: Cysondeb ailddefnyddio bagiau ar gyfer gwahanol fathau o siopa

Pôl Piniwn Cyflym. Wrth feddwl am pan fyddwch yn [siopa am lawer o fwyd] [siopa am fwyd ychwanegol] [siopa am nwyddau heblaw bwyd], pa un o'r datganiadau canlynol fydddech chi'n ei ddweud sy'n fwyaf perthnasol i'ch defnydd chi o fagiau amlro?

Ffynhonnell: 34 o Ymatebwyr yn llenwi'r bwrdd trafod ar-lein, Hydref 2018

- 4.29 Yn amodol ar y cafeat o ran y nifer fechan o ymatebwyr a gymerodd ran, roedd y rhai 55+ oed yn fwy tebygol o ddweud mai yn anaml yr oeddent yn anghofio ailddefnyddio bagiau neu byth (ar draws pob math o siopa).

Y nifer o weithiau yr oedd bagiau yn cael eu hailddefnyddio

- 4.30 Cofnododd ymatebwyr yn gyson eu bod yn ailddefnyddio BfL (neu fathau eraill o fagiau amlro) nes y byddant wedi 'torri' – oedd weithiau yn cyfeirio at fethiant strwythurol clir, fel yr handlenni yn dod i fwrdd, ond hefyd weithiau at ddiffyg mwy amwys a goddrychol, fel 'mynd yn flêr', 'budr' neu 'ambell i dwll'.

Pan fydd y bagiau amlro yn mynd yn flêr, neu pan fydd tyllau yn ymddangos ynddynt, fe fyddaf yn cael gwared arnynt. (Gwryw, 35-54 oed)

Fe fyddaf yn cael gwared ar y bag pan fydd yn mynd yn anaddas i'r diben. Y tro diwethaf y gwnes i gael gwared ar fag oedd pan wnaeth yr handlenni fynd yn llac. (Gwryw, 55+ oed)

Os bydd wedi syrthio'n ddarnau ac na fydd yn gallu cario'r hyn rwyf wedi ei siopa bellach. (Gwryw, 18-34 oed)

- 4.31 Roedd rhai hefyd yn cael gwared arnynt yn gynnar er mwyn eu defnyddio at ddiben gwahanol (e.e. bag bin, bag esgidiau pêl-droed, neu fag tu mewn i flwch gwastraff bwyd).

Os bydd y bag wedi torri a thyllau ynddo fe fyddaf yn ei roi yn y sbwriel cyffredinol. Hefyd, mae'r plant yn eu defnyddio wrth glirio'r ysbwriel o'u hystafelloedd felly eto maen nhw'n mynd i'r gwastraff cyffredinol. (Menyw, 35-54 oed)

Maen nhw'n diflannu gan fod y plant yn eu defnyddio i lapio eu hesgidiau pêl-droed neu yn eu defnyddio fel basged olchi/smwddio. Fe fyddwn yn defnyddio mwy arnyn nhw oni bai eu bod yn diflannu o hyd. (Gwryw, 35-54 oed)

Yr unig amser y byddwn yn cael gwared ar fag aml dro fyddai petai twll ynddo. Rwyf hefyd yn eu defnyddio ar gyfer gwastraff bwyd gan fod y cyngor wedi dweud y gallwn ni ddefnyddio bagiau plastig yn y bin bwyd yn awr, gan eu bod yn eu hailgylchu. Mae hyn yn gwneud mwy o synnwyr i mi na phrynu bagiau bin i'w taflu yn syth i'r compost. (Menyw, 35-54 oed)

- 4.32 Yn gyffredinol roedd yr ymatebwyr yn cofnodi bod bagiau aml dro cryfach yn para am gyfnod hir (e.e. rhywbeth o chwe mis i sawl blwyddyn o ddefnydd); ond roedd mwy o amrywiaeth ar gyfer BfL (e.e. rhywbeth o 'sawl defnydd' i '3-4 gwaith' i fisoedd neu flynyddoedd o ddefnydd). Roedd rhai o'r ymatebwyr yn ei chael yn anodd rhoi ateb pendant gan fod ganddynt 'gronfa' o fagiau i'w defnyddio (e.e. yng nghefn cist y car neu mewn drôr) ac, yn yr enghraifft hon, roeddent yn cael gwared ar y bagiau yn achlysurol ar sail y rhai oedd yn ymddangos hynaf neu futraf.

Yn rhannol fy rheswm yw, pan fyddaf yn eu defnyddio 3-4 gwaith, maen nhw yn dueddol o fynd yn fudr neu maen nhw'n dueddol o gael ambell i dwll ynddynt. (Menyw, 35-54 oed)

Rwy'n gweld o'u defnyddio yn gyffredinol eu bod yn para am tua 2 fis, cyn iddynt ddechrau malu, a'r handlen yw'r darn cyntaf i fynd fel arfer. (Menyw, 18-34 oed)

Mae gennyf 'fag am oes' rwyf wedi ei ddefnyddio am ymhell dros 12 mis. Rwyf wedi gweld, mwyaf gofalus ydych chi wrth storio'r bag, y mwyaf y mae'n para. (Gwryw, 55+ oed)

Rydym yn dal i'w defnyddio nes bydd y bag yn torri. Nid wy'n gwybod pa mor hir yw hyn ond mi fyddwn yn tybio eu bod yn para blwyddyn neu fwy. O'u defnyddio unwaith yr wythnos, byddai hyn yn 50+ gwaith. (Gwryw, 55+ oed)

- 4.33 Pan fydd ymatebwyr yn parhau i ddefnyddio SUCB, roeddent yn dueddol o ddweud eu bod yn cael gwared ohonynt yn gyflym. Roedd yr ymatebwyr yma naill ai'n dweud eu bod yn cael gwared arnynt ar unwaith ar ôl eu defnyddio unwaith, neu, mewn rhai achosion, yn dod o hyd i ail ddefnydd (untro) iddynt – fel bag bin, bag mewn blwch gwastraff bwyd, neu i gario eu cinio ynddynt.

Maent yn cael eu defnyddio ar gyfer sbwriel yn y biniau llai yn y tŷ. Rwyf wedi eu defnyddio i fynd â chinio i'r gwaith o bryd i'w gilydd. (Gwryw, 35-54 oed)

Fyddai byth yn eu taflu yn syth - rwy'n eu defnyddio yn y bin ailgylchu bwyd. Dyna'r unig ddefnydd sydd gennyf iddyn nhw mewn gwirionedd. (Menyw, 18-34 oed)

Rwy'n ceisio eu defnyddio ychydig o weithiau, neu os na fyddaf, rwy'n eu defnyddio i daflu gwasarn y gath. (Menyw, 35-54 oed)

Os byddaf yn cael y rhain dim ond i gael rhywbeth bach o'r siop y bydd ac yna rwy'n eu taflu i'r bin. (Menyw, 18-34 oed)

Mae bagiau untro yn hwylus iawn i'w hailddefnyddio, cario bwyd i'r gwaith, cadw mân bethau o amgylch y tŷ hefo'i gilydd, hefyd maent yn hwylus yn yr oergell i gadw bwyd. Am ei bod yn llai ac yn ysgafnach 'na'r bagiau amltro maent yn well i'w hailddefnyddio. Maent yn dal yn ddefnyddiol i gludo bwyd i'r gwaith, cadw mân bethau o gwmpas y tŷ, ac i lapio bwyd cyn ei roi yn y rhewgell. Mae'r ffaith eu bod yn ysgafnach a llai trwchus yn golygu eu bod yn fwy cyfleus i'w hailddefnyddio. (Menyw, 35-54 oed)

Gwaredu Bagiau am Oes

- 4.34 Roedd yr ymchwil yn dangos patrwm cymysg o ran gwaredu bagiau rhwng dau brif lwybr – yr ailgylchu a'r sbwriel cyffredinol. Roedd tystiolaeth bod peth dryswch ymhlith ymatebwyr a ellid ailgylchu'r bagiau yn y casgliadau arferol, ac yn yr un modd tystiolaeth bod rhai ymatebwyr yn eu rhoi yn y bag ailgylchu hyd yn oed eu bod yn credu nad ydynt yn cael eu derbyn gan y cyngor (yn y gobaith y byddant, neu y dylent fod yn eu barn nhw).

Fe fyddaf yn eu rhoi yn fy mag ailgylchu plastig y mae'r cyngor lleol yn ei gasglu er fy mod yn gwybod na fyddant yn ei ailgylchu. (Gwryw, 18-34 oed)

Yn anffodus, nid yw ein hawdurdod lleol yn eu hailgylchu, felly rydym yn eu rhoi yn y gwastraff cyffredinol. (Menyw, 55+ oed)

Ei roi yn yr ailgylchu. Er bod rhywun wedi dweud wrthyf yn ddiweddar na allwch eu hailgylchu, felly nawr, nid wyf yn siŵr. Unwaith eto, byddai mwy o wybodaeth a chynghor yn well, fel ein bod ni i gyd yn gweithio gyda'n gilydd tua'r un nod. (Menyw, 55+ oed)

iv) Agweddau tuag at unrhyw newidiadau i'r tâl y gellir eu cyflwyno yn y dyfodol.

- 4.35 Mae'r adran hon yn archwilio agweddau tuag at y tâl wrth symud ymlaen ac mae wedi ei rhannu yn bedair thema: i) unrhyw newidiadau a awgrymir i'r tâl a wnaed gan yr ymatebwyr; ii) barn am ymestyn y tâl i gynnwys BfL; ii) barn am gynyddu lefel y tâl; a iv) ymatebion i'r syniad o ymestyn y tâl i blastigau untro eraill. Trafodwyd y pynciau hyn mewn trafodaeth grŵp agored lle gallai'r ymatebwyr weld – ac ymateb i – sylwadau ei gilydd.

Newidiadau a awgrymwyd i'r tâl gan yr ymatebwyr

- 4.36 Roedd mwyafrif yr ymatebwyr yn fodlon gyda'r tâl fel y mae ar hyn o bryd ac am iddo barhau. I'r gwrthwyneb, roedd un ymatebwr – oedd yn ei ystyried fel treth gudd – am iddo gael ei ddileu. Ond fe wnaeth yr ymatebwyr nifer o awgrymiadau am newidiadau ac addasiadau posibl, gan gynnwys:

- Hyrwyddo bagiau papur yn fwy eang, neu fagiau bio-bydradwy, fel dewis gwahanol i blastig;
- Cynnydd yn y tâl i atal y defnydd o SUCB ymhellach;
- Rhagor o wybodaeth am effaith y tâl a sut y mae'r arian wedi cael ei ddosbarthu yng Nghymru;
- Mwy o hysbysebu y gall BfL gael ei ddychwelyd a'i gyfnewid am ddim, a'i gwneud yn rheol y gall bagiau gael eu cyfnewid ble bynnag y cawsant eu prynu
- Cael gwared o eithriadau i rai manwerthwyr yng Nghymru
- Cael gwared ar fagiau plastig (a phlastigau untro eraill) yn llwyr

Dim angen unrhyw newidiadau cyn belled ag y gallaf weld. Mae'n ymddangos ei fod yn gweithio'n eithaf da, er nad wyf wedi gweld unrhyw ffigurau i brofi un ffordd neu'r llall. (Gwryw, 18-34 oed)

Un newid y byddwn yn hoffi ei weld fyddai'r dewis o gael bagiau papur yn lle rhai plastig. Rwy'n gwybod bod rhai siopau yn cyflenwi bagiau papur, ond mae'r mwyafrif llethol yn blastig. Fe fyddai'n braf gweld y tâl 5c yn mynd tuag at weithredu hyn trwy Gymru. (Menyw, 35-54 oed)

Rhoi mwy o wybodaeth fel bod y cyhoedd yn gwybod sut y mae'r cynllun yma yn gweithio. (Menyw, 18-34 oed)

Mae'n ymddangos bod y cynllun yn gweithio'n dda er efallai y byddai cynnydd bychan yn y tâl am fagiau untro yn fuddiol i leihau'r nifer o fagiau untro sy'n cael eu defnyddio. (Menyw, 35-54 oed)

I mi yn bersonol, fe fyddwn yn hoffi gallu newid bag am oes mewn unrhyw archfarchnad, os ydych wedi ei brynu yno neu beidio ynghyd â'r syniad o os/ble y mae'r arian a godwyd yn mynd. (Menyw, 18-34 oed)

Ymestyn y tâl o fagiau siopa untro i fagiau am oes

- 4.37 Gofynnwyd i'r ymatebwyr a fyddent yn cefnogi neu yn gwrthwynebu ymestyn y tâl fel ei fod hefyd yn cynnwys pob bag (h.y. BfL yn ogystal â bagiau siopa untro). Roedd yr ymatebion yn y fforwm agored hwn yn awgrymu cefnogaeth eang i ymestyn y tâl i gynnwys pob math o fag. Roedd yr ymatebwyr yn gyson yn rhoi'r un

rhewm: mae'r ymatebwyr eisoes yn meddwl bod hyn yn wir (ac felly yn ei gefnogi yn ddiofyn). Yn wir, roedd dysgu nad oes tâl am BfL – a, thrwy hynny, nad oes dim o'r arian a gynhyrchir o brynu'r bagiau hyn yn mynd i achosion da – yn tanseilio hyder i ryw raddau i rai ymatebwyr.

Fe fyddwn yn cefnogi estyn y tâl i gynnwys pob math o fagiau. A dweud y gwir, roeddwn yn meddwl ei fod yn barod. (Gwryw, 35-54 oed)

Ydw, rwy'n cytuno y dylai'r cynllun gynnwys bagiau am oes, nid oeddwn yn gwybod nad oedd. Roeddwn yn cymryd bod yr holl fagiau yn codi arian at achosion da, ond mae'n amlwg nad yw hynny'n wir. (Gwryw, 55+ oed)

Roeddwn i'n meddwl bod tâl am fagiau am oes hefyd. Ond fe fyddwn yn cefnogi codi tâl beth bynnag. (Menyw, 18-34 oed)

Mae hynny'n esbonio pam nad oes bagiau untro ar gael mewn llawer o'r archfarchnadoedd bellach. Fe wnes i holi yn Asda ond fe wnaethant ddweud eu bod wedi gwerthu allan. Yn amlwg mae'r archfarchnadoedd yn creu elw o'r hyn a fwriadwyd i fod yn beth da i gymdeithas. (Gwryw, 55+ oed)

- 4.38 Roedd nifer o sylwadau gan ymatebwyr hefyd am roi'r pwyslais ar gael gwared ar fagiau plastig yn llwyr neu annog mabwysiadu dewisiadau gwahanol, fel bagiau papur a bio-bydradwy.

Byddwn, fe fyddwn yn cefnogi estyn y tâl. Mae angen dileu'r defnydd o fagiau plastig. Mae dewisiadau eraill/gwell. (Gwryw, 18-34 oed)

Fe fyddwn yn cefnogi ymestyn ond mae angen gwneud newidiadau hefyd i'r mathau o fagiau sydd ar gael. Fe ddylen ni fod yn symud tuag at ddim plastig yn hytrach na chynhyrchu mwy, ond fe allai ymestyn y taliadau wneud i bobl sylweddoli bod angen iddynt aildddefnyddio mwy ar fagiau yn hytrach na'u cynhyrchu a'u prynu. (Menyw, 35-54 oed)

Cynyddu lefel y tâl

4.39 O ran y mater o gynyddu lefel y tâl, roedd yr ymatebwyr yn yr ymchwil hwn yn disgyn i dri grŵp:

- (a) Roedd tua eu hanner yn dadlau dros gynnydd sylweddol yn y tâl – i 20 neu 25 ceiniog, er mwyn creu cymhelliant i aildddefnyddio bagiau a helpu i gael gwared ar gymaint o fagiau plastig a phosibl:

Rwy'n meddwl y gallai gynyddu ymhellach eto. Dyw 5c yn ddim byd ac yn fy marn i nid yw'n gwneud unrhyw wahaniaeth i bocedi pobl. Petai yn uwch yna, gobeithio y byddai'n annog pobl i aildddefnyddio eu bagiau i arbed arian.

Codwch o i 20c. (Gwryw, 18-34 oed)

Fe fyddwn yn cefnogi cynnydd. Efallai y byddai 25c yn well pris gan bod hynny'n ddrud, ac os ydych yn siopa bob dydd fe fyddai'n swm sylweddol yn fuan iawn. (Menyw, 18-34 oed)

Fe fyddwn i'n ei gynyddu ymhellach er mwyn i bobl gael y neges ond sicrhau bod defnyddwyr yn gwybod i ble mae'r arian yn mynd i fod o fudd yn rhywle arall ac i orfodi bod pris bagiau yn cael ei gadw yr un fath ble bynnag y maent yn siopa. (Menyw, 35-54 oed)

Mae 10c yn rhesymol ond ella fuasai ei godi i 20c am fagiau untro yn neud i rhywun feddwl ddwy waith am gofio dod a bag. (Gwryw, 35-54 oed)

- (b) Roedd nifer tebyg (ychydig yn llai) eisiau i'r tâl gael ei gynyddu bob yn gam i ddim mwy na 10 ceiniog, gyda'r nod o annog defnyddwyr yng Nghymru i wneud mwy o ymdrech heb wneud bagiau yn rhy ddrud:

Fyddai talu 10c am fag ddim yn broblem i mi - nid yw'n bris mawr a fyddech chi ddim yn sylwi arno ym mhris eich siopa. (Gwryw, 18-34 oed)

Rwy'n meddwl bod 20c yn ormod, byddai 10c yn ddigon rhesymol rwy'n meddwl. (Menyw, 18-34 oed)

- (c) Roedd dau ymatebwr am i'r tâl aros ar y lefel bresennol ac roedd un am i'r tâl gael ei ddileu yn llwyr.

Rwy'n meddwl y dylai aros yr un fath gan fod y rhan fwyaf o bobl wedi arfer hefo fo erbyn hyn gan ei fod wedi bod yna ers 7 mlynedd. (Gwryw, 55+ oed)

Na, fyddwn i ddim yn ei gefnogi. Mae'r un fath ag unrhyw dreth, unwaith y mae'n dechrau, mae'n nhw am gymryd mwy a mwy dros amser. Rwy'n meddwl y dylai'r tâl fod yn 0c. [Cymedrolwr: Pan fyddwch yn ei ddisgrifio fel treth, a ydych yn meddwl bod Llywodraeth Cymru yn derbyn arian oddi wrth y tâl] Ydw, mae'r Llywodraeth yn derbyn arian am y bagiau. (Gwryw, 55+ oed)

Ymestyn y tâl i blastigau untro eraill

- 4.40 Roedd y dasg olaf yn y drafodaeth ar-lein yn archwilio barn am ymestyn cylch gorchwyl y tâl i blastigau untro yn fwy eang, tu hwnt i SUCB yn unig. Roedd rhai ymatebwyr yn cytuno gydag ymestyn y tâl i blastigau eraill ac yn cefnogi unrhyw gynllun i gael gwared arnynt (gan gynnwys eu gwahardd fel dewis gwahanol i godi tâl amdanynt):

Rwy'n cefnogi unrhyw newidiadau i helpu'r amgylchedd. Cwpanau a gwellt papur, llysiau rhydd yn yr archfarchnad gyda bagiau papur ar gael. (Menyw, 18-34 oed)

Fe fyddwn yn cefnogi unrhyw dâl ar blastig untro. Mae pobl yn rhy barod i'w ddefnyddio heb feddwl ddwywaith o ran eu heffaith ar yr amgylchedd. Byddai codi tâl yn annog pobl i ddefnyddio eu cwpanau eu hunain mewn caffis (rwy'n gwybod bod rhai llefydd yn gwneud hynny'n barod) mae gwellt papur ar gael hefyd. (Gwryw, 18-34 oed)

Defnydd untro a bagiau plastig i gael eu dirwyn i ben yn llwyr (Gwryw, 35-54 oed)

100% cael gwared ar wellt a chwpanau ac yn y blaen plastig. Hefyd pecynnau am eitemau pob dydd. Mae peraroglwyr yn dod mewn 2 haen o blastig, ffrwythau mewn plastig, pasta. Does bosibl na allai'r rhain a mwy ddod mewn papur. (Menyw, 18-34 oed)

- 4.41 Ond, roedd grŵp mwy o ymatebwyr yn anghytuno. Nid oeddynt yn erbyn gostwng y plastig untro fel y cyfryw ond roeddent yn teimlo, yn hytrach, y dylai'r pwyslais fod ar gwmnïau a manwerthwyr i dorri yn ôl ar faint o blastig sy'n cael ei ddefnyddio o'r dechrau. Er enghraifft, lleihau faint o bapur lapio plastig sydd am barseli, neu gwpanau papur yn lle cwpanau plastig, a mwy o gyfleusterau ailgylchu 'ar y safle'

(e.e. nododd un y gallai McDonalds ddarparu biniau ailgylchu penodol ar gyfer y pecynnau y maent yn eu cynhyrchu).

- 4.42 Roedd cytundeb cyffredinol ymhlith yr ymatebwyr bod angen i gwmnïau gymryd mwy o gyfrifoldeb. Nododd un o'r rhai a gymerodd ran bod rhai newidiadau cadarnhaol yn y ffordd yr oedd cwmnïau yn ymdrin â'r defnydd o blastig yn ddiweddar. Teimlai un arall bod manwerthwyr yn gyffredinol yn gyndyn, neu yn rhy araf wrth newid, ac felly bod angen iddynt gael eu gorfodi gan Lywodraeth Cymru.

Rwy'n meddwl bod cwmnïau yn gwybod yn iawn am y sefyllfa, ond oherwydd nad yw llunwyr polisïau yn eu gwthio yn ddigon caled, maent yn rhoi blaenoriaeth i'w blaenoriaethau masnachol eu hunain yn hytrach na'r amgylchedd. Mae angen cael deddfwriaeth i orfodi cwmnïau i newid eu ffordd o feddwl a'u hymddygiad. (Gwryw, 35-54 oed)

Fyddwn i ddim yn cefnogi tâl ar wellt plastig ond fe fyddwn yn annog y gwerthwyr i droi at ddewisiadau eraill mwy cyfeillgar i'r amgylchedd. Mae gwellt a chwpanau papur ar gael yn barod felly mae'n fater o ddarbwylo'r manwerthwyr i newid. (Gwryw, 55+ oed)

Nid wyf yn meddwl y byddai'n deg codi tâl arnynt. Rydych yn prynu'r bagiau plastig, tra bod gwellt a chwpanau yn rhan o'r pris ac nid yn ddewisol bob amser, tra bod cael bag yn ddewisol. (Gwryw, 35-54 oed)

Yr wyf wedi sylwi yn ddiweddar bod nifer o fusnesau bwyd lleol wedi dechrau newid eu defnydd o lwyau, ffyrc a gwellt plastig am rhai pren, papur a defnydd 'biodegradable'. Felly nid yw'n credu y dylem talu am y mathau yma o blastig ond y dylai busnesau fod yn gyfrifol o wneud newidiadau. (Menyw, 18-34 oed)

5. Casgliadau a goblygiadau i Lywodraeth Cymru

Casgliadau

- 5.1 Gostyngodd y nifer o SUCB a gyflenwyd gan fanwerthwyr yng Nghymru o 21% rhwng 2015-16 a 2017-18. Yn 2017-18, rydym yn amcangyfrif bod 94.1 miliwn o SUCB plastig wedi cael eu cyflenwi, mewn cymhariaeth â 119.4 miliwn yn 2015-16.
- 5.2 Canlyniad y ffaith bod archfarchnadoedd mawr wedi stopio cyflenwi SUCB plastig yn y cyfnod o ddiddordeb yw'r gostyngiad hwn yn bennaf. Petai'r duedd cyn 2017-18, a welwyd hefyd yn y PIR, wedi parhau heb weithredu gan yr archfarchnadoedd a busnesau mawr eraill, mae'n debygol y byddai'r nifer o SUCB wedi cynyddu ychydig rhwng 2015-16 a 2017-18.
- 5.3 Yn groes i hynny, er bod y mwyafrif o SME yn gadarnhaol am y tâl a thua un o bob wyth (15.4%) o SME wedi cofnodi eu bod yn ystyried dirwyn SUCB i ben, cynyddodd y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan SME o 9.9 miliwn yn 2015-16 i 10.2 miliwn yn 2017-18. Roedd y cynnydd hwn oherwydd cynnydd yn y nifer o SME yng Nghymru ac yn y nifer o SUCB plastig oedd yn cael eu cyflenwi gan bob SME, er mai dim ond am 11% o'r holl SUCB plastig yr oedd SME yn gyfrifol yn 2017-18.
- 5.4 Awgryma'r dystiolaeth o'r ymchwil ansoddol bod defnyddwyr yn awr wedi dod i batrwm o ddefnyddio bagiau aml dro, ar gyfer siopa am lawer o fwyd mewn archfarchnadoedd o leiaf. Mae'r un peth yn wir pan ddaw yn fater o siopa nwyddau ychwanegol, er bod hynny i raddau llai. Fodd bynnag, dywedodd defnyddwyr eu bod yn llai tebygol o fynd â'u bagiau eu hunain ar gyfer mathau eraill o siopa, fel siopa dillad.
- 5.5 Amcangyfrifir bod 65.2 miliwn o BfL plastig wedi eu cyflenwi gan y deg archfarchnad fwyaf yng Nghymru yn 2017-18. Er y dylid ystyried mai rhoi awgrym y mae'r dystiolaeth yn hytrach na bod yn gadarn, mae'n amlwg bod y nifer o BfL plastig a gyflenwyd yng Nghymru wedi parhau i gynyddu ers 2015. Ni all yr amcangyfrif a'r ffigurau o astudiaeth 2019 gael eu cymharu yn uniongyrchol ag amcangyfrifon PIR ar gyfer 2015 gan nad oedd data am Aldi, Iceland a Lidl wedi ei gasglu ar adeg y PIR. Mae hyn yn ei gwneud yn anodd i ddadansoddi newid dros amser o ran BfL. Fodd bynnag, mae'r amcangyfrifon ar sail y saith archfarchnad fwyaf oedd yn rhoi adroddiadau i WRAP ar adeg y PIR (yn hytrach na'r deg archfarchnad fwyaf

presennol) yn awgrymu, o leiaf, bod y nifer o BfL a gyflenwir y flwyddyn o leiaf 40% yn uwch yn 2017-18 na 2015. Mae tystiolaeth ddiweddar a gyhoeddwyd gan EIA yn awgrymu bod y duedd hon tuag i fyny wedi parhau rhwng y blynyddoedd calendr 2018 a 2019.³⁵

- 5.6 Yn yr un modd gwelwyd cynnydd yn y nifer o fagiau amlbro plastig a gyflenwyd gan SME trwy'r cyfnod 2015-18 wedi cael ei yrru gan gynnydd yn y nifer o fanwerthwyr sy'n cyflenwi bagiau o'r fath. Mae'r rhain weithiau yn cael eu gwerthu fel BfL er nad ydynt yn cael eu cyfnewid am ddim pan fyddant yn dirywio.
- 5.7 Ar sail y dystiolaeth sydd ar gael, rydym yn amcangyfrif mai 2018-19 oedd y flwyddyn pan wnaeth BfL plastig gymryd drosodd oddi wrth SUCB plastig fel y math o fag a gyflenwir yn fwyaf cyffredin yng Nghymru.
- 5.8 Er mwyn cefnogi Llywodraeth Cymru i gyrraedd gofynion adrodd yr UE, roedd yr Astudiaeth hefyd yn ceisio rhoi amcangyfrif o'r nifer o fagiau plastig ysgafn iawn a gyflenwyd yng Nghymru. Ar gyfer 2017-18, rydym yn amcangyfrif bod y deg archfarchnad fwyaf wedi cyflenwi tua 53.8 miliwn o fagiau plastig ysgafn iawn, gydag SME yn cyflenwi 1.1 miliwn yn ychwanegol.
- 5.9 Mae agweddau manwerthwyr at y tâl am SUCB yn parhau yn gadarnhaol, gyda mwy na dwy ran o dair (68%) yn cytuno y dylai barhau a chymharol ychydig yn anghytuno (7%).
- 5.10 Yn yr un modd, roedd y rhan fwyaf o ddefnyddwyr a gymerodd ran yn yr ymchwil ansoddol yn gadarnhaol am y tâl SUCB. Roedd yn ymddangos bod gan ddefnyddwyr ddealltwriaeth dda am ddiben craidd y tâl SUCB a dealltwriaeth dda o'r manteision amgylcheddol a fwriadwyd. Roedd defnyddwyr yn amlwg yn deall y gwahaniaeth rhwng bagiau untro a bagiau amlbro yn gyffredinol; fodd bynnag, cymharol ychydig o'r rhai a gymerodd ran oedd yn deall bod ganddynt hawl i BfL cyfnewid am ddim.
- 5.11 Pan oedd gan ddefnyddwyr bryder am y tâl SUCB, roedd hyn yn dueddol o fod yn ymwneud ag a oedd y tâl yn ddigon uchel i atal pobl rhag prynu bagiau newydd.

³⁵ Yn ôl astudiaeth ddiweddaraf EIA, Checking Out on Plastics 2, cofnododd yr wyth archfarchnad fwyaf a roddodd ddata yn 2018 eu bod wedi cyflenwi 960 miliwn o BfL plastig yn y Deyrnas Unedig; yn 2019, cofnododd yr un wyth cwmni eu bod wedi cyflenwi 1.24 biliwn, gyda 271 miliwn ychwanegol yn cael eu gwerthu yn 2019 gan ddwy archfarchnad na ddarparwyd data ar ei gyfer yn 2018.

- 5.12 Roedd rhai defnyddwyr yn ansicr sut yr oedd yr arian a gesglir o'r tâl SUCB yn cael ei wario gan ddweud y byddent yn hoffi cael gwybod rhagor am hyn. Mae hyn yn gyson â'r canfyddiadau yn y PIR, lle'r oedd ychydig dros un o bob tri o ddefnyddwyr (36%) a gyfwelwyd yn dweud nad oeddent yn gwybod beth oedd yn digwydd i'r elw o'r tâl. Pan holwyd hwy, mynegodd yr holl ddefnyddwyr a gymerodd ran yn yr Astudiaeth bresennol ffafraeth glir at weld yr arian yn cael ei wario ar elusennau lleol yng Nghymru. Yn ychwanegol, roedd mwyafrif yn cytuno y dylai'r tâl gael ei gadw yn benodol ar gyfer prosiectau amgylcheddol.
- 5.13 Roedd defnyddwyr hefyd yn gefnogol i'r tâl SUCB gael ei godi, gyda thua eu hanner yn cefnogi cynnydd i 20c neu 25c, a nifer debyg, er ychydig yn llai, yn cefnogi cynnydd graddol i ddim mwy na 10c. Dim ond tri o'r 34 o ymatebwyr oedd ddim yn cefnogi cynnydd, gyda dau yn dymuno iddo aros ar 5c ac un yn dadlau y dylai'r tâl gael ei ddiddymu yn llwyr (er bod yr ymatebwr yma yn ei weld fel treth ac yn meddwl bod Llywodraeth Cymru yn derbyn arian am y bagiau).
- 5.14 Yn yr un modd, roedd mwy na hanner (51%) yr SME yn cytuno neu yn cytuno'n gryf y dylai'r tâl am SUCB gael ei gynyddu i gymell defnyddio BfL, mewn cymhariaeth ag ychydig dros draean oedd yn anghytuno neu yn anghytuno'n gryf (37%).
- 5.15 Fodd bynnag, roedd llawer o'r defnyddwyr yn meddwl bod y tâl SUCB eisoes yn berthnasol i BfL, ac felly, yn cefnogi ymestyn y tâl o SUCB i BfL. Roedd dysgu nad oedd tâl SUCB am BfL – a thrwy hynny, dim gofyn gorfodol i'r arian gael ei roi i elusen – yn gryn sioc i nifer o'r rhai a gymerodd ran yn yr ymchwil ansoddol.
- 5.16 I'r gwrthwyneb, er bod y mwyafrif o SME yn gefnogol o fod â gofyn i roi elw BfL i elusen (68% o SME oedd yn cyflenwi bagiau yn cytuno neu yn cytuno'n bendant), roedd yr ymatebion yn gymysg pan ofynnwyd i fanwerthwyr a ddylai BfL gael eu dwyn dan yr un rheoliadau â SUCB (gyda rhaniad 50/50 yn yr ymatebion), oherwydd y gofynion ehangach efallai (e.e. angen cadw cofnodion ac i SME mwy roi adroddiad am y nifer o fagiau a gyflenwyd).
- 5.17 Cyfyngedig oedd cefnogaeth y defnyddwyr i ymestyn y tâl SUCB i gynnwys plastigau untro eraill (e.e. bagiau postio plastig, pecynnau bwyd plastig, cwpanau plastig) ar y sail bod y rhan fwyaf o ddefnyddwyr yn teimlo y dylai'r pwyslais fod ar i fanwerthwyr weithredu i leihau'r pecynnau plastig untro wrth eu cynhyrchu.

- 5.18 Adroddodd tua 97% o SME eu bod yn codi tâl am SUCB plastig, er bod yr ymatebion i'r arolwg manwerthwyr yn awgrymu nad yw rhai yn cydymffurfio wrth godi am SUCB papur a – gan SME gyda deg neu fwy o weithwyr yn cyflenwi 1,000 neu fwy o SUCB y flwyddyn – pan ddoi yn fater o gyhoeddi gwybodaeth am y nifer o SUCB a gyflenwyd.

Goblygiadau i Lywodraeth Cymru

- 5.19 Y cyntaf o oblygiadau casgliadau'r ymchwil yw y dylai'r tâl am SUCB barhau. Mae'n mwynhau cefnogaeth eang ac mae'n ymddangos ei fod wedi bod yn effeithiol o ran codi ymwybyddiaeth o effaith amgylcheddol SUCB, yn ogystal ag arwain at ostyngiad sylweddol a pharhaus yn y nifer o SUCB a gyflenwyd yng Nghymru.
- 5.20 Fodd bynnag, mae'r niferoedd o BfL plastig sy'n cael eu defnyddio yn lle SUCB plastig yn peri pryder, a dylai Llywodraeth Cymru ystyried strategaethau i leihau'r nifer a gyflenwir a chynyddu'r nifer o BfL plastig sy'n cael eu hailddefnyddio gan ddefnyddwyr.
- 5.21 Mae'n ymddangos bod cefnogaeth, yn gyffredinol, i'r taliadau SUCB a'r gofynion gael eu hymestyn, gyda thystiolaeth o'r ymchwil hwn yn dynodi y byddai mwyafrif y defnyddwyr a'r manwerthwyr yn cefnogi:
- a) Cynnydd yn y tâl SUCB; a
 - b) Gweithredu i'w gwneud yn ofynnol i elw o BfL gael ei roi i elusennau (fel sy'n ofynnol yn barod ar gyfer SUCB).
- 5.22 Argymhellir y dylai Llywodraeth Cymru gynnal proses ymgynghori lawnach os bydd yn ystyried ymestyn y taliadau SUCB i blastigau untro eraill. Cyfyngedig oedd cefnogaeth y defnyddwyr i ymestyn y tâl SUCB i gynnwys plastigau untro eraill, gan fod y defnyddwyr yn teimlo y dylai'r baich fod ar i fanwerthwyr weithredu i leihau'r pecynnau plastig untro wrth eu cynhyrchu.
- 5.23 Mae'r sialensiau a wynebwyd yn yr Astudiaeth hon i gael data am y niferoedd o fagiau a gyflenwyd gan y deg archfarchnad fwyaf yn awgrymu bod angen i Lywodraeth Cymru ystyried cyflwyno gofynion adrodd gorfodol, yn debyg i'r rhai sy'n weithredol yn Lloegr ar gyfer SUCB plastig. Yn ddelfrydol, dylai hyn gynnwys mathau eraill o fagiau sydd o ddiddordeb, BfL plastig yn benodol, o ystyried bod llawer o archfarchnadoedd wedi diddymu cyflenwi SUCB plastig yn llwyr ers i'r

Astudiaeth hon gael ei chynnal, neu yn y broses o wneud hynny. Er gwaethaf bod dwy o'r deg prif archfarchnad wedi diddymu SUCB plastig o'u siopau yn ystod neu cyn 2017-18, roedd y deg archfarchnad fwyaf yn gyfrifol am 62% fe amcangyfrifir o'r holl SUCB plastig a gyflenwir yng Nghymru yn 2017-18 (busnesau mawr a SME), ac yn debygol o fod yn gyfrifol am ganran hyd yn oed yn fwy o BfL plastig. Gallai data blynyddol gan y deg archfarchnad fwyaf roi dealltwriaeth ddefnyddiol i hysbysu penderfyniadau polisi yn y dyfodol, yn ogystal â chaniatáu effeithiau amgylcheddol net polisiâu a gweithredoedd yn y dyfodol gan fanwerthwyr i gael eu dadansoddi yn llawn a chraffu arnynt.

- 5.24 Roedd SME yn parhau trwy gydol 2015-18 i gyflenwi nifer debyg o SUCB plastig yn flynyddol, gan gyferbynnu gyda busnesau mawr lle'r oedd y defnydd o SUCB plastig yn amlwg yn gostwng. Gall Llywodraeth Cymru felly, ddymuno ystyried strategaethau (e.e. strategaethau cyfathrebu) i annog SME yn benodol i symud oddi wrth ddefnyddio SUCB.
- 5.25 Dylai Llywodraeth Cymru hefyd ystyried a oes angen unrhyw gamau i godi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o'r gofynion presennol, gan ei bod yn ymddangos:
- Nad oedd rhai SME yn cydymffurfio yn llawn yn 2017-18; a
 - Bod gan rai defnyddwyr ddealltwriaeth gyfyngedig o gwmpas y taliadau ac y byddent yn hoffi cael gwybod mwy am sut y mae elw'r tâl yn cael ei wario.
- 5.26 Yn olaf, bu'n rhaid i'r astudiaeth hon roi amser ac adnoddau sylweddol i geisio casglu gwybodaeth gan y deg archfarchnad fwyaf a busnesau mawr eraill, a hynny heb fod yn llwyddiannus bob tro. Er mwyn sicrhau bod digon o niferoedd o'r manwerthwyr mwyaf yn cymryd rhan er mwyn gwneud amcangyfrifon cadarn o'r nifer o fagiau siopa o wahanol fathau sy'n cael eu cyflenwi, ac yn absenoldeb gofynion adrodd gorfodol, rydym yn annog Llywodraeth Cymru i gysylltu â'r deg archfarchnad fwyaf a busnesau mawr eraill i sicrhau ymrwymiad i gefnogi astudiaethau yn y dyfodol.

6. Cyfeiriadau

Defra (2018). [Single-use plastic carrier bags charge: data in England for 2017 to 2018](#).

Asiantaeth Ymchwil Amgylcheddol (EIA) a Greenpeace (2018). [Checking out on plastics A survey of UK supermarkets' plastic habits](#).

Asiantaeth Ymchwil Amgylcheddol (EIA) a Greenpeace (heb ei gyhoeddi). Raw data underpinning the overall estimations of the number of carrier bags issued in the UK by the largest ten supermarkets in Checking out on plastics.³⁶

Asiantaeth Ymchwil Amgylcheddol a Greenpeace (2018). [Checking out on Plastics 2](#).

Ricardo, Energy and Environment, Icaro, EMRC a Phrifysgol Caerdydd (2016). [Post-Implementation Review of the Single-use Carrier Bag Charge in Wales](#).

[Rheoliadau Codi Tâl am Fagiau Siopa Untro \(Cymru\) 2010](#).

Ceir rhagor o wybodaeth am y tâl SUCB ar [wefan Tâl Bagiau Siopa Cymru Llywodraeth Cymru](#).

³⁶ Cyflenwyd yn garedig gan EIA i'w ddefnyddio yn yr ymchwil hwn heb gyfyngiad.

Atodiad A: Nifer o gyfweiliadau wedi eu rhannu yn ôl cod SIC, a'r nifer yn cyflenwi bagiau siopa

Cod SIC	Cyfanswm a gyfwelwyd	Nifer yn rhannu bagiau siopa yn 2015-18 (unrhyw fath)
Manwerthu mewn siopau heb fod yn arbenigol gyda bwyd, diodydd neu dybaco yn brif nwyddau	46	43
Manwerthu arall mewn siopau heb fod yn arbenigol	55	22
Manwerthu ffrwythau a llysiau mewn siopau arbenigol	9	8
Manwerthu cig a chynnyrch cig mewn siopau arbenigol	37	33
Manwerthu bara, teisennau, pethau melysa wnaed o flawd mewn siopau arbenigol	19	12
Manwerthu diodydd mewn siopau arbenigol	6	5
Manwerthu tybaco mewn siopau arbenigol	7	5
Manwerthu bwyd mewn siopau arbenigol	21	17
Manwerthu tanwydd ceir mewn siopau arbenigol	11	5
Manwerthu cyfrifiaduron, unedau ymylol a meddalwedd mewn siopau arbenigol	7	0
Manwerthu offer sain a fideo mewn siopau arbenigol	4	0
Manwerthu tecstilau mewn siopau arbenigol	48	1
Manwerthu nwyddau haearn, paent a gwydr mewn siopau arbenigol	20	9
Manwerthu carpedi, matiau, gorchudd wal a llawr mewn siopau arbenigol [WEDI EI EITHRIO O'R DADANSODDIAD TERFYNOL]	4	0
Manwerthu offer trydanol i'r cartref mewn siopau arbenigol	6	1
Manwerthu dodrefn, offer goleuo ac eitemau eraill i'r cartref mewn siopau arbenigol	3	0
Manwerthu llyfrau mewn siopau arbenigol	14	9
Manwerthu papurau newydd ac offer swyddfa mewn siopau arbenigol	32	21
Manwerthu recordiadau sain a fideo mewn siopau arbenigol	2	1
Manwerthu offer chwaraeon mewn siopau arbenigol	33	11
Manwerthu gemau a theganau mewn siopau arbenigol	25	6
Manwerthu dillad mewn siopau arbenigol	35	23
Manwerthu esgidiau a nwyddau lledr mewn siopau arbenigol	1	0
Fferyllydd yn gwerthu mewn siopau arbenigol	30	30
Manwerthu nwyddau meddygol ar orthopedig mewn siopau arbenigol	1	0
Manwerthu colur ac eitemau ymolchi mewn siopau arbenigol	4	1
Manwerthu blodau, planhigion, hadau, gwrtaith, anifeiliaid anwes a bwyd anifeiliaid anwes mewn siopau arbenigol	28	12
Manwerthu oriorau a thlysau mewn siopau arbenigol	29	15

Manwerthu arall ar nwyddau newydd mewn siopau arbenigol	5	1
Manwerthu ar nwyddau ail-law mewn siopau	1	0
Manwerthu trwy stondinau a marchnadoedd o nwyddau eraill	2	1
Manwerthu trwy gwmnïau archebu trwy'r post neu trwy'r Rhyngwrwd [WEDI EI EITHRIO O'R DADANSODDIAD TERFYNOL]	5	0
Manwerthu arall heb fod mewn siopau, ar stondinau neu mewn marchnadoedd	7	0
Manwerthu ffonau symudol mewn siopau arbenigol	3	1
Manwerthu offerynnau cerddorol a chopïau mewn siopau arbenigol	4	0
Manwerthu dodrefn, offer goleuo ac eitemau eraill i'r cartref (heblaw offerynnau cerddorol),	38	1
Manwerthu nwyddau lledr mewn siopau arbenigol	5	3
Manwerthu cymorth clywed mewn siopau arbenigol	3	1
Manwerthu gan optegwyr	20	2
Manwerthu arall ar nwyddau newydd mewn siopau arbenigol (heblaw optegwyr neu orielau celf masnachol), N.E.C.	91	31
Manwerthu ar hen gelfi gan gynnwys hen lyfrau, mewn siopau	3	1
Manwerthu eitemau ail law (heblaw hen gelfi a llyfrau) mewn siopau	8	1
Siopau cludfwyd a stondinau bwyd symudol	167	117
Cyfanswm	899	450

Atodiad B: SME yn cyflenwi SUCB papur yn ôl cod SIC (heb ei bwysoli), a'r nifer ddim yn codi tâl am fagiau o'r fath

Disgrifiad Cod SIC	SME yn cyflenwi SUCB papur (n)	SME ddim yn codi tâl am SUCB papur (n)
Manwerthu mewn siopau heb fod yn arbenigol gyda bwyd, diodydd neu dybaco yn brif nwyddau	15	12
Manwerthu arall mewn siopau heb fod yn arbenigol	13	7
Manwerthu ffrwythau a llysiau mewn siopau arbenigol	6	6
Manwerthu cig a chynnyrch cig mewn siopau arbenigol	10	9
Manwerthu bara, cacennau, cacennau o flawd mewn siopau arbenigol	8	7
Manwerthu diodydd mewn siopau arbenigol	1	1
Manwerthu tybaco mewn siopau arbenigol	3	2
Manwerthu tanwydd ceir mewn siopau arbenigol	1	1
Manwerthu nwyddau haearn, paent a gwydr mewn siopau arbenigol	4	2
Manwerthu llyfrau mewn siopau arbenigol	8	6
Manwerthu offer chwaraeon mewn siopau arbenigol	2	1
Manwerthu gemau a theganau mewn siopau arbenigol	2	1
Manwerthu dillad mewn siopau arbenigol	9	5
Manwerthu blodau, planhigion, hadau, gwrtaith, anifeiliaid anwes a bwyd anifeiliaid anwes mewn siopau arbenigol	6	5
Manwerthu bwyd mewn siopau arbenigol	12	6
Manwerthu trwy stondinau a marchnadoedd o nwyddau eraill	1	1
Manwerthu ffonau symudol mewn siopau arbenigol	1	1
Manwerthu nwyddau lledr mewn siopau arbenigol	1	0
Manwerthu arall ar nwyddau newydd mewn siopau arbenigol (heblaw optegwyr neu orielau celf masnachol), n.e.c.	19	14
Manwerthu ar hen gelfi gan gynnwys hen lyfrau, mewn siopau	1	0
Siopau cludfwyd a stondinau bwyd symudol	64	49
Cyfanswm a ddylai neu a all fod angen codi tâl am SUCB papur	187	136
Manwerthu gan optegwyr	1	1
Fferyllydd yn gwerthu mewn siopau arbenigol	29	24
Manwerthu papurau newydd ac offer swyddfa mewn siopau arbenigol	13	12
Manwerthu oriorau a thlysau mewn siopau arbenigol	11	9
Cyfanswm sydd wedi eu heithrio neu yn debygol o gael eu heithrio o'r Rheoliadau / gofynion i godi tâl am SUCB papur	54	46
Cyfanswm i'r holl SME	241	182

Atodiad C: Proses amcangyfrif ar gyfer y nifer o fagiau a gyflenwyd yng Nghymru

Busnesau mawr (y rhai â 250 neu fwy o weithwyr)

Bagiau siopa plastig untro (SUCB)

Fel y nodwyd yn Adran 3, trwy ddadansoddi data bagiau siopa a gyflwynwyd i Defra ar gyfer Lloegr gwelwyd mai'r deg archfarchnad amlycaf oedd yn gyfrifol am tua 70% o gyfanswm y nifer o SCUB plastig a gyflenwyd gan yr holl fanwerthwyr mawr. O ganlyniad, gwnaed y penderfyniad i ganolbwyntio casglu data ar y deg archfarchnad amlycaf.

Rhoddwyd data am y nifer o SUCB a gyflenwyd yn y cyfnod o ddiddordeb i'r Astudiaeth gan bedair o'r deg archfarchnad. Ar gyfer y ddwy arall, cafwyd y wybodaeth o'u gwefannau. Ar gyfer y pedair archfarchnad arall, amcangyfrifwyd y nifer o SUCB ar sail y ffigurau a gofnodwyd i Defra yn 2016-17 a 2017-18.

Gwnaed yr amcangyfrifon ar gyfer Cymru ar gyfer y nifer o fagiau plastig a gyflenwyd yn 2015-18 fel a ganlyn:

- Dadansoddwyd y data gan Defra am y nifer o SUCB plastig y codir tâl amdanynt yn Lloegr yn 2015-16, 2016-17 a 2017-18 i bennu:
 - Cyfanswm y nifer o fagiau plastig SUCB a gyflenwyd yn Lloegr gan yr holl fusnesau mawr gyda 250+ o weithwyr, a'r canran ohonynt a gyflenwyd gan y deg prif archfarchnad – Aldi, Asda, Co-Op, Iceland, Lidl, M&S, Sainsbury's, Morrisons, Tesco a Waitrose.
 - Cyfanswm y nifer o fagiau plastig SUCB a gyflenwyd yn Lloegr gan y deg archfarchnad amlycaf, a'r ganran ohonynt a gyflenwyd gan bob archfarchnad.

Mae'r tabl isod yn crynhoi'r data ar gyfer 2016-17 a 2017-18:

DATA LLOEGR – SUCB plastig	2016-17		2017-18	
	Nifer o fagiau	%	Nifer o fagiau	%
Aldi	67,203,919	4%	75,499,387	6%
Asda	165,766,608	11%	192,973,018	16%
Co-operative Group	125,929,333	8%	120,629,924	10%
Iceland	100,174,324	6%	101,617,379	8%
Lidl	53,060,333	3%	3,625,380	0%
M&S	92,503,288	6%	92,285,584	8%
Sainsbury's	51,762,560	3%	53,947,789	4%
Morrisons	191,508,650	12%	183,271,200	15%
Tesco	637,181,382	41%	332,741,451	27%
Waitrose	62,803,780	4%	62,747,015	5%
Cyfanswm i'r 10 prif archfarchnad	1,547,894,177	100%	1,219,338,127	100%
Cyfanswm ar gyfer pob busnes manwerthu 250+ a roddodd adroddiad am y flwyddyn honno	2,116,049,476		1,754,130,932	
Y 10 prif archfarchnad fel % o'r holl fusnesau 250+	73%		70%	

- Yna dadansoddwyd y data a gafwyd gan fusnesau mawr (trwy waith maes neu ymchwil ar ddesg yn yr Astudiaeth hon) i bennu:
 - Ar gyfer pa rai o'r deg archfarchnad amlycaf yr oedd data ar gael am Gymru a chyfanswm y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan yr archfarchnadoedd hyn;
 - Y ganran o SUCB plastig a gyflenwyd gan y deg archfarchnad amlycaf yn Lloegr a gyflenwyd gan archfarchnadoedd yr oedd data am Gymru ar gael ar eu cyfer.
- Er mwyn amcangyfrif y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan y deg archfarchnad amlycaf yng Nghymru, tybir bod y gyfran ganrannol o gyfanswm y SUCB plastig ar gyfer pob un o'r deg archfarchnad amlycaf yng Nghymru yr un fath ag yn Lloegr. Wrth gymryd 2017-18 i ddarlunio'r broses gyfrifo:

- Roedd data am y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd yn 2017-18 ar gael ar gyfer chwech o'r deg archfarchnad amlycaf; roedd hyn yn gyfanswm o 27,033,191 o SUCB plastig yng Nghymru yn 2017-18.
- Roedd y chwe archfarchnad yr oedd data 2017-18 ar gael yng Nghymru yn cyflenwi tua 46.3% o'r SUCB plastig a gyflenwyd yn Lloegr gan y deg archfarchnad amlycaf yn 2017-18.
- Felly, tybiwyd bod y 27,033,191 o SUCB plastig uchod yn 46.3% o gyfanswm y SUCB a gyflenwyd yng Nghymru yn 2017-18.
- Defnyddiwyd yr un dull ar gyfer 2015-16 a 2016-17, ond gan gyfeirio at ddata Defra ar gyfer Lloegr yn y blynyddoedd hynny. Ar gyfer 2015-16, dim ond am y cyfnod o chwe mis rhwng Hydref 2015 a Mawrth 2016 y mae'r ffigurau a gofnodwyd; fodd bynnag, nid oes unrhyw gofnodion ar gael cyn hyn gan fod y cyfnod cyn Hydref 2015 cyn i'r tâl SUCB gael ei gyflwyno yn Lloegr.
- Er mwyn cynhyrchu amcangyfrif cyflawn o'r nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan fusnesau mawr (250+ o weithwyr), tybiwyd eto bod y sefyllfa yng Nghymru yn union yr un fath â'r un yn Lloegr yn 2015-16, 2016-17 a 2017-18, gan ddefnyddio data a roddwyd i Defra. Er enghraifft, yn 2017-18, roedd y deg archfarchnad amlycaf yn cyfrif am 1,219 miliwn allan o'r 1,754 miliwn a gyflenwyd yn Lloegr yn y flwyddyn honno gan yr holl fusnesau mawr – tua 70%. Felly, tybiwyd bod yr amcangyfrif ar gyfer Cymru ar gyfer y deg archfarchnad amlycaf (fel a gynhyrchwyd uchod) hefyd yn tua 1,219/1,754 (~70%) o'r cyfanswm a gyflenwyd gan yr holl fusnesau mawr yn 2017-18. Ailadroddwyd hyn ar gyfer 2015-16 a 2016-17 gan ddefnyddio'r un dull, ond ar sail y ffigurau a roddwyd i Defra ar gyfer y blynyddoedd hynny.

Mae'r dull o amcangyfrif y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd gan fusnesau mawr yng Nghymru yn tybio bod y dosbarthiad o gyfanswm y SUCB plastig ar gyfer y deg archfarchnad amlycaf yng Nghymru yr un fath ag yn Lloegr. Mae'n tybio hefyd bod y deg archfarchnad amlycaf yn cyfrif am yr un ganran o SUCB plastig a gyflenwyd gan fusnesau mawr yng Nghymru ag sy'n wir yn Lloegr. Y prif reswm am ddefnyddio'r dull a ddisgrifir uchod a'r tybiaethau cysylltiedig oedd y canlynol:

- Roedd yr amrywiaeth yn y niferoedd o fagiau a gyflenwyd gan fanwerthwyr unigol yn rhy fawr i wneud allosodiad syml (e.e. grosio yn seiliedig yn syml ar y ganran o archfarchnadoedd a drafodwyd), ac nid oedd digon o wybodaeth am faint siopau unigol;

- Y data ar gael ar gyfer Lloegr oedd y data gorau ar lefel poblogaeth oedd ar gael am y cyfnod o ddiddordeb y gellid cyfrifo amcangyfrifon ar gyfer Cymru ohonynt;
- Roedd y dadansoddiad o'r data ar gyfer Lloegr yn dangos nad oedd y nifer o fagiau a gyflenwyd gan fanwerthwyr unigol yn cyfateb â chyfran o'r farchnad, felly nid oedd yn addas defnyddio cyfran o'r farchnad fel sail ar gyfer y broses amcangyfrif greiddiol;
- Roedd y ffigurau a gynhyrchwyd trwy'r broses amcangyfrif yn gyson â'r amcangyfrifon hanesyddol cyffredinol ar gyfer y saith manwerthwr oedd yn rhoi adroddiad i WRAP yn wirfoddol hyd at 2014;
- Roedd yr amcangyfrifon a gynhyrchwyd ar gyfer 2017-18 yn debyg o ran maint i ffigurau hysbys mewn blynyddoedd blaenorol ar gyfer yr un achos lle'r oedd data ar gael ar gyfer 2015-16 ond nid y blynyddoedd dilynol, ac roedd yn hysbys na welwyd unrhyw newidiadau sylweddol yn y polisi yn ystod y cyfnod dan sylw. Roedd hyn yn rhoi sicrwydd bod y ffigurau wedi eu hamcangyfrif yn gredadwy ac yn gyson wrth gael eu darllen ochr yn ochr â gwybodaeth arall sydd ar gael.

Prif gyfyngiadau'r dull yw'r tybiaethau bod dosbarthiad SUCB plastig yng Nghymru ar draws y deg archfarchnad fawr a busnesau mawr yr un fath yng Nghymru ag yn Lloegr yn ystod y cyfnod o ddiddordeb. Os nad yw hyn yn wir, gall yr amcangyfrifon ar gyfer Cymru fod yn anghywir. Yn anffodus, nid yw WRAP bellach yn cadw'r data ar gyfer archfarchnadoedd unigol a roddodd adroddiad gwirfoddol yn y cyfnod hyd at 2014 i'r awduron brofi'r dybiaeth hon. Mae tuedd gyson yr amcangyfrifon a gynhyrchwyd yn yr astudiaeth hon, wrth gael eu darllen ochr yn ochr â'r amcangyfrifon PIR diwygiedig (gweler y gyfres amser ddiwygiedig yn Ffigur 3.2) yn rhoi sicrwydd bod y dull yn rhoi ffigurau sy'n gyson â'r duedd cyn 2015-16. Rydym yn cael sicrwydd pellach o'r ffaith:

- Roedd data gwirioneddol am SUCB plastig yng Nghymru ar gael ar gyfer chwech o'r deg archfarchnad;
- Mae'r chwech archfarchnad y mae data SUCB plastig ar gael ar eu cyfer yn 2017-18 yn cyfrif am 52% o'r safleoedd a weithredir gan y deg archfarchnad fawr yng Nghymru – mewn cymhariaeth ag amcangyfrif o 46% o SUCB plastig;

- Rydym yn cael ffigur o 52 miliwn o SUCB plastig ar gyfer 2017-18 o 'allosodiad syml' yn seiliedig ar y nifer o siopau (h.y. ffigur tebyg i'r 58 miliwn a gafwyd wrth ddefnyddio 'dull 2019').³⁷

Adiwyd yr amcangyfrifon cyffredinol ar gyfer SUCB plastig i fusnesau mawr at amcangyfrif y ffigurau ar gyfer SME wrth gynhyrchu amcangyfrifon cyffredinol am y nifer o SUCB plastig a gyflenwyd yng Nghymru gyfan. Gwelir rhagor o fanylion am y broses amcangyfrif a ddefnyddiwyd ar gyfer SME yn nes ymlaen yn yr Atodiad hwn.

Bagiau am Oes (BfL)

Roedd yn anos amcangyfrif y nifer o BfL a gyflenwyd gan fusnesau mawr, gan nad oes gofyn i fanwerthwyr roi adroddiad am y niferoedd o BfL a gyflenwyd yn unrhyw un o wledydd y Deyrnas Unedig. Roedd yn anos hefyd oherwydd mai dim ond ar gyfer dwy o'r deg archfarchnad fawr y derbyniwyd data gwirioneddol am BfL am y cyfnod cyfan sy'n cael ei ystyried. Rhoddodd un archfarchnad arall ddata am y flwyddyn ariannol 2017-18 a'r flwyddyn galendr Ionawr – Rhagfyr 2018, ond fe wnaethant adrodd nad oedd ganddynt gofnodion o'r niferoedd a gyflenwyd yn y blynyddoedd blaenorol. O ganlyniad, dim ond ar gyfer y flwyddyn 2017-18 y mae'r ffigurau a roddir yn yr adroddiad hwn. Defnyddiwyd y data a roddwyd gan archfarchnadoedd pan gafodd ei roi (tri o'r deg achos), gydag amcangyfrifon am Gymru yn cael eu gwneud gan gyfeirio at ddata trwy'r Deyrnas Unedig a gasglwyd o archfarchnadoedd mawr gan yr Asiantaeth Ymchwil Amgylcheddol (EIA) a Greenpeace.

Y data a gyflenwyd gan EIA oedd y data sy'n sail i'r amcangyfrifon cyffredinol ar gyfer SUCB plastig, BfL a bagiau ysgafn iawn a gynhwysir yn *Checking out on plastics A survey of UK supermarkets' plastic habits*.³⁸ Casglodd yr EIA y data am y nifer o SUCB plastig, BfL plastig a bagiau plastig ysgafn iawn ar gyfer y Deyrnas Unedig trwy ddull arolwg tebyg i'r un a ddefnyddir yn yr Astudiaeth hon. Roedd y data y gofynnwyd amdano gan EIA ar gyfer y

³⁷ Trwy 'allosodiad syml' rydym yn golygu rhannu'r nifer hysbys o SUCB ar gyfer y chwe archfarchnad y mae gennym ddata ar eu cyfer gyda'r nifer o siopau y maent yn eu gweithredu yng Nghymru a lluosogi'r canlyniad gyda'r nifer o siopau a weithredir gan y deg archfarchnad amlycaf i gyd (ar sail dadansoddiad o ddata Experian).

³⁸ Mae *Checking out on plastics A survey of UK supermarkets' plastic habits* ar gael yn: <https://checkingoutonplastics.org/wp-content/uploads/sites/5/2019/04/Checking-out-on-plastics.pdf> Cyflenwyd y data craidd yn garedig gan EIA i'w ddefnyddio yn yr ymchwil hwn heb gyfyngiad.

12 mis hyd ddiwedd Mehefin 2018, felly mae ychydig yn wahanol ond yn debyg iawn i'r cyfnod 2017-18 sydd o ddiddordeb yn yr Astudiaeth hon (y flwyddyn hyd ddiwedd Mawrth 2018).

Ymatebodd wyth o'r deg archfarchnad amlycaf i'r EIA am y nifer o BfL a gyflenwyd yn 2017-18, gyda'u hymatebion yn rhoi cyfanswm o 958.9 miliwn BfL. Fodd bynnag, fel mae'n digwydd, roedd dwy o'r archfarchnadoedd na wnaeth ymateb i'r EIA ymhlith y tair wnaeth ymateb i'r arolwg a gynhaliwyd yn ystod yr Astudiaeth hon, gan ganiatáu i ni wneud amcangyfrifon ar gyfer y deg prif archfarchnad yng Nghymru.

Roedd y broses amcangyfrif yn defnyddio data EIA trwy'r Deyrnas Unedig am y nifer o SUCB plastig a BfL plastig a gyflenwyd ar y cyd â'r tri ymateb i arolwg a dderbyniwyd yn yr Astudiaeth hon wrth gynhyrchu amcangyfrif. Ar gyfer y tair archfarchnad lle mae data ar gael, cynhwyswyd y rhain yn uniongyrchol yn yr amcangyfrif. Ar gyfer y saith archfarchnad sy'n weddill, amcangyfrifwyd y nifer o BfL plastig a gyflenwyd yng Nghymru trwy dybio y byddai'r ffigur ar gyfer Cymru yn 4.14% o'r nifer a gyflenwyd ar draws y Deyrnas Unedig gan y saith archfarchnad yn ôl y data trwy'r Deyrnas Unedig gan EIA. Roedd y dybiaeth o 4.14% yn seiliedig ar y gyfran o'r holl SUCB plastig yn y Deyrnas Unedig a gyflenwyd gan y deg archfarchnad amlycaf yr amcangyfrifwyd eu bod wedi eu cyflenwi yng Nghymru.

Adroddodd yr EIA bod y deg archfarchnad amlycaf wedi cyflenwi cyfanswm o 1,197 miliwn o SUCB plastig yn 2017-18. Fodd bynnag, mae hyn yn is na ffigurau Defra a gofnodwyd yn Lloegr yn 2017-18 ar gyfer yr un deg archfarchnad amlycaf (1,219 miliwn). Cadarnhaodd archwiliad manylach o'r data bod un archfarchnad wedi cofnodi dim SUCB plastig ar sail edrych ymlaen gan eu bod wedi dirwyn cyflenwi SUCB plastig i ben yn ystod 2018. Roedd y cyfanswm a amcangyfrifwyd o SUCB yng Nghymru ar gyfer y naw oedd yn weddill o'r deg archfarchnad amlycaf tua 49.6 miliwn o SUCB plastig, gan awgrymu bod y nifer a gyflenwyd yng Nghymru yn cyfrif am tua 4.14% o'r 1,197 miliwn SUCB plastig a gyflenwyd gan y naw archfarchnad ar draws y Deyrnas Unedig yn gyfan.

Bagiau plastig ysgafn iawn

Mae'r data a gasglwyd gan yr EIA gan ddeg archfarchnad fwyaf y Deyrnas Unedig yn dynodi bod ychydig dan 1.3 biliwn o fagiau plastig ysgafn iawn wedi cael eu cyflenwi ar

draws y Deyrnas Unedig yn 2017-18. Tybiwyd bod y ganran o fagiau plastig ysgafn iawn a gyflenwyd yng Nghymru yn 2017-18 yn debyg i'r ganran o SUCB plastig ar draws y Deyrnas Unedig a gyflenwyd yng Nghymru. O ran BfL, seiliwyd y cyfrifiad ar y naw archfarchnad yr oedd ffigurau dilys ar gael ar eu cyfer yn y Deyrnas Unedig i adlewyrchu'r SUCB a gyflenwyd yn 2017-18 (49.57 miliwn allan o'r 1,197 miliwn o SUCB plastig ar draws y Deyrnas Unedig yn 2017-18). Mae hyn yn awgrymu bod tua 53.8 miliwn o fagiau plastig ysgafn iawn wedi cael eu cyflenwi yn 2017-18 gan y deg archfarchnad amlycaf. Mae'r amcangyfrif yn tybio bod y ganran o fagiau plastig ysgafn iawn a gyflenwyd yn y Deyrnas Unedig a gyflenwyd yng Nghymru yn debyg i'r ganran o SUCB plastig ar draws y Deyrnas Unedig a gyflenwyd yng Nghymru.

SME

Ar gyfer yr arolwg SME, cyfwelwyd cyfanswm o 890 o fanwerthwyr. Allan o'r 890 o fanwerthwyr, dywedodd 440 (49%) nad oeddent wedi cyflenwi bagiau yn y cyfnod o ddiddordeb. Seiliwyd yr holl ffigurau ar gyfer SME ar allosod yr ymatebion i'r arolwg gan ddefnyddio'r pwysoli a gyflwynir yn Atodiad C.

Defnyddiwyd dau ddull i gael data am y nifer o fagiau a ddefnyddiwyd gan fanwerthwyr SME i gryfhau cywirdeb casglu'r data:

1. Gofynnwyd i'r ymatebwyr roi amcangyfrifon blynyddol ar gyfer pob math o fag a ddefnyddiwyd yn cyfateb i'r blynyddoedd/cyfnod perthnasol pan oeddynt wedi bod yn weithredol. Rhoddodd tua 80% o'r busnesau oedd yn cyflenwi bagiau amcangyfrifon yn seiliedig ar y dull hwn.
2. Gofynnwyd i'r tua 15% o fusnesau oedd yn methu rhoi amcangyfrifon blynyddol roi amcangyfrif o faint o fagiau yr oeddent yn eu cyflenwi naill ai mewn wythnos nodweddiadol neu fis nodweddiadol mewn blwyddyn nodweddiadol. Er mwyn cyfrifo ffigur blynyddol, i'r busnesau a roddodd:
 - ffigur misol, lluosogwyd eu ffigur â 12
 - ffigur wythnosol, lluosogwyd eu ffigur â 52.

Yna addaswyd yr amcangyfrif blynyddol ar gyfer y dyddiau pan oedd y busnes ar gau mewn blwyddyn, ar sail eu hymatebion i'r arolwg.

Nid oedd 5% arall o fusnesau oedd yn cyflenwi bagiau siopa (22 o ymatebwyr) yn gallu rhoi amcangyfrifon ar gyfer bagiau a gyflenwyd hyd yn oed ar ôl i'r ymchwilyr brocio. Ar gyfer y busnesau hyn, rhoddwyd amcangyfrifon bagiau i mewn ar sail y cyfartaledd heb ei bwysoli ar gyfer yr holl fusnesau oedd yn gallu rhoi amcangyfrif o'r nifer o fagiau yr oeddent wedi eu cyflenwi ar gyfer math penodol o fag. Ar gyfer yr holl amcangyfrifon a'r holl fathau o fagiau, y nifer o achosion lle defnyddiwyd ffigurau a roddwyd i mewn oedd wyth neu lai. O ganlyniad, mae mwyafrif y ffigurau a gofnodwyd yn seiliedig ar amcangyfrifon gwirioneddol a roddwyd gan ymatebwyr i'r arolwg.

Roedd y sampl cyffredinol a gafwyd wedi ei phwysoli i roi amcangyfrifon oedd yn gynrychioliadol o'r holl SME yng Nghymru yn SIC 47 a 56.10/3, ac eithrio 47.91 (manwerthwyr carpedi) a 47.53 (cwmnïau gwerthu trwy'r post) pan ddaethpwyd i'r casgliad yn ystod y gwaith pwysu a mesur a'r treialon cynnar nad oedd busnesau o'r fath yn cyflenwi bagiau siopa o gwbl. Ar gyfer pob blwyddyn o ddiddordeb, defnyddiwyd pwysoliad wyth categori (fel y dangosir yn Atodiad D) i gyfrif ar yr un pryd am duedd ranbarthol yn y samplau (pedwar rhanbarth), a thuedd yn y rhaniad rhwng manwerthwyr dan y cod SIC 47 a chludfwyd (dau sector), ac i gynyddu'r amcangyfrifon i'r boblogaeth gyfan o fanwerthwyr yng Nghymru dan y codau SIC perthnasol.

Gweithredwyd y pwysoliad ar wahân ar gyfer busnesau manwerthu ym mhob rhanbarth (dan y codau SIC 47 (tynnu'r is-godau 47.91 a 47.53) a chludfwyd (56.10/3) ym mhob rhanbarth. Gellir gweld y pwysoliad a ddefnyddiwyd wrth ddadansoddi yn Atodiad D i'r adroddiad hwn.

Cafwyd y data blynyddol am y boblogaeth o fusnesau SME yng Nghymru o Experian. Ar gyfer y flwyddyn galendr 2018, cyfanswm y busnesau SME yn y codau SIC, ac eithrio codau SIC 47.91 a 47.53, oedd 7,909; ar gyfer 2017: 7,813; ar gyfer 2016: 7,768 ac ar gyfer 2015: 7,703. Defnyddiwyd y wybodaeth hon i gynhyrchu ffactorau pwysoli ar wahân i amcangyfrif y nifer o fagiau ym mhob blwyddyn yn y cyfnod o ddiddordeb, a thrwy hynny addasu ar gyfer twf yn y boblogaeth SME ers 2015.

Cyfrifwyd y pwysoliadau yn Atodiad D ar sail y boblogaeth o fanwerthwyr SME (N) wedi ei rannu â'r nifer o fusnesau a gyfwelwyd (n) ym mhob categori rhanbarth-sector.

Roedd yr amcangyfrifon bagiau am flynyddoedd cyn y flwyddyn galendr 2018 yn seiliedig ar ymatebion y manwerthwyr oedd yn weithredol yn y blynyddoedd dan sylw, y cyfrifwyd eu hymatebion i fyny i gyfanswm y boblogaeth o fanwerthwyr SME (yn y codau SIC o ddiddordeb) ar gyfer y flwyddyn berthnasol. Yn absenoldeb unrhyw ddewis arall, rydym wedi tybio yn ein dadansoddiad bod yr SME hynny oedd yn ymateb i'n harolwg am y bagiau siopa yr oeddent wedi eu cyflenwi mewn blynyddoedd blaenorol yn gynrychioliadol o fusnesau oedd yn weithredol yn y blynyddoedd hynny.

Cyfuno'r canlyniadau gyda'r rhai a gafwyd yn y PIR i gynhyrchu cyfres amser: SUCB plastig a gyflenwyd yn 2011-18

Fel y disgrifiwyd yn Adran 2, cytunwyd gyda Llywodraeth Cymru y byddid yn cynhyrchu dwy gyfres amser ar gyfer SUCB plastig a ddefnyddiwyd yng Nghymru yn 2011-18, un ar sail y dull amcangyfrif a ddefnyddiwyd yn y PIR ('dull PIR'), a'r ail, gan ddefnyddio'r dull amcangyfrif diwygiedig a ddatblygwyd yn yr Astudiaeth hon ('dull 2019').

Dull PIR

Er mwyn defnyddio 'dull PIR' i amcangyfrif y SUCB plastig a gyflenwyd ar gyfer 2011-18, fe wnaethom archwilio pa ffigurau ar gyfer y blynyddoedd yn yr Astudiaeth hon (2015-18) fyddai heb gynnwys data gan Aldi, Iceland a Lidl, cyn cyfuno'r canlyniadau â'r amcangyfrifon gwreiddiol o'r PIR am y cyfnod 2011-14.

Dull 2019

Roedd asesu'r SUCB plastig a gyflenwyd ar gyfer 2011-18 ar sail 'dull 2019' yn gofyn am ddadansoddiad ychwanegol i amcangyfrif y nifer o SUCB a gyflenwyd gan Aldi, Iceland a Lidl yn y cyfnod yr oedd y PIR yn ei drafod (2011-14). Gallai'r amcangyfrifon wedyn gael eu hychwanegu at yr amcangyfrifon PIR gwreiddiol cyn cyfuno'r canlyniadau diwygiedig ag amcangyfrifon SUCB plastig (2015-18).

Er mwyn amcangyfrif y bagiau a gyflenwyd gan Aldi, Iceland a Lidl yn 2011-14, tybiwyd bod cyfran ganrannol pob archfarchnad o gyfanswm y nifer o SUCB a gyflenwyd yng Nghymru yn 2015-16 (y flwyddyn agosaf at flynyddoedd y PIR) yn gynrychioliadol o'u cyfran ganrannol o SUCB plastig a gyflenwyd 2011-14. Yna fe fireiniwyd yr amcangyfrifon i gyfrif

am y twf yng nghyfran Aldi, Iceland a Lidl o'r farchnad. Cyflawnwyd hyn trwy fynegi cyfrannau cyffredinol Aldi, Lidl ac Iceland o'r farchnad yn 2012, 2013 a 2014 fel canran o'r swm yn 2015 a graddio'r amcangyfrifon SUCB plastig cychwynnol i lawr ar gyfer 2011-14 ar y sail honno. Yn olaf, amcangyfrifwyd y ffigur ar gyfer 2011 gan dybio bod y gostyngiad canrannol mewn SUCB plastig a gyflenwid gan Aldi, Lidl ac Iceland rhwng 2011 a 2012 yr un fath a'r un a welwyd ar gyfer y saith archfarchnad fawr arall yn gyffredinol, fel y rhoddwyd adroddiadau i WRAP.

Ailadroddwyd y dadansoddiad i ddiweddarau'r amcangyfrifon PIR gyda thybiaethau gwahanol i brofi sensitifrwydd y canlyniadau. Roedd hyn yn cynnwys cynhyrchu amcangyfrifon i Aldi, Lidl ac Iceland ar gyfer 2011-14 yn seiliedig yn unig ar eu cyfraniad canrannol at SUCB plastig yng Nghymru yn 2015-16, dadansoddiad yn seiliedig ar newidiadau yn y gyfran o'r farchnad yn ystod y cyfnod, dadansoddiad ar sail eu cyfraniad ar gyfartaledd at SUCB plastig yng Nghymru yn 2015-18, a chyfuniad o ystyried newidiadau yn eu cyfrannau o'r farchnad a chyfraniad y tair archfarchnad at gyfanswm yr SUCB plastig a gyflenwyd. Roedd y gyfres amser a'r naratif o'r data yn debyg, pa bynnag ddull a ddefnyddiwyd, ond ffafriwyd y dull hybrid a ddisgrifir yn y paragraff uchod oherwydd bod y mireinio i gyfrif am newidiadau mewn cyfrannau o'r farchnad yn lleihau'r perygl y byddid yn goramcangyfrif.

Atodiad D: Pwysoli

Rhoddwyd pwysoliad i bob ymateb i'r arolwg SME ar sail y rhanbarth a'r cod SIC (manwerthwyr neu gludfwyd) y tynnwyd yr achos ohono. Mae'r tabl yn dangos y pwysoliad a ddefnyddiwyd ar gyfer yr ymatebion i'r arolwg SME (pwysoliad 2018), a'r rhai a ddefnyddiwyd i amcangyfrif y nifer o fagiau a ddefnyddiwyd yn 2017-18, 2016-17 a 2015-16.

	Cod Manwerthu 47 (heb godau 47.53 a 47.91)			Siopau cludfwyd a siopau bwyd symudol		
	Poblogaeth (N)	Cyfwelwyd (n)	Pwysoliad (N/n)	Poblogaeth (N)	Cyfwelwyd (n)	Pwysoliad (N/n)
2018						
Gogledd	982	170	5.776470588	327	43	7.604651163
Canolbarth a Gorllewin	1143	173	6.606936416	386	35	11.02857143
De Orllewin	1443	201	7.179104478	686	48	14.29166667
De Ddwyrain	2079	179	11.61452514	863	41	21.04878049
2017-18						
Gogledd	955	168	5.68390456	336	42	7.994766087
Canolbarth a Gorllewin	1111	172	6.461931566	396	33	12.01104141
De Orllewin	1403	196	7.159040686	704	42	16.7718946
De Ddwyrain	2022	173	11.68565222	886	38	23.32031962
2016-17						
Gogledd	940	166	5.660280187	342	41	8.339198825
Canolbarth a Gorllewin	1094	167	6.548838628	404	32	12.61240067
De Orllewin	1381	196	7.04441267	717	39	18.39161814
De Ddwyrain	1989	170	11.70146122	902	37	24.38762476
2015-16						
Gogledd	917	165	5.555589869	351	41	8.572696392
Canolbarth a Gorllewin	1067	165	6.466435051	415	30	13.82991775
De Orllewin	1347	194	6.943320857	737	39	18.90658345
De Ddwyrain	1941	167	11.62092376	928	35	26.50307701

Roedd angen pwysoliad gwahanol ar gyfer blynyddoedd blaenorol gan fod y poblogaethau a'r nifer o fusnesau oedd yn ymateb oedd yn weithredol mewn blynyddoedd blaenorol yn wahanol i 2018. Disgrifir y dull pwysoli yn Atodiad C.

Atodiad E: Holiadur SME

Cyflwyniad

[Cyfwelydd i ddarllen] Bore / Prynhawn Da

Fy enw yw...ac rwy'n galw o Winning Moves ar ran Llywodraeth Cymru. Rydym yn cynnal gwaith ar y defnydd o fagiau siopa untro yng Nghymru. A gaf siarad gyda'r rheolwr / perchennog? (neu rywun sy'n gyfrifol am fonitro a phrynu bagiau siopa ar gyfer eich busnes?)

Ar ôl cael eich trosglwyddo i'r rheolwr / perchennog / person perthnasol:

Fy enw yw...ac rwy'n galw o Winning Moves ar ran Llywodraeth Cymru. Rydym yn cynnal gwaith ar y defnydd o fagiau siopa untro yng Nghymru i helpu llywio polisi yn y maes hwn yn y dyfodol.

Dylai'r sgwrs gymryd rhwng 10 a 15 munud a hoffwn gael dealltwriaeth o broffil eich busnes, y math a nifer o fagiau siopa a gynigiwch ar y pwynt gwerthu, tueddiadau mewn bagiau siopa a sylwadau ar ymddygiad cwsmeriaid.

Os oes angen:

[Os yw'r ymatebydd yn gofyn pam y cafodd y gwaith hwn ei gomisiynu] Mae Llywodraeth Cymru wedi comisiynu'r gwaith yma oherwydd eu bod eisiau deall y nifer a mathau o fagiau y mae busnesau yn eu cynnig ar y pwynt gwerthu ac i ddeall barn manwerthwyr am godi tâl am fagiau siopa. Bydd hyn yn helpu i lywio polisi Llywodraeth Cymru yn y dyfodol.

Ble cawsoch chi fy manylion? Cawsom eich manylion drwy gronfa ddata fasnachol. Rydym yn cydymffurfio gyda gofynion Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol (GDPR) - caiff yr holl ddata a gasglwyd gan y rhai sy'n cymryd rhan yn yr ymchwil eu cadw a'u rhannu'n ddiogel.

A gaf siarad gyda chi am hyn yn awr? [Cofnodi'r canlyniad]

Gofyn i bawb: Cyn i ni symud ymlaen, yn Gymraeg neu yn Saesneg hoffech chi ateb yr arolwg yma? [Os yn Gymraeg, holwch yr ymatebydd am amser cyfleus i ffonio'n ôl ac esbonio y bydd cydweithiwr sy'n siarad Gymraeg yn eu ffonio'n ôl.]

Gofynnir i chi nodi y caiff pob galwad eu recordio ar gyfer dibenion hyfforddiant ac ansawdd ac y bydd yr holl ddata yn cael ei wneud yn ddienw cyn llunio adroddiad ac yn cael ei storio yn ddiogel yn unol â'r rheoliadau diogelu data. A ydych yn fodlon parhau â'r cyfweiliad? Y/N

Cwestiynau cymhwyster a chwota

1. Ydych chi byth yn darparu unrhyw fath o fagiau siopa (plastig, papur, deunydd) i'ch cwsmeriaid yng Nghymru?

Ydym	1	
Na, fe wnaethom stopio cynnig bagiau siopa ar ôl mis Ebrill 2015	2	Cyfeirio at C2
Na, fe wnaethom stopio cynnig bagiau siopa cyn mis Ebrill 2015	3	Cyfeirio at C3
Dydyn ni erioed wedi cynnig bagiau siopa	4	Cyfeirio at C4

2. Ym mha flwyddyn ers mis Ebrill 2015 wnaethoch chi stopio cynnig unrhyw fath o fag siopa? [Dewis un yn unig]

2015	1	Cyfeirio at C5
2016	2	Cyfeirio at C5
2017	3	Cyfeirio at C5
2018	4	Cyfeirio at C5

3. Pam wnaethoch chi stopio cynnig bagiau siopa cyn mis Ebrill 2015? [Casglwch PRYD y gwnaethant eu stopio hefyd] [Cyfarwyddyd cyfeirio: cau'r cyfweliad]
4. Pam nad yw'ch busnes erioed wedi cynnig bagiau siopa? [Sylwadau air am air] [Cyfarwyddyd cyfeirio: cau'r cyfweliad]
5. A yw'r busnes wedi bod mewn bodolaeth a gyda'r un perchennog cyn 6 Ebrill 2015?

Do	1	Cyfeirio at C7
Na	2	Cyfeirio at C6
Dim yn gwybod	3	Cyfeirio at C7

6. Ers pa fis a blwyddyn y mae'ch busnes wedi ei sefydlu? [Casglu sylwadau air am air]

Proffil

7. Hoffwn ofyn cwestiwn am nifer y safleoedd yr ydych yn eu gweithredu a natur rheoli'r safleoedd yma. Pa ddatganiad sy'n adlewyrchu eich busnes orau?

Rydym yn fusnes yn gweithredu o un safle	1	Parhau
Rydym yn fusnes yn gweithredu o fwy nag un safle. Dyma'r prif safle / prif swyddfa	2	Parhau
Rydym yn fusnes yn gweithredu o fwy nag un safle. Nid dyma'r prif safle / prif swyddfa	3	Gofyn am gael eich trosglwyddo i'r prif safle / prif swyddfa
Rydym yn ffransais, a gaiff ei rhedeg yn annibynnol o berchennog y ffransais	4	Parhau
Rydym yn ffransais, a gaiff ei rhedeg gan berchennog y ffransais	5	Gofyn am gael eich trosglwyddo i berchennog y ffransais

8. Pa fath o safle manwerthu ydych chi?³⁹ [Sylwadau air am air a chod]

Bwyd yn bennaf	1
Siopau heb fod yn arbenigol neu siopau adrannol	2
Tecstilau, dillad ac esgidiau	3
Siopau nwyddau tŷ	4
Siopau arbenigol eraill	5
Manwerthu heb fod mewn siop (e.e. ar-lein)	6
Dim yn gwybod	7

9. Beth yw eich rôl [Sylwadau air am air]

10. Faint o bobl gaiff eu cyflogi yn eich safle ar:

- a) sail amser-llawn?
- b) sail rhan-amser?

³⁹ [Rhestr gan yr ONS](#)

		Llaw- amser	Rhan-amser
1, dim ond fi	1		
2 - 4	2		
5	3		
6 – 10	4		
11 – 24	5		
25 – 49	6		
50 – 99	7		
100 – 49	8		
150 - 199	9		
200 – 250	10		
250+ (nodwch faint o bobl gaiff eu cyflogi)	11		
Dim yn gwybod	12		
Dim	13		

11. Ydych chi'n masnachu...? [Darllen yn uchel, dewis lluosog]

Ar y stryd fawr / canol tref / dinas	1
Mewn parc manwerthu	2
Mewn pentref/lleoliad gwledig	3
Arall	4
Dim yn gwybod	5

NEIDIWCH DROS Y CWESTIWN YMA OS GWNAETHANT DDEWIS MANWERTHU HEB FOD MEWN SIOP YN C9

12. Ydych chi hefyd yn masnachu ar-lein?

Ydym	1
Na	2
Dim yn gwybod	3

Defnydd bagiau siopa: mathau, nifer, a chost

13. Pa fathau o fagiau siopa ydych chi'n eu cynnig a faint ydych chi'n ei godi am bob un?
[Darllen yn uchel. Ymateb lluosog]

Math o fag	Cod	Cost
Defnydd untro (plastig)	1	
Defnydd untro (papur)	2	
Defnydd untro (pydradwy / startsh)	3	
Plastig trwchus y gellir ei aildefnyddio (bag am oes) a gaiff ei amnewid yn rhad ac am ddim gan y manwerthwr ac sydd fel arfer yn gwerthu am rhwng 5 - 10 ceiniog	4	
Bag y gellir ei aildefnyddio (a wnaed o ddefnydd fel canfas, ffibrau synthetig wedi'u gwehyddu neu blastig trwchus) sy'n fwy gwydn na bagiau plastig untro, ac y gellir ei defnyddio dro ar ôl tro	5	
Bagiau plastig ysgafn iawn (a ddefnyddir fel arfer ar gyfer eitemau bwyd heb ei lapio neu rydd, fel ffrwythau a llysiau, hadau neu feddyginiaeth)	6	
Arall (ysgrifennwch i mewn)	7	
Dim yn gwybod	8	

[Os oes angen: Drwy fag siopa untro, rwy'n golygu unrhyw fag newydd a ddefnyddir i gario nwyddau a gaiff eu gwerthu, o beth bynnag y cawsant eu gwneud - plastig, papur, plastig pydradwy neu startsh naturiol, p'un ai os oes ganddynt handlen ai peidio ac y codir tâl bagiau siopa untro arnynt yng Nghymru. Mae bag siopa untro yn unrhyw fag sydd, er y gellir ei ddefnyddio fwy na unwaith, heb ei gynllunio'n benodol ar gyfer ei aildddefnyddio dro ar ôl tro ac nad yw'r manwerthwr yn ei amnewid yn rhad ac am ddim pan mae wedi treulio].

GOFYN I BAWB

14. Yn y cyfnod...

- Ionawr 2018 – Rhagfyr 2018⁴⁰
- Ebrill 2017 – Mawrth 2018
- Ebrill 2016 i Fawrth 2017
- Ebrill 2015 i Fawrth 2016

...faint o'r bagiau dilynol ydych chi wedi eu gwerthu? [CYFEIRIO O C13 AR GYFER POB BAG A DDEWISWYD A C6 AR Y FLWYDDYN SEFYDLU, FELLY DIM OND YN DANGOS Y BLYNYDDOEDD A MATHAU BAG PERTHNASOL]. [D.S. Rhowch ffigur am bob blwyddyn ar gyfer pob math o fag].

[CYFEIRIO: Os na all ymatebydd roi'r wybodaeth yma dros y ffôn, byddwn yn e-bostio fersiwn Excel o'r tabl islaw, neu os na allant ateb y cwestiwn cyfeiriwch i C17 a chasglu amcangyfrif]

[CYFEIRIO: Os gall ymatebydd ateb y cwestiwn yma, NEIDIWCH YMLAEN I C17]

Math o fag	Ionawr 2018 – Rhagfyr 2018	Ebrill 2017 - Mawrth 2018	Ebrill 2016 – Mawrth 2017	Ebrill 2015 – Mawrth 2016
Defnydd untro (plastig)				
Defnydd untro (papur)				

⁴⁰ Ar gyfer y cyfnod treialu Ionawr 2018 – Hydref 2018 fydd hyn. Ychwanegir cwestiwn ar ddiwedd yr holiadur a allwn ni ail-gysylltu â nhw yn Ionawr 2019 i gasglu data ar gyfer Tachwedd a Rhagfyr 2019.

Defnydd untro (pydradwy / startsh)				
Plastig trwchus y gellir ei aildddefnyddio (bag am oes) a gaiff ei amnewid yn rhad ac am ddim gan y manwerthwr ac sydd fel arfer yn gwerthu am rhwng 5 - 10 ceiniog				
Bag y gellir ei aildddefnyddio (a wnaed o ddefnydd fel canfas, ffibrau synthetig wedi'u gwehyddu neu blastig trwchus) sy'n fwy gwydn na bagiau plastig untro, ac y gellir ei defnyddio dro ar ôl tro				
Bagiau plastig ysgafn iawn (a ddefnyddir fel arfer ar gyfer eitemau bwyd heb ei lapio neu rydd, fel ffrwythau a llysiau, hadau neu feddyginiaeth)				
Arall (ysgrifennwch i mewn)				
Dim yn gwybod				

15. Mae'r cyfnod o Ionawr i Fawrth yn chwarter y flwyddyn galendr – a ydych yn rhoi chwarter eich bagiau yn y cyfnod hwn?

Ydym	1
Na – Casglwch y ganran	2
Dim yn gwybod	3

16. [OS YN METHU RHOI FFIGUR BLYNYDDOL YN C14] Yn eich safle yng Nghymru, tua faint o [YCHWANEGU MATH BAG O C13] fydddech chi'n ei ddweud mae'r busnes yn eu darparu i gwsmeriaid mewn blwyddyn / mis / wythnos arferol? [CASGLWCH UNION NIFER A CHOD]

Opsiwn ymateb	Cod	Cyfnod	Ymateb
Union nifer	1	Blwyddyn / mis / wythnos	Ysgrifennu i mewn
Amcangyfrif			
Llai na 10	2	Blwyddyn / mis / wythnos	
10-24	3	Blwyddyn / mis / wythnos	
25-49	4	Blwyddyn / mis / wythnos	
50-74	5	Blwyddyn / mis / wythnos	
75-99	6	Blwyddyn / mis / wythnos	
100-249	7	Blwyddyn / mis / wythnos	
250-499	8	Blwyddyn / mis / wythnos	
500-749	9	Blwyddyn / mis / wythnos	
750-999	10	Blwyddyn / mis / wythnos	
1000-1499	11	Blwyddyn / mis / wythnos	
1500-1999	12	Blwyddyn / mis / wythnos	
2000-3000	13	Blwyddyn / mis / wythnos	
Arall (nodwch faint)	14	Blwyddyn / mis / wythnos	
Dim yn gwybod	15	Blwyddyn / mis / wythnos	

17. A oes unrhyw adegau neilltuol o'r flwyddyn (efallai tymhorol neu pan fo gennych hyrwyddiadau) pan mae cwsmeriaid yn tueddu i brynu fwy o fagiâu gennych?
 [Procio: tebyg i'r Nadolig / Pasg / Sul y Mamau / Sul y Tadau/ Calan Gaeaf / Guto Ffowc / Digwyddiad Cyhoeddus (Chwaraeon / Brenhinol) /Gwyliau Banc / Tywydd]
 [Sylwadau air am air]

18. Ble ydych chi'n rhoi adroddiad am wybodaeth yma, os ydych yn gwneud hynny o gwbl?

Ar ein gwefan	1
Yn y siop	2
Dim yn rhoi adroddiad am yr wybodaeth	3
Dim yn gwybod	4

19. A oes unrhyw beth yn eich rhwystro rhag rhoi adroddiad am hyn? [Sylwadau air am air]

20. A meddwl am y mathau o fagiau a gynigiwch, ydych chi wedi gweld cynnydd neu ostyngiad yn y dilynol a gynigir ar y pwynt gwerthu o fewn y 12 mis diwethaf: [Voxco i ddangos ymateb blaenorol h.y. dileu mathau bagiau o'r tabl nad yw'r manwerthwr yn eu cynnig. Ni ofynnir y cwestiwn yma i ymatebwyr a stopiodd gynnig bagiau siopa yn y 12 mis diwethaf (caiff ei gyfeirio o'u hymateb yn C1)].

	Cynnydd mawr	Cynnydd bach	Aros yr un fath	Gostyngiad bach	Gostyngiad mawr	Dim yn gwybod
Defnydd untro (plastig)						
Defnydd untro (papur)						
Defnydd untro (pydradwy / startsh)						
Plastig trwchus aml dro (bag am oes)						
Bag y gellir ei aildddefnyddio (a wnaed o ddefnydd fel cynfas, ffibrau synthetig wedi'u						

gwehyddu neu blastig trwchus)						
Bagiau plastig ysgafn iawn (a ddefnyddir fel arfer ar gyfer eitemau bwyd heb ei lapio neu rydd, fel ffrwythau a llysiau, hadau neu feddyginiaeth)						
Bag arall						

GOFYN C21 LLE BU CYNNYDD MAWR/BACH MEWN BAGIAU

21. Fedrwyd chi roi amcangyfrif o faint o gynnydd a welsoch yn nifer y bagiau yma yr ydych wedi eu cynnig i gwsmeriaid (ers cyflwyno'r tâl?) [Nodwch pen agored]

GOFYN C22 LLE BU GOSTYNGIAD MAWR/BACH MEWN BAGIAU

22. Fedrech chi roi amcangyfrif o faint o ostyngiad a welsoch yn nifer y bagiau yma yr ydych wedi eu cynnig i gwsmeriaid (ers cyflwyno'r tâl)? [Nodwch pen agored]
23. a) Faint mae'r busnes yn ei wario ar [YCHWANEGU MATH O FAG] i gyflenwi i gwsmeriaid yng Nghymru bob blwyddyn / mis / wythnos? [Cofnodwch y nifer] [Eto, os nad yw'r ymatebydd yn gwybod gofynnwch iddynt ddod o hyd i'r wybodaeth a byddwn yn eu ffonio'n ôl i gael yr wybodaeth.]
- b) Ydych chi'n disgwyl i'r nifer yma gynyddu, gostwng neu aros yr un fath o fewn y 12 mis nesaf?

[D.S. Ni ofynnir y cwestiwn yma i ymatebwyr a stopiodd ddarparu bagiau siopa ers mis Ebrill 2015 gan y caiff ei gyfeirio o'u hymateb yn C1]

[Voxco ond i ddangos y math o fagiau a ddewisodd yr ymatebydd]	Gwariant misol ar fagiau	Cynyddu / gostwng / aros yr un fath
--	--------------------------	-------------------------------------

Defnydd untro (plastig)		
Defnydd untro (papur)		
Defnydd untro (pydradwy / startsh)		
Plastig trwchus aml dro (bag am oes)		
Bag y gellir ei aildefnyddio (a wnaed o ddefnydd fel canfas, ffibrau synthetig wedi'u gwehyddu neu blastig trwchus)		
Bagiau plastig ysgafn iawn (a ddefnyddir fel arfer ar gyfer eitemau bwyd heb ei lapio neu rydd, fel ffrwythau a llysiau, hadau neu feddyginiaeth)		
Bag arall		

24. A meddwl am dalu am fagiau siopa yn y dyfodol, pa un o'r datganiadau dilynol sydd agosaf at eich barn chi? (Un cod)

Hapus i weld y tâl yn aros fel y mae	1
Hapus i'r tâl barhau ond hoffem weld rhai newidiadau	2
Credwn y dylid dileu'r tâl	3
Rhywbeth arall (ysgrifennu i mewn)	4
Dim barn	5

25. Byddaf yn awr yn darllen nifer o ddatganiadau am fagiau siopa untro a bagiau am oes. Ar gyfer pob datganiad, nodwch i ba raddau yr ydych yn cytuno neu anghytuno ar raddfa 1-5, lle mae 5 yn cytuno'n gryf a 1 yn anghytuno'n gryf a 3 heb fod yn cytuno nac anghytuno a pham? [BYDD Y DATGANIADAU YN CAEL EU CYLCHDROI]

	Cytuno'n gryf – Pam?	Cytuno – Pam?	Dim yn cytuno nac anghytuno – Pam?	Anghytuno – Pam?	Anghytuno'n gryf – Pam?

Dylid codi'r tâl am fagiau siopa untro ymhellach i roi mwy o gymhelliant i ddefnyddio bagiau am oes	1	2	3	4	5
Dylid gwahardd bagiau siopa untro	1	2	3	4	5
Mae bagiau am oes yn helpu'r amgylchedd	1	2	3	4	5
Dylai manwerthwyr orfod cyfrannu'r arian a gânt o fagiau plastig am oes i elusen fel sydd angen ar gyfer bagiau siopa untro	1	2	3	4	5
Ni ddylai bagiau am oes ddod o dan yr un rheoliadau â bagiau siopa untro na chodi'r un tâl amdanynt	1	2	3	4	5

26. Pa un o'r datganiadau dilynol sy'n adlewyrchu safbwynt eich busnes: [NODYN: MAE HYN YN BENODOL AM FAGIAU SIOPA UNTRO TRA BOD Y CWESTIYNAU SGRINIO AR DDECHRAU'R CYFWELIAD YN YMWNEUD Â PHOB BAG]

Nid ydym erioed wedi cynnig bagiau siopa untro	1	Ewch i C31
Rydym eisoes wedi dod â bagiau siopa untro i ben		EWCH I C28 AC YNA C29 NEIDIWCH C30
Rydym yn cynnig bagiau siopa untro ar hyn o bryd, ond rydym yn ystyried dod â nhw i ben i gwsmeriaid	2	EWCH I C30 AC YNA C31
Rydym yn cynnig bagiau siopa untro ar hyn o bryd ac nid oes gennym gynlluniau ddod â nhw i ben	3	EWCH I C31

27. Pryd wnaethoch chi stopio cynnig bagiau siopa untro? [Nodwch y mis a'r flwyddyn]

28. Pam wnaethoch chi stopio cynnig bagiau siopa untro? [Sylwadau air am air]
[CYFEIRIO AT C30]

29. Beth yw eich amserlen ar gyfer dod â bagiau siopa untro i ben? [Sylwadau air am air]

30. Ac anwybyddu Treth ar Werth a chanolbwyntio yn unig ar y tâl, pa gyfran o'r arian net a godir fydddech chi'n ddweud mae'r busnes yn ei neilltuo ar gyfer cyfraniadau

elusennol a pha gyfran ar gyfer gweinyddiaeth gyffredinol/costau busnes? Mae amcangyfrif bras yn iawn. [CYFEIRIO: DIM OND GOFYN I'R RHAI A ATEBODD EU BOD YN CYNNIG BAGIAU SIOPA UNTRO (C13) ERAILL I FYND I C37]]

	Elusen (a)	Gweinyddiaeth (b)
0% (dim)	1	1
100% (y cyfan)	2	2
Rhowch union amcangyfrif os rhwng 1-99%	3	3
Dim yn gwybod	4	4
Gwrthod	5	5

31. Fe wnaethoch ddweud fod y busnes yn defnyddio peth o'r arian net a godir i dalu am gostau gweinyddu a busnes cyffredinol. Pa fathau o gostau gweinyddiaeth/busnes fyddai hyn yn ei gynnwys? [os adroddir unrhyw gostau gweinyddol yn C31]

Cost bagiau	1
Adroddiadau	2
Hyfforddi staff	3
Hysbysu cwsmeriaid am y tâl	4
Arall (ysgrifennu i mewn)	5
Dim yn gwybod	6
Gwrthod	7

32. Â meddwl am yr arian a gyfrannwch at elusen, i faint o wahanol sefydliadau mae'r busnes yn gwneud cyfraniadau elusennol iddynt? [neidiwch dros hyn os na adroddwyd unrhyw gyfraniadau elusennol yn C30]

1	1
2	2
3	3
4	4
5+ [nodwch faint]	5
Dim yn gwybod	6
Dim	7

GOFYNNWCH BLE AR GYFER COD 1-5, ERAILL EWCH I C37

33. Pa un neu rai o'r dilynol yw'r disgrifiad gorau o'r elusen neu elusennau y mae eich busnes yn cyfrannu atynt (yn defnyddio arian a godir o'r tâl am fapiau)? [neidiwch dros hyn os na nodwyd unrhyw gyfraniadau elusennol yn C30] [Dewiswch bob un sy'n berthnasol]

Amgylcheddol	1
Grwpiau cymunedol lleol	2
Digartrefedd	3
Iechyd ac anabledd	4

Cyfleoedd i bobl ifanc	5
Sefydliad/elusen mewnol eich hun	6
Arall (ysgrifennwch i mewn)	7
Dim yn gwybod	8

34. Beth fydddech chi'n ddweud oedd y prif resymau pam y dewisodd y busnes gyfrannu at yr elusen/elusennau yma? [neidiwch dros hyn os na nodwyd unrhyw gyfraniadau elusennol yn C30] [Dewiswch bob un sy'n berthnasol]

Perthynas flaenorol/wedi rhoi iddynt o'r blaen	1
Elusen wedi cysylltu â ni	2
Clywed am yr elusen drwy rwydweithiau/cymheiriaid	3
Siarad gyda staff/dewis yr elusen gyda staff	4
Siarad gyda chwsmeriaid/dewis yr elusen gyda chwsmeriaid	5
Chwilio'n gyffredinol i ganfod achos da yr ydych yn credu ynddo	6
Arall (ysgrifennwch i mewn)	7
Dim yn gwybod	8

35. Fydddech chi'n dweud fod y cyfraniad elusennol y mae'r busnes yn ei wneud fel rhan o godi tâl am fagiau yn ...? [neidiwch dros hyn os na nodwyd unrhyw gyfraniadau elusennol yn C22]

...yn ychwanegol at eich cyfraniadau presennol i achosion da	1
...yn lle cyfraniadau eraill i achosion da a wnaethoch yn y gorffennol	2
...yr unig gyfraniad a wnewch i achosion da	3
Dim yn gwybod	4

GOFYN I BAWB

36. A fedrech ddweud wrthyf beth oedd trosiant bras (neu gyfanswm refeniw gwerthiant) y busnes yn eich blwyddyn ariannol ddiwethaf? Atebwch yng nghyswllt y busnes yng Nghymru yn unig (os yw'r busnes yn gweithredu mewn nifer o wledydd)? [Un cod] [Rhowch ffigur a chod]

Union ffigur	£
Cod	
Dan £50k	1
£50k-£100k	2
Dros £100k hyd at £200k	3

Dros £200k hyd at £300k	4
Dros £300k hyd at £500k	5
Dros £500k hyd at £750k	6
Dros £750k hyd at £1m	7
Dros £1.0m hyd at £5m	8
Dros £5.0m hyd at £10m	9
Dros £10m hyd at £15m	10
Dros £15m hyd at £20m	11
Dros £20m	12
Gwrthod	13
Dim yn gwybod	14

37. Mewn blwyddyn arferol, ar faint o ddyddiau y flwyddyn mae'ch busnes ar gau? (e.e. Gwyliau Banc, Gwener y Groglith, Sul y Pasg, Dydd Nadolig, Gŵyl San Steffan, Dydd Calan)

1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9+ (nodwch ar faint o ddyddiau os mwy na 9)	9
Dim yn gwybod	10

Cau

Diolch i chi, mae hynny wedi cynnwys fy holl gwestiynau. Cyn i mi fynd, fyddai hi'n iawn i fy Rheolwr Ymchwil i'ch ffonio'n ôl os ydw i wedi gadael unrhyw beth allan neu i gadarnhau eich atebion? Ydi/ Na

Hoffech chi gymryd rhif ffôn Winning Moves neu rif rhadffôn y Gymdeithas Ymchwil Marchnad rhag ofn eich bod eisiau gofyn unrhyw beth am y cwmni neu ein gwaith?

Winning Moves: 0121 285 3800

Rhif y Gymdeithas Ymchwil Marchnad 0800 975 9596.

Diolch a chau.

Atodiad F: Llythyr Llywodraeth Cymru yn gwahodd busnesau mawr i gymryd rhan

Annwyl Syr / Fadam

Mae Llywodraeth Cymru wedi comisiynu asiantaeth ymchwil annibynnol Winning Moves (www.winningmoves.com) i gynnal ymchwil gyda manwerthwyr ledled Cymru i ddeall y nifer a mathau o fagiau y mae busnesau yn eu cynnig ar y pwynt gwerthu. Ysgrifennwn i'ch hysbysu fod y gweithgaredd hwn yn mynd rhagddo ac y gallai Winning Moves fod yn cysylltu â chi i gymryd rhan yn yr astudiaeth.

Prif nod yr astudiaeth yw rhoi gwybodaeth gadarn i Lywodraeth Cymru ar agweddau ac ymddygiad presennol defnyddwyr a manwerthwyr ers cyflwyno codi tâl am fagiau siopa untro. Cesglir data ar lefelau defnydd bagiau cario yng Nghymru. Defnyddir y canfyddiadau i helpu monitro'r polisi a dynodi p'un ai oes angen newidiadau, ac y gall fod eu hangen i gyflawni Cyfarwydddeb y Comisiwn Ewropeaidd ar adrodd defnydd fesul pen o'r boblogaeth.

Bydd dwy ran i'r astudiaeth. Bydd Winning Moves yn anfon taenlen Excel atoch i'w llenwi yn gofyn am nifer y bagiau cario a werthwyd ar y pwynt gwerthu rhwng 2015 a 2018. Caiff hyn wedyn ei ddilyn gan gyfweiliad ffôn a gynhelir ym mis Ionawr 2019. Yn fras, bydd y cwestiynau'n cynnwys:

- Proffil y busnes
- P'un a fu unrhyw gynnydd neu ostyngiad yn y mathau o fagiau a gynigir ar y pwynt gwerthu (e.e. plastig untro / papur / bagiau bioddiraddadwy, bagiau trwchus gellir eu hailddefnyddio, a bagiau ffabrig gellir eu hailddefnyddio)
- Lle'n berthnasol, y mathau a niferoedd o fagiau plastig ysgafn iawn ar gyfer eitemau fwyd heb ei lapio / rhydd a gyflenwyd heb fod ar y pwynt gwerthu;
- Deall y broses ar gyfer trin arian a godir drwy werthu bagiau cario untro;
- Deall agweddau a sylwadau manwerthwyr ar fagiau cario untro.

Gofynnir i chi nodi y caiff pob ymateb eu cadw yn ddienw a'u trin yn gyfrinachol. Os ydych chi angen mwy o wybodaeth am yr astudiaeth neu os hoffech gymryd rhan, cysylltwch os gwelwch yn dda â [GOLYGWYD] yn [GOLYGWYD] neu [GOLYGWYD]. Os dymunwch wirio'r astudiaeth hon, cysylltwch os gwelwch yn dda â [GOLYGWYD] yn Llywodraeth Cymru yn: [GOLYGWYD] neu [GOLYGWYD].

Gobeithiwn yn fawr y gallwch gyfrannu at y darn pwysig yma o waith. Yn gywir,

[GOLYGWYD]

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddol, Llywodraeth Cymru

Atodiad G: Tablau a anfonwyd at fusnesau mawr i'w llenwi cyn y cyfweiliad

Bagiau a Werthwyd:

Yn y cyfnodau amser canlynol, faint o'r bagiau canlynol a restrir yn y tabl isod, ydych chi wedi eu gwerthu yng Nghymru?

Math o fag	Ion 2018 - Rhag 2018	Ebrill 2017 – Mawrth 2018	Ebrill 2016 – Mawrth 2017	Ebrill 2015 – Mawrth 2016
Defnydd untro (plastig)				
Defnydd untro (papur)				
Defnydd untro (pydradwy / startsh)				
Plastig trwchus aml dro (bag am oes)				
Plastig aml dro (a wnaed o ddefnydd fel cynfas, ffibrau synthetig wedi'u gwehyddu neu blastig trwchus) - Defnydd trwm				
Plastig aml dro (a wnaed o ddefnydd fel cynfas, ffibrau synthetig wedi'u gwehyddu neu blastig trwchus) - Rhewgell				
Bagiau plastig ysgafn iawn (a ddefnyddir fel arfer ar gyfer eitemau bwyd heb ei lapio neu rydd, fel ffrwythau a llysiau, hadau neu feddyginiaeth)				
Bag arall (noder)				

Pa gyfran o'ch gwerthiant bagiau yn 2018 oedd yn lonawr hyd Fawrth 2018 (beth bynnag yw math y bag)?	
---	--

Gwariant:

Faint y mae'r busnes yn ei wario ar y mathau canlynol o fag(iau) i'w cyflenwi i gwsmeriaid yng Nghymru?				
Ydych chi'n disgwyl i'r nifer yma gynyddu, gostwng neu aros yr un fath o fewn y 12 mis nesaf?				
Math o fag	Gwariant wythnosol ar fagiau	Gwariant misol ar fagiau	Gwariant blyneddol ar fagiau	Cynyddu / gostwng / aros yr un fath

Defnydd untro (plastig)				
Defnydd untro (papur)				
Defnydd untro (pydradwy / startsh)				
Plastig trwchus aml dro (bag am oes)				
Plastig aml dro (a wnaed o ddefnydd fel cynfas, ffibrau synthetig wedi'u gwehyddu neu blastig trwchus)				
Bagiau plastig ysgafn iawn (a ddefnyddir fel arfer ar gyfer eitemau bwyd heb ei lapio neu rydd, fel ffrwythau a llysiau, hadau neu feddyginiaeth)				
Bag arall (noder)				

Atodiad H: Canllaw trafod ar gyfer y bwrdd trafod ar-lein

Sgrin ymuno

Croeso i'r ymchwil am arferion siopa yng Nghymru a diolch i chi am ymuno â ni.

Y tro cyntaf y byddwch yn ymweld â'r dudalen hon, cliciwch ar y botwm 'Cychwyn arni', yna rhwch y cyfeiriad e-bost y gwnaethom ni ei ddefnyddio i'ch gwahodd. Yn nesaf byddwch yn cael eich gwahodd i ateb ychydig o gwestiynau proffil, ynghyd â'ch cyfrinair. SYLWER: yr ail dro y byddwch yn mewngofnodi, rhwch eich cyfeiriad e-bost a'ch cyfrinair.

Mae'r ymchwil yn ddienw – pan fyddwch yn dewis enw defnyddiwr, peidiwch ag arddangos eich enw yn llawn. Eich enw defnyddiwr fydd y rhai eraill sy'n cymryd rhan yn ei weld.

Am yr ymchwil

Dyddiadau allweddol

Mae'r llwyfan ar-lein yma yn mynd i fod ar agor hyd ddydd Mawrth 30 Hydref a bydd cwestiynau newydd yn dod yn fyw mewn grwpiau dyddiol o bump (dydd Llun, Mawrth, Mercher, Iau a Gwener). Mewngofnodwch yn gyson i gyd-symud â phawb arall a chofiwch chwilio am gwestiynau dilynol gennym ar ôl i chi roi eich ymatebion cyntaf.

Beth sydd arnom ni ei angen gennych chi?

Ar bwyntiau gwahanol gofynnir rhai cwestiynau cyflym i chi sydd angen rhoi tic mewn blwch yn unig; ond ar y cyfan fforwm drafod yw hon felly mwyaf yn y byd o fanylion y gallwch chi eu rhoi i ni, gorau yn y byd. Os bydd eich ymatebion yn rhy fyr yna efallai y byddwch yn cael proc bach cyfeillgar gan y cymedrolwyr i roi mwy o fanylion ;-)

Cefnogaeth Dechnegol

Cliciwch ar y botwm 'help' os bydd arnoch angen cefnogaeth dechnegol, a gallwch gysylltu â ni yn phil@icaro.uk.com

Pethau i'w cofio:

- Nid oes atebion cywir nac anghywir.
- Ar gyfer llawer o'r gweithgareddau cynnar byddwch yn cael trafodaeth un i un gyda'r cymedrolwr. Tua diwedd y broses bydd mwy o drafodaethau gyda rhai eraill sy'n cymryd rhan mewn 'fforwm agored'. Bydd hyn yn cael ei esbonio cyn pob cwestiwn.
- Cofiwch y bydd gweithgareddau a chwestiynau newydd yn ymddangos wrth i chi ateb cwestiynau - felly hyd yn oed os mai dim ond un fyddwch chi'n ei weld ar eich dangosfwrdd i ddechrau, cofiwch edrych eto ar ôl ateb cwestiwn i weld a oes un arall yn aros amdanoch.

Cwestiwn rhagarweiniol

Cyn i chi gychwyn arni, gwnewch yn siŵr eich bod wedi cael golwg gyflym ar y tab 'am yr ymchwil hwn' lle'r ydym wedi rhoi cyfarwyddyd ac awgrymiadau defnyddiol am yr ymchwil.

Y peth gwirioneddol bwysig i'w gofio yw y bydd y cwestiynau yn ymddangos mewn grwpiau ar draws yr wythnos, nid gyda'i gilydd i gyd. Cofiwch gadw llygad am gwestiynau newydd ar eich dangosfwrdd, a hefyd am ymatebion gan y cymedrolwyr.

Gan mai darn o ymchwil a ariannwyd gan y Llywodraeth yw hwn, rydym hefyd wedi cynnwys tab 'polisi preifatrwydd'.

I gychwyn arni, ysgrifennwch rywbeth (mor fyr ag y dymunwch) i ddweud eich bod wedi darllen y wybodaeth, wedi gweld y tab 'am yr ymchwil hwn', ac yn meddwl eich bod yn y lle iawn!

AETH Y TASGAU YN FYW MEWN GRWPFAU WEDI EU RHIFO FEL A GANLYN:

1. Eich siopa (Yn fyw: Dydd Llun am)

- Er mwyn dechrau arni, dywedwch wrthym am y siopau yn eich ardal [PROC I'R CYMEDROLWR: gwnewch yn siŵr bod bwyd a siopa am bethau heblaw bwyd yn cael eu cynnwys (h.y. dillad, electroneg, DIY, colur/fferyllfeydd)]
- Pôl Piniwn: Yn gyffredinol, sut y byddech yn barnu'r amrywiaeth o fannau yr ydych yn prynu bwyd ynddynt lle'r ydych chi'n byw?
 - Da iawn
 - Eithaf da
 - Eithaf cyfyngedig
 - Cyfyngedig iawn
- Pôl Piniwn: Ac yn gyffredinol, sut y byddech yn barnu'r amrywiaeth o fannau yr ydych yn prynu nwyddau heblaw bwyd ynddynt lle'r ydych chi'n byw?
 - Da iawn
 - Eithaf da
 - Eithaf cyfyngedig
 - Cyfyngedig iawn
- Dywedwch ychydig mwy wrthym am eich atebion i'r ddau gwestiwn pôl piniwn - yn benodol, a oes mwy/gwahanol fathau o siopau y byddech yn hoffi eu gweld yn lleol, a pham? Atebwch am fwyd a nwyddau heblaw bwyd.
- A oes gennych batrwm ar gyfer siopa (e.e. ar y penwythnos bob amser)? [PROCIO GAN Y CYMEDROLWR: a yw'n amrywio ar gyfer siopa bwyd ac eitemau heblaw bwyd?]
- Diolch i chi am eich ymatebion hyd yn hyn!! Gwylwch am unrhyw gwestiynau dilynol gennym ni, a bydd y grŵp nesaf o gwestiynau yn mynd yn fyw fore ddydd Mawrth.

2. Eith taith siopa fawr ddiweddaraf (Mynd yn fyw: Dydd Mawrth am)

- Wrth feddwl am y siopa bwyd a wnaethoch ar y penwythnos (neu yn yr wythnos cynt os na wnaethoch chi hynny ar y penwythnos). Ble wnaethoch chi siopa, ac am

beth? [PROCIO GAN Y CYMEDROLWR: a wnaethoch siopa llawer neu siopa llai/siopa am nwyddau ychwanegol?]

- [OS SIOPA MEWN SIOP] Dywedwch wrthym am y bagiau y gwnaethoch eu defnyddio. A wnaethoch ddod â bagiau o gartref gyda chi neu brynu rhai yn y siop? [CYMEDROLWR I BROCIO: Faint o fagiau wnaethoch chi eu defnyddio (mae amcangyfrif yn iawn)?]
- [OS DOSBARTHWDYD Y SIOPA AT Y DRWS] Y tro diwethaf y dosbarthwyd eich nwyddau wedi eu siopa ar-lein, a wnaethant gyrraedd gyda neu heb fagiau siopa? [CYMEDROLWR I BROCIO: Faint o fagiau wnaeth y nwyddau gyrraedd ynddynt (mae amcangyfrif yn iawn). Ac a gawsoch y dewis, wrth roi eich archeb ar-lein, i gael y bwyd wedi ei ddosbarthu gyda neu heb fagiau siopa?]
- Os yw'r bagiau yma yn dal gennych, a allwch gymryd ffotograff ohonynt a'u dangos i ni gan ddefnyddio'r swyddogaeth 'uwchlwytho'. [CYMEDROLWR I BROCIO OS BYDD YR YMATEBWR YN DWEUD NA ALL UWCHLWYTHO: Os nad ydynt wrth law, dywedwch wrthym pa fath o fagiau ydyn nhw]. [CYMEDROLWR I BROCIO: Beth fydddech chi'n galw'r bagiau hyn yn eich geiriau chi eich hun [NODYN I CYMEDROLWR: rydym yn chwilio am ddisgrifiadau fel bag am oes, bagiau aml dro, bagiau plastig untro/tenau, papur ac ati, a'r gwahaniaethau a amgyffredir – os o gwbl - rhyngddynt].

3. Eith taith siopa am nwyddau heblaw am fwyd (Mynd yn fyw: Dydd Mawrth am)

- Yn awr dywedwch wrthym am y siopa dillad a wnaethoch dros y penwythnos (neu'r tro olaf y gwnaethoch hyn). Am beth wnaethoch chi fynd i siopa amdano, a ble?
- Dywedwch wrthym hefyd am unrhyw fath arall o siopa a wnaethoch chi (e.e. am offer DIY, trydanol, colur/ fferyllydd ac ati). Am beth wnaethoch chi fynd i siopa, a ble?
- Wrth feddwl am y tro diwethaf yr aethoch chi i siopa dillad - a wnaethoch chi fynd â bagiau i'r siop? A wnaethoch gael rhai yn y siop? [CYMEDROLWR I BROCIO: OS YN PRYNU BAGIAU NEWYDD YN Y SIOP – a wnaethoch gael bag ymhob siop y gwnaethoch brynu rhywbeth ynddi?]
- Ac wrth feddwl am y tro diwethaf y gwnaethoch siopa am DIY, offer trydanol, colur/fferyllydd ac ati A wnaethoch chi fynd â bagiau i'r siop?

- Os yw'r bagiau yma yn dal gennych, a allwch gymryd ffotograff ohonynt a'u dangos i ni gan ddefnyddio'r swyddogaeth 'uwchlwytho'. [CYMEDROLWR I BROCIO OS BYDD YR YMATEBWR YN DWEUD NA ALL UWCHLWYTHO: Os nad ydyn nhw wrth law, dywedwch pa fath o fagiau ydyn nhw]. [NODYN I GYMEDROLWR: rydym yn chwilio am ddisgrifiadau fel bag am oes, bagiau aml dro, bagiau plastig untro/tenau, papur ac ati, a'r gwahaniaethau a amgyffredir – os o gwbl - rhyngddynt].
- Diolch i chi am eich ymatebion hyd yn hyn!! Gwylwch am unrhyw gwestiynau dilynol gennym ni, a bydd y grŵp nesaf o gwestiynau yn mynd yn fyw fore ddydd Mercher.

4. Bagiau (Mynd yn fyw: Dydd Mercher am)

- Byddem yn awr yn hoffi canolbwyntio ar fagiau a holi rhai cwestiynau i chi am hyn. Edrychwch ar y delweddau canlynol o fagiau ac, ar gyfer pob un, dywedwch wrthym pa rai yr ydych chi'n ei feddwl sy'n fagiau am oes. Dywedwch pam wrthym. Sut ydych chi wedi penderfynu hyn?
- Pôl Piniwn: Wrth feddwl am pan fyddwch yn mynd i'r archfarchnad i siopa am lawer o fwyd, pa un o'r datganiadau canlynol fydddech chi'n ei ddweud sy'n fwyaf perthnasol i'ch defnydd chi o fagiau aml dro? Ticiwch un
 - Rwy'n anghofio dod â nhw /dod â digon yn aml
 - Rwy'n anghofio dod â nhw /dod â digon weithiau
 - Anaml y byddaf yn anghofio dod â nhw /dod â digon
 - Ni fyddaf fyth yn anghofio dod â nhw /dod â digon
 - Ni fyddaf yn defnyddio bagiau aml dro ar gyfer y math hwn o siopa
- Pôl Piniwn: Wrth feddwl am pan fyddwch yn siopa am fwyd ychwanegol, pa un o'r datganiadau fydddech chi'n ei ddweud sydd yn fwyaf perthnasol i'ch defnydd chi o fagiau aml dro? Ticiwch un
 - Rwy'n anghofio dod â nhw /dod â digon yn aml
 - Rwy'n anghofio dod â nhw /dod â digon weithiau
 - Anaml y byddaf yn anghofio dod â nhw /dod â digon
 - Ni fyddaf fyth yn anghofio dod â nhw /dod â digon

- Ni fyddaf yn defnyddio bagiau aml dro ar gyfer y math hwn o siopa
- Dywedwch wrthym am eich defnydd o fagiau aml dro pan ddaw'n fater o siopa bwyd. Er enghraifft, faint o weithiau, neu am ba mor hir, ydych chi'n aildefnyddio bagiau yn nodweddiadol? [CYMEDROLWR I BROCIO: prociwch am rif, neu gyfnod o amser. Hefyd, a yw'n dibynnu ar y math o fag aml dro? A ydych yn defnyddio/cadw rhai am gyfnodau hwy na'i gilydd? Pa rai/pam?]
- A oes gennych rywle penodol i'w storio?
- Pôl Piniwn: Wrth feddwl am pan fyddwch yn siopa am rywbeth heblaw bwyd, er enghraifft am ddillad neu ar y stryd fawr/mewn canolfan siopa, pa un o'r datganiadau canlynol fydddech chi'n ei ddweud sy'n fwyaf perthnasol i'ch defnydd chi o fagiau aml dro? Ticiwch un
 - Rwy'n anghofio dod â nhw /dod â digon yn aml
 - Rwy'n anghofio dod â nhw /dod â digon weithiau
 - Anaml y byddaf yn anghofio dod â nhw /dod â digon
 - Ni fyddaf fyth yn anghofio dod â nhw /dod â digon
 - Ni fyddaf yn defnyddio bagiau aml dro ar gyfer y math hwn o siopa
- Sut mae eich defnydd o fagiau aml dro yn wahanol wrth siopa am rywbeth heblaw bwyd, mewn cymhariaeth â phan fyddwch yn mynd i'r archfarchnad? A yw'n haws neu yn anos eu defnyddio ar gyfer siopa am newyddau heblaw bwyd? A yw'n well gennych gael bagiau o'r siop ar gyfer dillad [CYMEDROLWR I BROCIO: pam ydych chi yn dweud hynny?]
- A ydych yn meddwl am y bagiau yr ydych yn eu cael o siopau heblaw siopau bwyd yn wahanol, neu yn eu defnyddio yn wahanol i fagiau ar gyfer siopa bwyd?
- Sut ydych chi'n penderfynu pryd y bydd hi'n amser i gael gwared ar fag aml dro?
- Beth fydddech chi'n ei ddweud yw'r prif resymau pam nad ydych yn defnyddio bagiau aml dro am fwy o amser?
- A ydych yn gwybod y gall bagiau am oes gael eu cyfnewid am ddim trwy fynd â'r hen fag yn ôl i'r manwerthwr? [CYMEDROLWR I BROCIO: A ydych chi erioed wedi gwneud hyn? Beth sy'n eich atal rhag mynd ag o yn ôl i'r siop i gael un newydd am ddim?]
- Sut ydych chi'n gwaredu bagiau aml dro? A ydych yn nodweddiadol yn eu taflu, ailgylchu neu yn mynd â nhw yn ôl i'r manwerthwr i'w cyfnewid am un newydd?

- Wrth feddwl yn awr am fagiau plastig untro/teneuach. A ydych yn dal i gael y rhain yn y siop / yn dal i'w defnyddio? Yn eich barn chi, sut mae'r rhain yn wahanol i fagiau am oes amltro?
- Sut ydych chi'n eu defnyddio, e.e. a ydych yn defnyddio'r rhain eto neu yn eu gwaredu yn syth? [CYMEDROLWR I BROCIO: sawl gwaith ydych chi'n eu haildefnyddio? sut ydych chi'n eu gwaredu?]
- Diolch i chi am eich ymatebion hyd yn hyn!! Gwylwch am unrhyw gwestiynau dilynol gennym ni, a bydd y grŵp nesaf o gwestiynau yn mynd yn fyw fore ddydd lau.

5. Y tâl am fagiau (Mynd yn fyw: Dydd lau am)

- Er mwyn cychwyn ar yr adran hon, dywedwch eich barn wrthym am y tâl am fagiau sy'n gweithredu yng Nghymru. [CYMEDROLWR I BROCIO: a ydych chi yn meddwl y bydd y tâl hwn yn cynnwys pob math o fag siopa neu fagiau siopa untro yn unig?]
- Pôl Piniwn: Wrth feddwl am siopa bwyd, sut y mae eich defnydd o fagiau amltro wedi newid ers i fanwerthwyr ddechrau codi tâl am fagiau? A ydych yn...
 - Ailddefnyddio'r bagiau lawer mwy
 - Ailddefnyddio'r bagiau ychydig yn fwy
 - Ailddefnyddio'r un faint o fagiau ag o'r blaen
 - Ailddefnyddio'r bagiau ychydig yn llai
 - Ailddefnyddio'r bagiau lawer llai
 - Nid wyf yn ailddefnyddio bagiau yn yr holl siopau yma
- Dywedwch ychydig mwy wrthym am yr ateb hwn - yn benodol, sut y mae eich defnydd o fagiau wedi newid ers i'r tâl gael ei gyflwyno? [CYMEDROLWR I BROCIO: A yw'n wahanol neu'r un fath os ydych yn gwneud eich prif waith siopa neu siopa ychwanegol? Wrth feddwl am eich defnydd chi o fagiau, a ydych yn meddwl dros amser eich bod yn defnyddio mwy o fagiau eto, neu lai?]
- Pôl Piniwn: Ac yn awr wrth feddwl am siopa am nwyddau heblaw bwyd, ar y stryd fawr neu mewn canolfan siopa, sut mae eich defnydd o fagiau amltro wedi newid ers i fanwerthwyr ddechrau codi tâl am fagiau? A ydych yn...
 - Ailddefnyddio'r bagiau lawer mwy
 - Ailddefnyddio'r bagiau ychydig yn fwy

- Ailddefnyddio'r un faint o fagiau ag o'r blaen
- Ailddefnyddio'r bagiau ychydig yn llai
- Ailddefnyddio'r bagiau lawer llai
- Nid wyf yn ailddefnyddio bagiau yn yr holl siopau yma
- Dywedwch ychydig mwy wrthym am yr ateb hwn - yn benodol, sut y mae eich defnydd o fagiau wedi newid ers i'r tâl gael ei gyflwyno? [CYMEDROLWR I BROCIO: A yw'n wahanol neu'r un fath os ydych yn siopa am ddillad neu siopa am golur neu siampŵ, gel cawod, ac ati]?
- A yw'r tâl am fagiau wedi cael unrhyw effaith ar eich agweddau tuag at blastig yn gyffredinol? [CYMEDROLWR I BROCIO: os do ym mha ffordd? A allant gofio gwneud rhywbeth yn wahanol o ran eu hymddygiad?]
- Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, a ydych yn cofio ymweld ag unrhyw siopau yng Nghymru lle cawsoch fag siopa heb orfod talu amdano? [CYMEDROLWR I BROCIO: i'r rhai sy'n dweud ydw, holwch ble y digwyddodd hyn].
- Cyn belled ag yr ydych chi'n ymwybodol, beth sy'n digwydd i'r arian y mae busnesau yn ei godi am fagiau siopa untro? [CYMEDROLWR I BROCIO: Beth ydych chi'n ei feddwl o'r syniad bod manwerthwyr yn cael dewis yr elusen y maent yn rhoi'r arian a gesglir iddi? A ddylai gael ei gadw ar gyfer prosiectau amgylcheddol, neu unrhyw elusen?]
- Dim ond i fagiau siopa untro y mae polisi Llywodraeth Cymru yn berthnasol, nid i fagiau aml dro (fel bagiau am oes). Ei fwriad yw annog defnyddwyr i ailddefnyddio bagiau yn hytrach na phrynu rhai newydd. A ydych yn meddwl bod hyn wedi bod yn llwyddiannus wrth gyflawni'r nod, neu ddim? NB. trafodaeth agored yw hon ymhlith y rhai sy'n cymryd rhan, ac ar ôl i chi roi eich ateb, fe fyddwch yn gweld beth mae pawb arall wedi ei ddweud. Cymrwch olwg ar sylwadau cyfranogwyr eraill yn yr ymchwil a dechrau rhoi sylwadau a ydych yn cytuno neu'n anghytuno. Yma, mwyaf yn y byd o drafodaeth y gallwn ei chreu rhwng pawb, gorau yn y byd.
- O'ch safbwynt chi, beth yw manteision y cynllun? Mae hwn yn gwestiwn fforwm agored. [CYMEDROLWR I BROCIO OS BYDD ANGEN: sbwriel yn y dref? Sbwriel ar fannau gwyrdd/agored/traeth? Defnydd o adnoddau/Amgylcheddol?]
- Aeth saith mlynedd yn fras heibio ers iddo gael ei gyflwyno (ac ers hynny mae cynllun tebyg wedi cael ei sefydlu yn Lloegr) - A yw eich barn wedi newid am y cynllun dros amser? Os felly, beth oeddech chi'n ei feddwl i gyhwyn a beth ydych

chi'n ei feddwl erbyn hyn? Cwestiwn fforwm agored yw hwn lle byddwch yn gweld ymatebion cyfranogwyr eraill a byddant hwy yn gweld eich rhai chi

- Diolch i chi am eich ymatebion hyd yn hyn!! Gwylwch am unrhyw gwestiynau dilynol gennym ni, a bydd y grŵp nesaf o gwestiynau yn mynd yn fyw fore ddydd Gwener.

6. Y tâl am fagiau wrth symud ymlaen (Mynd yn fyw: Dydd Gwener am)

- A oes unrhyw newidiadau y byddech yn dymuno eu gweld i'r cynllun? Neu wybodaeth yr hoffech chi glywed mwy amdani?
- Wrth feddwl am y tâl wrth symud ymlaen, a fyddech yn cefnogi neu yn gwrthwynebu ymestyn y tâl fel ei fod hefyd yn cynnwys pob bag (h.y. bagiau am oes yn ogystal â bagiau siopa untro)? Dywedwch pam wrthym. Mae hwn yn gwestiwn fforwm agored.
- Ac wrth feddwl am y tâl wrth symud ymlaen, a fyddech yn cefnogi neu yn gwrthwynebu cynnydd yn lefel y tâl – er enghraifft i 10 ceiniog - i ddal i annog defnyddwyr yng Nghymru i ailddefnyddio bagiau yn hytrach na phrynu rhai newydd? Dywedwch wrthym pam, a hefyd rhwch eich syniadau o ran pa lefel o dâl yr ydych yn meddwl fyddai'n ofynnol i fod yn ddigon o gymhelliad. Mae hwn yn gwestiwn fforwm agored.
- A fyddech yn cefnogi neu yn gwrthwynebu taliadau am fathau eraill o blastig untro yng Nghymru, e.e. gwellt plastig, neu gwpanau coffi. Dywedwch wrthym pam/pam ddim. Mae hwn yn gwestiwn fforwm agored.

Rydych yn awr wedi cyrraedd diwedd yr ymchwil! Diolch yn fawr i chi am gymryd rhan - a byddwch yn derbyn eich taliad 'diolch' am gymryd rhan yn fuan.

Defnyddiwch y gofod hwn i roi unrhyw adborth, neu ofyn unrhyw gwestiynau, yr hoffech eu gofyn. Neu fe allwch chi ei adael yn wag.